

1981/82:48

Torsdagen den 10 december fm.

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

2 § Meddelande om svar på interpellation 1981/82:88

Anf. 1 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Per Olof Håkansson har hemställt att jag skall vänta utöver den föreskrivna tiden med att besvara hans interpellation om regeringens tillståndsprövning enligt förköpslagen. Jag avser därför att besvara interpellationen den 13 januari 1982.

3 § Svar på fråga 1981/82:132 om iranska medborgares rätt att kvarstanna i Sverige

Anf. 2 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Med anledning av uppgifter i pressen att regeringen i Iran skulle ha instruerat sina ambassader att dels rapportera iranska medborgare som ställt sig kritiska till Khomeiniregimen, dels vägra förlänga passen för sådana personer i syfte att tvinga dem att återvända till Iran, har Hadar Cars frågat mig om jag kan försäkra att ingen i Sverige bosatt iranier av nämnda eller därmed sammanhängande skäl – exempelvis uteblivna studiebidrag från hemlandet – mot sin vilja skall tvingas att återvända till Iran.

Jag vill i detta sammanhang först erinra om att utrikesministern den 23 november i år besvarat två interpellationer rörande mänskliga fri- och rättigheter i Iran, varför regeringens allmänna inställning till situationen i Iran torde vara väl känd.

Vad sedan gäller Hadar Cars fråga vill jag svara följande. Vid prövningen i enskilda utlänningsärenden där frågan gäller om en utlänning skall få stanna här i landet av politiska skäl bedöms alla omständigheter i ärendet. Under förutsättning att de åtgärder iranska ambassaden påstås ha vidtagit kan tolkas som ett uttryck för politisk förföljelse i det enskilda fallet, beaktas naturligtvis även detta vid bedömningen. Att penningbidrag uteblir kan ha

Om iranska medborgares rätt att kvarstanna i Sverige

många förklaringar och behöver inte nödvändigtvis vara ett uttryck för politisk förföljelse.

Regeringen följer vaksamt den oroande utvecklingen i Iran, och jag kan försäkra Hadar Cars att prövningen av politiska skäl i fråga om iranska medborgare sker i mycket generös anda.

Anf. 3 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Karin Andersson för svaret.

Om förhållandena i det Frankrike som styrdes av Robespierre kan man läsa följande: Tvångsåtgärder av olika slag vidtogs. Tusentals dödsdomar fälldes, vilka riktade sig inte endast mot revolutionens föregivna fiender, utan även mot dess anhängare som intog en mot ledaren avvikande hållning.

Bilden av dagens Iran visar många likheter med Frankrike under den tid som kallas skräckväldets.

Iranska medborgare som är bosatta utomlands och som har uttalat sig kritiskt om regimen i Iran, kanske har deltagit i någon demonstration eller av andra skäl kan misstänkas för att ha åsikter som avviker från regimen, riskerar stränga straff – även avrättning – om de återvänder till sitt hemland.

I svenska tidningar har återgetts brev från den iranska utrikesförvaltningen. Av dessa framgår att iranier som har bosatt sig utomlands, t. ex. i Sverige, och som har opponerat sig mot regimen i sitt hemland skall få sina pass indragna. Syftet med detta är att tvinga dem att återvända till Iran för att där straffas på det sätt som regimen finner lämpligt. I samma syfte kan regimen förhindra anförvanter och andra att från Iran till iranier utomlands sända pengar för uppehållet.

Man kan med fog hävda att den iranska regimen med "pedantisk noggrannhet" söker spåra och infånga de landsmän som inte böjer sig under dess bud.

Min uppfattning, herr talman, är att ingen iranier som bor i Sverige skall behöva känna att hon eller han mot sin vilja skall kunna tvingas att återvända till Iran under de förhållanden som nu råder i landet därför att passet har drägit in eller därför att institutioner, vänner och anförvanter där hemma inte längre får skicka pengar till uppehållet.

Jag vill fråga Karin Andersson, om det är rätt av mig att tolka hennes svar på min fråga som en försäkran till alla iranier som bor i Sverige att de inte mot sin vilja skall tvingas återvända till det Iran vi i dag känner.

Anf. 4 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Det är riktigt att de som åberopar politiska skäl – och som politiska skäl innefattas också detta att i Sverige ha varit aktiv i motståndet mot den iranska regimen – för att inte vilja återvända till Iran får tillstånd att stanna i Sverige. Men det är inte alltid säkert att de gäststuderande i Sverige åberopar politiska skäl och att de har varit aktiva i Sverige på det sättet.

Därför har man från invandrarverkets sida försökt att bemöta just deras situation på ett alldeles särskilt sätt.

När det gäller uteblivna penningbidrag från hemlandet har både regeringen och invandrarverket under en längre tid varit uppmärksammade på den omständigheten, som bl. a. beror på att iranska myndigheter inte godkänner vilka utbildningslinjer som helst för de iranska studenterna i Sverige, och då kanske inte de utbildningslinjer som studenterna själva är mest intresserade av. Invandrarverket har förklarat att man avser att för iranska gäststuderande som någorlunda uppfyller kraven på studietakt bevilja deltidstillstånd t. o. m. den 15 juni 1982. Det är ett exceptionellt undantag från regeln att studerande inte får arbeta. Under sommaren får de i likhet med alla andra gäststuderande feriearbete för att själva kunna finansiera sina studier.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

Om iranska medborgares rätt att kvarstanna i Sverige

Anf. 5 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag hoppas att statsrådet Andersson också vid behandlingen av de här frågorna inom regeringen överväger möjligheten att en student kanske inte vill åberopa politiska skäl för att stanna i Sverige, med hänsyn till de verkningar det kan ha för hans anförvanter i hemlandet.

Vi kan inte i Sverige stoppa det blodbad som pågår i Iran, men vi kan och måste förhindra att de iranier som har fått en tillflykt i Sverige inte blir offer för det som händer där nere. Ingen begär eller tänker sig att den svenska regeringen eller dess invandrarminister som en svensk Röda nejlikan skall försöka föra ut människor från Iran. Men vi måste ha som ett absolut krav på oss att inte någon som har fått tillflykt i Sverige skall kunna utvisas mot sin vilja och råka ut för den behandling som regimen i Iran visar att den är villig att ge så många av sina medborgare.

Anf. 6 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill bara upprepa vad jag har sagt tidigare, nämligen att vi iakttar den allra största försiktighet. Men jag vill också säga att både Hadar Cars och jag vet att vi dessutom har många Khomeinitrogna iranska medborgare i Sverige.

Anf. 7 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Men de människor som är Khomeinitrogna har kanske inte anledning att frukta tanken att återvända till Iran, och de åberopar alltså inte skäl för att vilja stanna i Sverige. De är inte problemet, utan det är de som av någon anledning kan komma i kläm med den regim som nu råder i Iran – det är deras intressen som vi måste tillgodose. Jag vill gärna säga att jag tolkar det svar som jag har fått av Karin Andersson som en garanti för att ingen sådan person skall riskera att utlämnas till den nuvarande regimen i Iran.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om asylrätten för
kurdiska flykting-
ar*

**4 § Svar på fråga 1981/82:150 om asylrätten för kurdiska flykting-
ar**

Anf. 8, Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Mot bakgrund av att en grupp kurder som ursprungligen utvisats från Irak till Iran nu hotas av utvisning från Sverige har Oswald Söderqvist frågat mig om inte dessa kurder är att betrakta som politiska flyktingar med den rätt till skydd som den svenska lagstiftningen stipulerar.

Dessa kurder, som utvisades från Irak till Iran förra året och som sedermera med hjälp av iranska resehandlingar tagit sig till Sverige, är att betrakta som politiska flyktingar i förhållande till Irak och löper sålunda in i risk att sändas vidare till Irak.

Frågan om de kan sändas tillbaka till Iran, där de har tagits emot och fått stanna, prövas med beaktande av den nuvarande situationen i Iran och de skäl som anförts i varje enskilt fall.

Har någon varit politiskt aktiv mot regimen i Iran eller aktivt medverkat på kurdernas sida eller av annat skäl kan antas råka illa ut vid ett återvändande till Iran får han stanna i Sverige.

Regeringen följer vaksamt den oroande utvecklingen i Iran, som jag sade tidigare, och prövningen av politiska skäl gentemot Iran sker i mycket generös anda.

Anf. 9 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på min fråga.

Det här är ju ett ganska invecklat problem, där det inte bara är fråga om en viss stats inre förhållanden, utan där vi har en speciell nationalitet, nämligen den kurdiska nationaliteten, som flyttas och som har migrerat under många, långa perioder mellan länderna i detta område. Detta komplicerar oerhört mycket just det kurdiska flyktingproblemet, som inte är att likna vid några motsvarande flyktingproblem. Det är väldigt viktigt att komma ihåg detta.

Jag känner mycket väl till regeringens inställning till vad som händer i Iran – jag hade ju nyligen en interpellationsdebatt med utrikesminister Ola Ullsten om dessa förhållanden. Jag har ingenting att tillägga där.

De kurder som nu har kommit hit från Iran kommer ursprungligen från Irak. Men de har inte utvisats utan *deporterats* från Irak – man måste skärpa skrivningarna på den punkten. De har samlats upp, ibland i sina hem, ibland på arbetsplatserna, ibland direkt på gatorna eller vägarna. De har buntats ihop, många gånger med kedjor, i grupper om 20–30 och förts till gränsen. Sedan har man sagt: Gå över gränsen – vänder ni tillbaka så blir ni beskjutna. Det är alltså inte fråga om utvisning i det diplomatiska språkbruket utan det handlar om mycket hårdare förhållanden.

Det är inte bara nu i april som detta har skett, utan det var en motsvarande stor sådan våg redan i början av 1970-talet, 1970 och 1971.

Det rör sig om en mycket stor grupp människor. De har från irakisk sida fråntagits alla medborgerliga irakiska rättigheter – det kan vi lämna därhän. Invandrarministern säger också att det inte är fråga om Irak – dit löper ingen risk att bli tillbakavisad.

Vad vi nu vet är att det finns vissa av dessa kurder som kommit hit från Iran med tillfälliga iranska handlingar, och de löper en viss risk att förvisas tillbaka till Iran. Det är det det handlar om.

I invandrarministerns svar heter det: "Frågan om de kan sändas tillbaka till Iran, där de har tagits emot och fått stanna ---." Det låter väldigt fint – de har tagits emot i Iran och fått stanna. Men hur har de tagits emot? Hur har de fått stanna? Det är detta som är den springande punkten här, och det tycker jag man måste ta upp mycket mera.

De har inte erhållit någon som helst flyktingstatus av de iranska myndigheterna – icke någon som helst. De har inte fått några riktiga handlingar, de har inte fått något slags medborgarskap. De har fått tillfälliga handlingar, tremånaderspapper som måste förnyas. De misstänks som kurder – självklart eftersom kurderna i dessa gränsområden har kämpat mot irakiska regeringar, iranska regeringar osv. De är pressade till militärtjänst i Iran. De är utsatta för ekonomisk press. De talar inte det persiska språket. Flera har avrättats.

Dessa människor hotas fortfarande av utvisning. Jag vill fråga invandrarministern om "i mycket generös anda" betyder att inte någon av dessa kurder kommer att skickas tillbaka till Iran.

Anf. 10 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Först kan jag gärna erkänna att det kanske hade varit rimligt att använda ett något starkare ord än "utvisas" när det gäller de iraker som kommit från Irak till Iran. Det har alltså inte skett på lagliga grunder utan helt och hållet tvångsvis.

Som jag sade i mitt svar är vi från vårt håll angelägna om att se till att ingen kommer tillbaka till Irak, från vilket land de alltså har deporterats, för att använda Oswald Söderqvists eget ord.

När det gäller Iran nämnde jag vilka skäl som gör att dessa personer får stanna i Sverige. Det är att de varit politiskt aktiva mot regeringen i Iran, medverkat på kurdernas sida eller av annat skäl kan antas råka illa ut vid ett återvändande till Iran, om de inte skulle få stanna i Sverige.

Sedan tar Oswald Söderqvist upp att de har en svår situation i Iran. Det har alla flyktingar när de tvingas komma till ett annat land. Jag vill påstå, även om jämförelsen inte alls stämmer på något enda sätt, att de flyktingar som kommer till Sverige har svårigheter när det gäller språket. Oswald Söderqvist tog speciellt upp den frågan. Men med iranierna är det något helt annat, eftersom situationen är så labil i Iran. Därför har vi en mycket generös bedömning när de anför sina egna personliga skäl.

Att gå så långt att jag till 100 % säger att ingen kurd från Iran skall sändas tillbaka kan jag dock inte göra. Jag tycker att det är viktigt och riktigt att varje enskilt fall prövas, men prövas i den generösa anda som jag har sagt.

Torsdagen den
10 december 1981

*Om en vegetationskartering i
Jämtlands län*

Anf. 11 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är ju, som redan konstaterats, speciella problem. Invandrarministern säger att de som varit politiskt aktiva osv. inte löper någon risk. Just därför att dessa människor är kurder är de från begynnelsen på grund av sin nationalitet redan misstänkta av alla regimer i det här området – den irakiska regimen och i det här fallet också den iranska. I och med att de kommit över gränsen betraktas de med stor misstänksamhet, och de behöver inte göra särskilt mycket för att de skall få regimen ögon på sig.

Detta med språket är också viktigt. Det är inte riktigt samma sak. Dessa kurder talar kurdiska – det är deras nationella urgamla språk. I Irak hade de varit tvungna att använda arabiska, som är det nationella språket där. När de kommer till Iran måste de kunna persiska. Det gör att de utestängs från praktiskt taget alla möjligheter att utöva verksamhet, t. ex. att vara småförsäljare eller någonting liknande för att dra sig fram. Därför är detta ett större problem här än på andra håll.

Jag noterar naturligtvis med tacksamhet att invandrarministern säger att det skall vara en generös bedömning. Det är väldigt bra, och jag är glad att höra det. När det gäller dessa irakiska kurder tycker jag att man måste gå mycket långt. Nu sade invandrarministern kurder från Iran, men det finns ju också irakiska kurder. Dessa irakiska kurder i Iran måste bli föremål för en mycket generös bedömning. Jag hoppas att regeringen står fast vid utfästelsen på denna punkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:137 om en vegetationskartering i Jämtlands län

Anf. 12 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! I Norrbottens län pågår f. n. en vegetationskartering med syfte att bl. a. ge underlag för olika typer av naturresursinventering. Erik Egervärn har frågat hur jag ser på värdet av denna verksamhet och på möjligheterna att genomföra en sådan vegetationskartering i Jämtlands län.

Den vegetationskartering som f. n. bedrivs i Norrbottens län av överlantmätarmyndigheten kommer enligt föreliggande planer att pågå i fyra fem år till. Intresse för projektet har visats av bl. a. de myndigheter som förträder skogsbruket och rennäringsen samt naturvården. Dessutom deltar andra intresserade från bl. a. gruvindustrin. Erfarenheterna från karteringsarbetet är hittills begränsade. En utvärdering kommer att göras senare.

Innan en utvärdering av pågående kartering föreligger är jag inte beredd att uttala mig om lämpligheten av att en motsvarande verksamhet påbörjas i Jämtlands län. Det bör också i första hand vara berörda myndigheter och

intressenter som tar ställning till om en sådan kartering bör ske i andra delar av landet.

Anf. 13 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Erik Egervärn har bett mig att ta emot svaret i dag, och jag tackar för svaret på frågan.

Jag konstaterar att jordbruksministern uttrycker sig mycket försiktigt, särskilt vad beträffar uppfattningen om värdet av en vegetationskartering. Statsrådet säger sig vilja vänta med att ha någon åsikt om karteringen tills utvärderingen av verksamheten i Norrbotten är färdig.

Men man har ju i Norrbotten ändå hållit på med den här karteringen i ett par år, och jag vill nog påstå att erfarenheterna redan visar att det är en bra metod som används. Det finns också stort intresse för likartad verksamhet i Jämtlands län.

Jag vill fråga jordbruksministern om han ändå inte – med delrapporter från verksamheten i Norrbotten som bakgrund – kan uttala en positiv inställning till vegetationskartering i andra delar av landet och då främst i Jämtlands län.

I vårt län planeras torvbrytning för energiändamål. Den metod som används vid den vegetationskartering jag talar om bygger på tolkning av flygbilder tagna på höga höjder med infrarödkänslig film och ger ett material där bildtolkningen är så att säga specialjord för flera intressanta ändamål.

Det är bråttom att ersätta olja med torv, och med den här moderna karteringsmetoden kommer man bl. a. förbi en omfattande och tidsödande markundersökning.

Staten har gett Vattenfall i uppdrag att i samarbete med Östersunds kommun arbeta med ett försök som gäller ett torveldat kraftvärmeverk i Östersund. Kraftvärmeverket skall tas i drift redan 1985, och då förstår säkert jordbruksministern att det är bråttom för oss i länet att snabbt komma till skott vad gäller torvbrytning.

Folk som sysslar med bl. a. naturresursinventeringar och karteringsarbete är av den bestämda uppfattningen att vegetationskartering med hjälp av flygbilder tagna med infrarödkänslig färgfilm ger ett förnämligt underlagsmaterial.

Varje tidsspillan innebär slöseri med pengar. Man tjänar tid och pengar på att använda den metod för kartering som vi diskuterar här. Enligt vad jag erfarit från verkligt sakkunnigt håll är det också en god investering att satsa på vegetationskartering modell Norrbotten. Det skulle underlätta vårt arbete med att ersätta olja med torv, och det skulle också skapa sysselsättningstillfällen i vårt län.

Det är många turer innan man är framme vid rätten att bryta. Intresset för torvbrytning är stort i både Jämtland och Härjedalen – det bildas konsortier för torvbrytning, och vegetationskarteringen skulle, som sagt, mycket påtagligt underlätta vårt arbete.

Vi kommer att höra av oss vidare i den här frågan.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Om en vegetationskartering i
Jämtlands län*

Torsdagen den
10 december 1981

*Om ett regerings-
uttalande rörande
idrottsungdoms
engagemang i viss
utrikespolitisk
händelse*

Anf. 14 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill påminna Stina Eliasson om att vegetationskartering sedan 1975 bedrivs också i fjällvärlden och då även i Jämtlands län. Det är naturvårdsverket som bekostar den vegetationskarteringen. Ca två tredjedelar av hela fjällområdet är nu färdigkarterade, och fjällkarteringen kommer att vara avslutad år 1983.

Frågan om vegetationskartering behandlas också i en till regeringen, närmare bestämt bostadsdepartementet, nyligen överlämnad utredning om landskapsinformation under 1980-talet. Det är i dag omöjligt att göra något mer bestämt uttalande angående omfattningen av statens framtida verksamhet på det här området innan regeringen tagit ställning till utredningsförslaget.

Anf. 15 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag är införstådd med det sista som jordbruksministern tog upp här. Jag känner också till det här med fjällkarteringen, som gjordes tidigare. Men det som är av speciellt intresse för oss i Jämtlands län och som det är mest bråttom med är just att vi får möjligheter till vegetationskartering, så att vi illa kvickt kan starta torvbrytningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1981/82:141 om ett regeringsuttalande rörande idrottsungdoms engagemang i viss utrikespolitisk händelse

Anf. 16 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Hans Alsén har frågat mig om idrottsungdoms engagemang i viss utrikespolitisk händelse. Bakgrunden är vissa tidningsartiklar om hur idrottsungdomar vid samtal med sina sovjetiska kolleger skall informera om ubåtsaffären.

Jag själv och andra företrädare för regeringen har bl. a. i denna kammar vid ett flertal tillfällen fastslagit att den frivilliga idrottsrörelsen har en fri och självständig ställning bl. a. i förhållande till staten och samhället i stort. Denna ställning, som idrottsrörelsen delar med övriga folkrörelser, är en av de bärande principerna i vårt demokratiska samhälles uppbyggnad. Några påtryckningar på Riksidrottsförbundet från regeringens sida i den här eller någon annan fråga har därför inte ägt rum.

En grundsten i vårt samhällssystem är varje medborgares rättighet att tänka och tycka vad han eller hon vill. Regeringen varken kan eller vill ge våra idrottsungdomar några direktiv om vad de skall säga eller inte säga.

Anf. 17 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag vill först tacka jordbruksministern för att han svarat på min fråga.

Låt mig genast slå fast att idrott och politik i hög grad hör samman. Samhället behöver en fastlagd idrottspolitik. Det var också därför som den socialdemokratiska regeringen 1970 lade fram propositionen om stödet till idrotten grundat på idrottsutredningens betänkande Idrott åt alla.

Sittande regeringar har att med sina förslag och åtgärder ge innehåll åt den idrottspolitiska färdriktning som då lades fast och som sedan dess icke har ändrats. Men det vi nu diskuterar – och som har föranlett mig att framställa en fråga – är något helt annat. Enligt min mening är det fråga om ett olämpligt och otillbörligt inbrott i idrottens egen vardag, som inkräktar på den fria och frivilliga *folkrörelse* som idrottsrörelsen är. Egentligen är det ett oblygt försök att begagna idrottsungdomar som redskap i landets utrikes- och försvarspolitik.

Jag såg nämligen och hörde i TV regeringens företrädare – han kallar sig stundom idrottsminister – när han uppmanade svenska idrottsungdomar att uttala sig inför sovjetiska idrottskamrater. Det gav mig, herr jordbruksminister, anledning att göra tre små reflexioner. Jag skall återge dem här.

För det första: Där står odal mannen med drag från salig bondetågets dagar – en patriot och nationalist.

För det andra: Där står centerpartisten med avsikt att förstärka regeringens agerande i ubåtsfrågan – ett slags ställföreträdande försvarsminister. Och det kanske kunde och kan behövas. Jag är inte sakkunnig på området, men ibland får man en känsla av att det är så.

För det tredje: Där har vi den duktige skidåkaren och den sympatiska idrottsmannen som vänder sig till unga idrottskamrater med en vädjan om stöd och hjälp.

Oavsett vilken bild som är den rätta, så var framträdandet lika olämpligt. Där stod nämligen regeringens företrädare i idrottsfrågor, den sakkunnige i jordbruksdepartementet med inflytande över bl. a. idrottsrörelsens statliga anslagsmedel. Som sådan måste man inse att idrotten är en fri och frivillig folkrörelse, vars integritet inte får trädas för när och vars enskilda medlemmar absolut inte skall åläggas politiska uppgifter av regeringens talesmän.

Det skedda är så mycket mer beklagligt mot bakgrund av centerrörelsens starka folkrörelseförankring, som vi alla har anledning att värdesätta. Den borde åtminstone ha garanterat att vi sluppit uppleva "idrottsministerns" fadäs. Jag beklagar verkligen det inträffade och hoppas att det inte skall upprepas i någon form.

Om jag uppfattar jordbruksministerns svar riktigt, så innebär det ett avståndstagande. Formellt kan man möjligen säga att det inte är regeringen som har gjort ifrågavarande uttalande, men det är en regeringens talesman. Vår värderade idrottsminister sitter på plats i kammaren. Jag hoppas att han känner att han i den här frågan är satt på plats av sina uppdragsgivare.

Anf. 18 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag är litet förvånad över att Hans Alsén över huvud taget har ställt den här frågan och över att han försöker misstänkliggöra en

Om ett regeringsuttalande rörande idrottsungdoms engagemang i viss utrikespolitisk händelse

Torsdagen den
10 december 1981

*Om ett regerings-
uttalande rörande
idrottsungdoms
engagemang i viss
utrikespolitisk
händelse*

riksdagsledamots uttalanden. Hans Alsén och jag kan väl vara överens om att den information om ubåtsaffären som har lämnats den sovjetiska allmänheten knappast har gett en fullständig och rättvisande bild av det som inträffat. Det är väl både från min och Hans Alséns synpunkt önskvärt att uppgifter om det verkliga skeendet får en så vid spridning som möjligt. Jag finner i och för sig inget onaturligt i att idrottsungdomar, när de träffas i samband med idrottsutbyten, diskuterar andra frågor än rent idrottsliga och att svenska idrottsmän i sitt umgänge med sovjetiska idrottskamrater kan komma in på ubåtsaffären och därvid ge uttryck för den svenska uppfattningen. Det ligger väl inget onaturligt i det. Jag tycker att Hans Alsén är ute för att misstänkliggöra för misstänkliggörandets egen skull och inte i sakfrågan som sådan.

Anf. 19 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Lika tillfredsställd som jag kände mig när jag lyssnade till jordbruksministerns svar, lika mycket beklagar jag det han nu finner anledning att tillägga. Jag har inte diskuterat ubåtsaffären. På den punkten trodde jag att min fråga var klart formulerad. Jag citerar inledningen till frågan – det kan tydligen behövas: "Vi känner givetvis alla avsky inför den ryska kränkningen av svenskt territorium."

Jag har aldrig diskuterat ubåtsaffären som sådan. Vad jag har diskuterat och funnit anledning att fråga jordbruksministern om är om den svenska regeringen anser det lämpligt att dess företrädare i idrottsfrågor finner anledning att från den positionen och utgångspunkten uppmana svenska idrottsungdomar vid kontakter med idrottskamrater från Sovjetunionen att ta upp den här frågan till diskussion. Det var det min fråga gällde – ingenting annat. På den punkten är svaret otvetydigt, och det tackar jag för.

Jag tror att det är bra om vi slutar debatten nu. Annars kommer vi in på en typ av debatt som jag tror att sakfrågan kommer att skadas av.

Anf. 20 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det var bra att Hans Alsén finner mitt svar tillfredsställande. Jag vill bara tillägga en mening och göra det genom att citera Riksidrottsförbundets ordförande, som slutar ett uttalande i den här frågan med att säga följande: "Det står var och en fritt att välja de samtalsämnen som ter sig naturliga med hänsyn till rådande omständigheter."

Anf. 21 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag har inte diskuterat den frågan heller. Det står var och en fritt att välja samtalsämne – helt visst är det så. Jag förmodar att många av de svenska idrottsungdomarna kommer att begagna tillfällena att diskutera sådana här frågor. Våra idrottsungdomar är ju ofta medvetna och klara över både det ena och det andra. Jag tror att vi skall utgå ifrån att samtal i sådana här frågor kan förekomma.

Det som jag pekat på och som jag fått ett tillfredsställande besked om var:

Är det lämpligt att en regerings företrädare i denna sin egenskap riktar sig till fria och frivilliga folkrörelsemedlemmar med uppmaning om ett visst slags agerande i politiska frågor? På den frågan har jordbruksministern svarat tillfredsställande. Jag upprepar mitt tack.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Om tidpunkten
för uppförande
av ny administra-
tionsbyggnad för
Trollhätte Kraft-
verk*

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:131 om tidpunkten för uppförande av ny administrationsbyggnad för Trollhätte Kraftverk

Anf. 22 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Hilding Johansson har, med anledning av att statens vattenfallsverk har projekterat en ny administrationsbyggnad för Trollhätte Kraftverk, frågat mig när man kan vänta att regeringen ger byggstart för projektet.

Regeringen medgav i beslut av den 28 augusti 1980 att statens vattenfallsverk projekterade en ny förvaltningsbyggnad i Trollhättan t. o. m. bygghandlingar. I beslutet angavs vidare att nybyggnaden t. v. skulle ingå i vattenfallsverkets investeringsreserv och kunna utföras när så är lämpligt med hänsyn till sysselsättningsläget.

I skrivelse till regeringen den 14 oktober 1981 har vattenfallsverket redovisat färdiga bygghandlingar och hemställt om byggmedgivande.

Regeringen kan, när det bedöms lämpligt med hänsyn till sysselsättnings-situationen i Trollhätteregeion, pröva det efterfrågade byggprojektet. Vid en prövning av byggmedgivandet måste dock en avvägning göras mellan angelägna objekt i olika regioner.

Anf. 23 HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Jag vill gärna direkt knyta an till slutet av detta svar, där statsrådet förklarade att regeringen kan, när det bedöms lämpligt med hänsyn till sysselsättningssituationen i Trollhättan, pröva det efterfrågade byggprojektet. För min del skulle jag vilja säga: Nu är den tidpunkten inne. Sysselsättningsläget är nämligen mycket allvarligt i Trollhätteregeion. F. n. går ungefär 10 % av byggnadsarbetarna arbetslösa. Man räknar med att det skall bli 20–30 % under vintern. Och till våren kommer 50 nyutbildade, som kommer att behöva placeras.

De här svårigheterna hör samman med att bostadsbyggandet har minskat kraftigt. Det byggdes under förra hälften av 1970-talet 650 lägenheter per år, under senare delen av samma årtionde 300, och man räknar med att det skall byggas 40 lägenheter årligen under perioden 1982–1986. Vidare är att märka att flera stora byggnadsarbeten nu har avslutats. Det gäller Stallbackabron, det gäller också en förvaltningsbyggnad som har uppförts av kommunen för försäkringskassan och det gäller några andra objekt.

Torsdagen den
10 december 1981

*Om tidpunkten
för uppförande
av ny administra-
tionsbyggnad för
Trollhätte Kraft-
verk*

Nu skulle det alltså vara lämpligt att sätta in detta objekt. Det skulle ge sysselsättning i regionen. Man kan inte hänvisa till att industrin kan ta emot dessa människor. Som arbetsmarknadsministern är fullt medveten om har antalet arbetstillfällen minskat kraftigt inom industrin i Trollhättan. Antalet sysselsatta har på de stora industrierna gått ned med 1 300, och med hänsyn till de varsel som har lagts kan man räkna med att ungefär 2 500 arbetstillfällen kommer att gå förlorade.

Här finns nu möjlighet att ge arbete åt byggnadsarbetare, och det är alldeles uppenbart att byggnaden behövs. Ta nu chansen och ge startsignalen här vintern.

Anf. 24 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag kan intyga att arbetsmarknadsläget i Älvsborgs län som på många andra håll är bekymmersamt inför den här vintern – det har jag kunnat konstatera bl. a. genom besök i länet – och vi har därför ökat på de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Vi har inom ramen för beredskapsanslagen medgivit att fler investeringsarbeten har startat, just därför att sysselsättningsläget för byggnadsarbetarna är svårt på många håll. Nu kan man också i Älvsborgs län öka på beredskapsarbetena denna vinter jämfört med förra vintern och komma upp i en total sysselsättning av 2 200 personer.

Vi har velat att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skulle stämma så väl överens som möjligt med den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken, dvs. understödja en expansion av industrin. Därför har vi nu medgivit att ombyggnadsarbeten kan startas som beredskapsarbeten också inom industrin. Regeringen har nyligen ökat beredskapsanslagen med 400 milj. kr., särskilt för ungdomar. Det kommer också Älvsborgs län till del.

Uppförande av den administrationsbyggnad det här är fråga om innebär en expansion av den statliga sektorn i stället för industrin. Det är ett ganska stort projekt, på över 50 milj. kr. Man måste när det skall prövas väga det mot vad man kan få ut i form av sysselsättningseffekt och andra långsiktiga effekter genom att i stället välja andra projekt. Den möjligheten vill vi hålla öppen.

Anf. 25 HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan inte dra någon annan slutsats av arbetsmarknadsministerns senaste inlägg än att regeringen vid denna tidpunkt inte kommer att ge klarsignal för administrationsbyggnaden i Trollhättan, därför att det inte skulle stämma med den allmänna inriktningen av regeringens politik. För en politisk princip skull får man alltså ta en 20–30-procentig arbetslöshet bland byggnadsarbetarna! Skall jag, herr arbetsmarknadsminister, uppfatta detta så, att byggnadsarbetarna i Trollhättan skall påta sig ett ställföreträdande lidande i förhållande till regeringen?

Anf. 26 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Nej, det skall Hilding Johansson inte göra! Och det inser naturligtvis också Hilding Johansson – det är en våldsamt feltolkning av vad jag sade.

Med de resurser som står till förfogande vill vi skapa sysselsättningstillfällen så långt möjligt inom industrin. Nu finns möjligheter att starta beredskapsarbeten på byggsidan också inom industrin.

Om man har 50 milj. kr., som det här projektet kostar, till sitt förfogande måste man pröva om de bättre kan användas för att ge sysselsättning inom andra delar av ekonomin än den statliga förvaltningen. – Det var vad jag sade.

Administrationsbyggnaden är nu färdigprojekterad. När utrymme anses föreligga för detta projekt kan det komma i gång. Men jag kan vara tydligare i mitt svar till Hilding Johansson på den punkten: Det är inte realistiskt att tro att bygget kommer i gång den här vintern.

Anf. 27 HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! De 50 miljoner det här gäller disponerar Vattenfall – det är pengar som vi elabonnenter har betalat. Vattenfall är ett affärsdrivande verk. Det bör därför kunna få sätta i gång detta arbete.

Det var bra att arbetsmarknadsministern talade i klartext. Men beskedet kommer inte att utlösa någon entusiasm i Trollhätteregionen. Där kommer man att beklaga detta svar. Och där kommer man att anklaga regeringen för att för sina principers skull inte tillåta igångsättning av en byggnadsverksamhet som är nyttig, som skulle ge sysselsättning och i någon mån råda bot på den stora arbetslöshet som råder bland byggnadsarbetarna. Den kan inte ersättas av uppförande av byggnader åt industrier, därför att industrierna går tillbaka.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1981/82:146 om arbetslösheten i Blekinge län

Anf. 28 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Hans Gustafsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka den höga arbetslösheten i Blekinge.

Som bakgrund till sin fråga pekar Hans Gustafsson bl. a. på den höga arbetslösheten bland byggnadsarbetare i länet samt den låga efterfrågan på arbetskraft.

Regeringen har vid olika tidpunkter förstärkt de arbetsmarknadspolitiska insatserna för vintern när det gäller både beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. För någon vecka sedan beslutades om ytterligare 460 milj. kr. för beredskapsarbeten, i första hand till ungdomar. Blekinge har därmed fått dubbelt så mycket pengar för beredskapsarbeten i år som förra året.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Om arbetslösheten
i Blekinge län*

Mot bakgrund av den försämring som har inträtt på byggarbetsmarknaden i vinter i länet har Blekinge prioriterats i de båda byggpaket som regeringen framlagt under våren och hösten. Dessutom gav regeringen i våras byggnadstillstånd för att få i gång det stora sjukhusbygget i Karlskrona. Den fulla effekten av dessa beslut har ännu inte uppstått, utan ytterligare byggnadsarbetare kommer att kunna sysselsättas i vinter vid dessa byggen.

Anf. 29 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag kan inte dölja att jag är en smula besviken på att svaret i så hög grad saknade substans.

I min fråga har jag i all korthet redovisat situationen i Blekinge. Jag utgår från att arbetsmarknadsministern har tillgång till eget material och f. ö. väl känner förhållandena i vårt län. Jag skall därför inte heller nu använda den knappt utmätta tiden för en detaljerad redovisning av situationen där.

Låt mig endast göra det tillägget till det som har anförts i min fråga att det meddelande som regeringen lämnade i går om den kommunala ekonomin ytterligare kommer att inskränka sysselsättningen i länet. Landstinget har i år en volymutveckling på 0,1 % och nästa år på 0,3 %. Det betyder att vi inte kan upprätthålla den nuvarande välfärden. Vi har redan nu landets högsta landstingsskatt och saknar helt finansieringskapital som kan tas i anspråk för att skicka in till regeringen.

Jag tänker inte diskutera den kommunala ekonomin med arbetsmarknadsministern. Men jag vill med anslutning till sysselsättningen ändå konstatera att regeringen har valt en metod på detta område som allvarligt kommer att ytterligare försämma sysselsättningen. Förslaget är ett dräpslag mot länets kvinnor och ungdomar.

Vi begriper mycket väl i Blekinge att regeringen inte har några jobb som ligger på hyllan och kan skickas ned till oss. Vi begär heller inga underverk. Vi jobbar på alla fronter i länet för att försöka ta oss ur svårigheterna av egen kraft.

Vid vår uppvaktnings för regeringen för en tid sedan redovisade vi ett stort antal objekt som skulle kunna sättas i gång med kort varsel. Vi hade valt objekt som hade en infrastrukturell betydelse och därmed kunde bädda för en positiv näringsutveckling, precis den typ av objekt som arbetsmarknadsministern nyss talade om att regeringen var intresserad av att satsa på.

Regeringen har haft skäligt rådrum för att pröva våra förslag. Jag vill mot denna bakgrund ställa tre frågor till arbetsmarknadsministern.

För det första: Är regeringen beredd att anvisa erforderliga medel för en elektrifiering av järnvägslinjen Karlskrona–Kristianstad?

För det andra: Är regeringen beredd att – mot bakgrund av att vi har landets högsta byggarbetslöshet, 35,9 %, och att länsarbetsnämnden räknar med en arbetslöshet på 9 % totalt sett i länet under vintern – anvisa medel för igångsättning av ett eller flera av de byggnadsobjekt som vi vid vår uppvaktnings redovisade för regeringen?

För det tredje: Är regeringen beredd att anvisa de 120 milj. kr. som länsarbetsnämnden har begärt till beredskapsarbeten så att den svåra arbetslösheten kan motverkas redan innevarande vinter?

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

Anf. 30 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Hans Gustafsson tycker att mitt svar saknar substans. Det gör däremot inte de åtgärder som vi har föreslagit och genomfört för länet. Svaret kunde naturligtvis ha haft mer substans om jag hade dröjt med de beskederna tills Hans Gustafsson hade ställt sin fråga, men det var viktigare att beskederna kom i tid. De innebär att ett stort antal byggnadsarbetare kan få jobb den här vintern just med anledning av regeringens beslut.

Igångsättningen av sjukhuset i Karlskrona innebär att ett åttiototal byggnadsarbetare får arbete. Det särskilda bidrag för att bygga om lägenheter i flerfamiljshus som regeringen har infört under det här året ger ett femtiotal byggnadsarbetare jobb. F. n. sysselsätts 180 byggnadsarbetare i olika investeringsarbeten inom beredskapsanslaget, och det kan bli fler. Totalt räknar man med att 1 600 människor kan få beredskapsarbete den här vintern.

F. n. är drygt 1 100 personer sysselsatta i beredskapsarbeten, vilket är mer än tre gånger så många som förra året vid den här tiden. Det är alltså alldeles klart att regeringen har reagerat på det starkt försämrade sysselsättningsläge som har inträtt i Blekinge. Jag skulle kunna ge fler exempel.

Med anledning av de frågor som Hans Gustafsson nu ställer kan jag säga att elektrifieringen finns som ett projekt att sätta i gång vid lämplig tidpunkt och att regeringen har reagerat på framställningen om beredskapsarbeten genom att ytterligare 400 milj. kr. anvisats i vanlig ordning av arbetsmarknadsstyrelsen. Beträffande övriga projekt vill jag säga att de ju kan finnas tillgängliga nästa gång som det skall sys ihop ett byggpaket.

Anf. 31 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern redovisar vilka generella åtgärder som regeringen vidtagit i syfte att bringa ned arbetslösheten. Det är bra att de har blivit vidtagna, och jag har inte någon anledning att ta upp en diskussion om de allmänna arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det är klart att de i någon mån har påverkat situationen i vårt län i positiv riktning.

Men den situation vi har i Blekinge har vi trots att regeringen har vidtagit de här generella åtgärderna. Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar att arbetslösheten bland byggjobbarna är 35,9 % i vinter, och länsplaneringen räknar med att 34,5 % av byggnadsarbetarna är arbetslösa. Det är de trots de allmänna arbetsmarknadspolitiska åtgärder som arbetsmarknadsministern har redovisat.

Är det inte rimligt att i den situationen vidta de ytterligare åtgärder som kan vidtas och som vi har redovisat inför regeringen? Det finns ju färdiga objekt som ligger precis inom den ram som arbetsmarknadsministern själv har undersökt. Vi har inte tagit upp kommunala vårdbyggnader och annat, utan vi har inriktat oss på investeringar som har infrastrukturell karaktär och

*Om arbetslösheten
i Blekinge län*

Torsdagen den
10 december 1981

*Om arbetslösheten
i Blekinge län*

som bygger upp näringslivet.

Jag tycker nog också att arbetsmarknadsministern inte har någon anledning att i alltför stor utsträckning, som har skett vid flera tillfällen, hänvisa till sjukhusbygget. Arbetslösheten är ju så stor som jag beskriver trots sjukhusbygget. Och det är ett bygge som vi har fått sätta i gång med landstingsmedel, trots att vi har landets högsta landstingsskatt, för att över huvud taget klara vårdsituationen. Det hade varit ofrånkomligt, vilket arbetsmarknadsläge vi än hade haft.

Det är möjligt att bidragen till flerfamiljshusen i någon mån kan utnyttjas. Men jag vill påpeka för arbetsmarknadsministern att Blekinge f. n. har det största antalet lediga lägenheter i landet. I Olofström kostar de lediga lägenheterna en krona i kommunal utdebitering.

Det finns inte kommunala resurser för så stora åtaganden på det här området. Därför tycker jag att arbetsmarknadsministern utan att darra på målet borde kunna låta oss sätta i gång de objekt vi har redovisat för regeringen.

Anf. 32 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELLIASSON:

Herr talman! Det Hans Gustafsson redovisar om bostadssituationen visar på svårigheterna att ytterligare stimulera bostadsbyggandet. Men att det finns många tomma lägenheter hindrar inte att det kan vara befogat att reparera äldre lägenheter, och det är vad man nu kan göra till rimlig kostnad. Som jag sade, får ett femtiotal byggjobbare sysselsättning i vinter tack vare den åtgärd som regeringen har föreslagit.

Jag kan intyga att de förslag som har inkommit från länet är bra projekt. En del av dem är mycket dyra, men de kan finnas med när det finns utrymme för ytterligare byggpaket och sysselsättningen i Blekinge fortfarande kräver det.

Jag vill dock med anledning av Hans Gustafssons prognos när det gäller byggsysselsättningen i Blekinge påpeka att den byggarbetslöshet som nu råder inte är 35 % utan 11 %. 170 personer är arbetslösa inom byggsektorn. Det är naturligtvis alldeles för mycket, men det kan ju jämföras med att vi med de åtgärder som regeringen har vidtagit redan sysselsätter flera hundra personer, kanske 500 à 600.

Anf. 33 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Det är i och för sig bra att regeringen har medel att ställa till förfogande generellt sett för att åstadkomma en bättre lägenhetsfördelning än den vi har. Detta löser två problem i vårt län.

När det sedan gäller frågan om våra projekt säger arbetsmarknadsministern att han i och för sig har viss sympati för de projekt som vi har föreslagit och att han skall överväga dem i sinom tid. Men skall vi behöva vänta på att sysselsättningsläget i verkligheten blir sämre än vad det är f. n.?

Den förutvarande kommunikationsministern Ulf Adelsohn sade att elektrifieringen av järnvägen Karlskrona-Kristianstad mycket väl kunde komma till utförande om arbetsmarknadsläget motiverar det. Jag måste

fråga: Vilket arbetsmarknadsläge är det som skall utgöra motiv för en insats? Räcker det inte med de 9 % arbetslösa tvärsöver länet som arbetsmarknadsmyndigheterna räknar med i år? Är det inte tillräckligt skäl för att uppfylla vad kommunikationsministern har uttalat i riksdagen och i budgetpropositionen?

Jag håller med arbetsmarknadsministern om att flera av de här jobben är ganska dyra. Men de är det, Ingemar Eliasson, därför att vi har valt arbetsobjekt som har en framtidsinriktning. De är inte tillkomna bara för den aktuella sysselsättningen utan de är tillkomna för att bädda för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1981/82:142 om nya kvalitetskrav på dricksvatten

Anf. 34 Statsrådet KARIN AHRAND:

Herr talman! Sven Munke har frågat mig när de nya reglerna för bedömning av dricksvatten kommer.

I mitt svar nyligen på en fråga av Anita Bråkenhielm om det centrala ansvaret för kontrollen av konsumtionsvatten redogjorde jag för den författningsmässiga regleringen av den offentliga vattenkontrollen. Jag framhöll då att frågan om den framtida kontrollen av konsumtionsvattnet kommer att prövas i samband med att regeringen tar ställning till hälsovårdsstadgeutredningens betänkande med förslag till en ny hälsoskyddslag.

Huvudansvaret för kontrollen av konsumtionsvatten ligger på socialstyrelsen. Styrelsen skall fortlöpande se över bedömningsnormer och analysförfarande för konsumtionsvatten. Socialstyrelsen baserar i stor utsträckning sina ställningstaganden på beslutsunderlag från statens bakteriologiska laboratorium och miljömedicinska laboratoriet. Dessa är centrallaboratorier inom det mikrobiologiska och fysikalisk-kemiska området. För vissa tungmetaller i vatten finns s. k. hygieniska gränsvärden angivna i socialstyrelsens råd och anvisningar.

Miljömedicinska laboratoriet har i uppdrag att utreda verkningarna av förhöjda kopparhalter i dricksvatten. Laboratoriet har i december 1980 överlämnat en preliminär rapport till socialstyrelsen. Av rapporten framgår att laboratoriet f. n. anser att ett hygieniskt gränsvärde för koppar i vatten inte behövs ur hälsosynpunkt. Resultatet av den fortsatta utredningen får visa om ett hygieniskt gränsvärde för koppar i vatten bör fastställas.

För koppar finns alltså inte något hygieniskt gränsvärde fastställt. Enligt socialstyrelsens anvisningar bedöms dock vatten med en kopparhalt som överstiger 0.05 mg/liter som "ur teknisk synpunkt anmärkningsvärt". Denna norm gäller vatten vid vattenverk och i huvudledningar.

Om nya kvalitetskrav på dricksvatten

Torsdagen den
10 december 1981

*Om nya kvalitets-
krav på dricksvat-
ten*

Anf. 35 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det blev ju, som jag hade väntat, inte något konkret svar på frågan. De kompletterande upplysningar som jag fick känner jag mycket väl till, för jag har sysslat med den här verksamheten tidigare.

Bakgrunden till min fråga är bl. a. att jag motionerade om vattenanalyser och regler för dessa för två år sedan. För nästan exakt ett år sedan behandlades den motionen, och då sade man att frågan bereds i regeringskansliet. Eftersom ingenting har hänt på ett år och eftersom hälsovårdsnämnden inte kan få besked om hur man skall hantera frågan om t. ex. koppar i vattnet, så har jag på nytt velat fästa uppmärksamheten på problemen.

I Sjöby kommun har man haft problem med höga kopparhalter i vattnet på ett barndaghem, men olägenheterna försvann när man bytte ut kopparledningarna mot ledningar av annat material.

I Klågerup i Skåne har svårigheterna också varit betydande med höga kloridhalter som medverkat till att koppar utlösts från vattenledningarna.

Detta är inga struntproblem, utan problem av stor betydelse. Två fall av kopparförgiftning har redovisats i Svenska vatten- och avloppsföreningens meddelande M23 februari 1981. Det ena fallet rörde en 15 månader gammal pojke, som togs in på sjukhus efter fem veckors diarré och ökad kraftlöshet. Familjens vatten visade sig vid analys innehålla 0,8 milligram koppar per liter, en siffra som uppmätts på flera håll i Skåne. Pojken behandlades med utdrivande medel i flera månader, varefter han tillfrisknade. Ett annat fall gällde en 14 månaders pojke och ledde tyvärr till döden efter sex veckor på sjukhus. En analys visade att familjens vatten höll 6,8 milligram koppar per liter.

Eftersom man inte har satt några hygieniska gränsvärden på koppar menar många experter att sådana måste till snarast möjligt. I dagens nummer av Svenska Dagbladet har en professor Balmér uttalat att han är mycket oroad av dessa problem. Då kan man inte vifta bort dem med att det inte är så farligt.

Ett annat exempel på hur vattenanalyser kan behandlas gäller min hemort i Skåne, Billeberga, där befolkningen under ett par års tid fick dricka vatten som innehöll fenoxisyror. Trots detta kunde hälsovårdsnämnden säga att vattnet uppfyllde fordringarna. T. o. m. vattendomstolen förklarade i ett utslag att detta vatten kunde användas som dricksvatten.

Det är mot den bakgrunden som jag har ställt frågan. Jag får säga att eftersom vatten är ett livsmedel borde regeringen tänka om.

Anf. 36 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Jag vet att Sven Munke motionerade för ett år sedan, och jag vet vad socialutskottet svarade. Frågan om vattenkontrollen i framtiden bereds i regeringskansliet.

Men, Sven Munke, jag måste påpeka att det i dag faktiskt inte finns någonting som hindrar socialstyrelsen att utfärda andra regler. Socialstyrel-

sen har dock inte bedömt detta som nödvändigt, vilket jag försökte förklara i mitt svar. Det pågår nämligen en utredning, och man har inte några säkra bevis för att just kopparhalten i vattnet skulle vara farlig på det sättet.

Får jag hänvisa Sven Munke till en notis i Läkartidningen häromdagen, där man medger att höga kopparhalter kan ge ökande problem, men där man samtidigt säger att det inte i dag går att säkert fastslå, att t. ex. spädbarnsdiarréer beror på koppar. Mycket tyder på att koppar endast framkallar diarréer hos barn som blivit överkänsliga av annan orsak.

Det gäller alltså att gå vidare med dessa undersökningar, och detta sker hos socialstyrelsen.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Anf. 37 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Det var inte min avsikt att enbart beröra kopparproblemen, utan jag ville beröra ett betydligt bredare fält. Jag har fått uppgifter om att behandlingen av den nya hälsoskyddslagen har hängt upp sig på en oenighet mellan regeringen och Kommunförbundet. Men när det gäller dricksvattentillsynen är utredningen klar, och Kommunförbundet har tillstyrkt förslaget och menar att ansvaret skall överlämnas till livsmedelsverket, eftersom vatten är ett livsmedel.

Det hade väl varit tänkbart att göra en särproposition om vattenanalyserna. De nu gällande bedömningsgrunderna är gamla och har stora brister. Det är faktiskt så, som någon sagt, att om ett dricksvatten t. o. m. innehåller plutonium, fyller det ändå fordringarna, och då måste det vara något fel.

Anf. 38 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Jag är medveten om att det kan finnas vissa nackdelar med att vattenkontrollen är splittrad. Det kan finnas fördelar med den ena eller andra lösningen på denna fråga. Som jag har sagt bereds dock frågan f. n. i regeringskansliet, och då är jag förhindrad att här i kammaren uttala mig om vad resultatet kan bli när propositionen skall framläggas i vär.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1981/82:8 om styrmedel för introduktion av naturgas (prop. 1981/82:64)

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kapitaltillskott till vissa statliga företag, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:13 om kapitaltillskott till vissa statliga företag, m. m. (prop. 1981/82:56 och prop. 1981/82:25 delvis).

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa stailiga
företag, m. m.*

Anf. 39 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det är med stor tillfredsställelse som jag noterar den betydande enighet i sak som varit grunden för näringsutskottets ställningstagande till propositionen om kapitaltillskott till LKAB och SSAB. Jag skulle t. o. m. vilja säga att det är en klar styrka för svensk näringspolitik när man i centrala och besvärliga strukturfrågor på sätt som skett i fråga om kapitaltillskottet till LKAB och SSAB kan träffa beslut i stor enighet. Det är inte bara en styrka för den industriella utvecklingen i vårt land, utan det väcker också – det har jag haft tillfälle att konstatera många gånger – internationell respekt när parlamentet kan samla sig till beslut av den här karaktären.

Jag kan dock inte avhålla mig från den reflexionen att om detta beslut stärker förtroendet för vår industripolitik, så har naturligtvis å andra sidan vissa inslag i den industripolitiska och näringspolitiska debatten utanför kammaren under senare tid verkat i motsatt riktning.

När t. ex. den nye moderatledaren Ulf Adelsohn tar avstånd från den industripolitik som hans parti i riksdag och regering varit med om att ha ansvaret för väcker detta givetvis förundran, här i landet och utanför vårt lands gränser. Moderata samlingspartiet har ju i regeringsställning gett sitt bidrag till den industripolitik som förhindrat utslagning av många arbetsplatser och många människor och som medverkat till att förnyelsearbetet inom problemföretag och problemanbudsområden har kunnat ske målmedvetet och i ordnade former.

Även från det största oppositionspartiets, socialdemokratins, sida förs debatten ibland i en anda som kan vittna om att man där inte skulle dela de allmänna målsättningarna för industripolitiken. Men dess bättre kan vi också i det fallet notera att man i reservationerna och motionerna här i riksdagen i stort sett sluter upp bakom industripolitiken. Detsamma gäller också moderata samlingspartiet.

Jag kan i inledningen till den här debatten bara uttrycka den fromma förhoppningen att oppositionen till höger och till vänster lever som den lär även utanför riksdagen.

Den rekonstruktion av LKAB som nu genomförs siktar till att företaget skall nå företagsekonomisk lönsamhet. Samma mål gäller för rekonstruktionen av SSAB. Men det är självklart att LKAB på ett alldeles speciellt sätt är i fokus för intresset med hänsyn till situationen i Norrbotten och särskilt situationen i malmfältskommunerna.

Det finns anledning slå fast att den enda garantin för en långsiktig överlevnad av järnmalmsrörelsen i Kiruna och i Gällivare är företagsekonomisk lönsamhet. Ett sådant synsätt måste vara vägledande för LKAB vid företagets agerande i olika sammanhang. LKAB:s ledning har också fastlagt som en målsättning att företaget bör kunna visa positivt kassaflöde vid slutet av år 1983. Detta skall åstadkommas genom ökad försäljning och ökade marknadsandelar i Västeuropa, höjd produktivitet och en finansiell rekonstruktion.

Det är ett mycket målmedvetet och respektingivande program som den

nya LKAB-ledningen går ut med. Och vi kan redan notera stort intresse bland de västeuropeiska kunderna för den nya marknadsstrategi som företaget företräder. Till den finansiella rekonstruktionen, som riksdagen nu närmast har att ta ställning till, hör förutom kapitaltillskottet på 1,5 miljarder kronor också att fraktsatserna för malmtransporterna nu äntligen kan sänkas – i enlighet med det förslag som vi har lagt fram med 600 milj. kr. Kammaren kommer att ta ställning till den frågan senare under detta riksmöte.

Det rekonstruktionsprogram som nu genomförs i LKAB ger företaget möjlighet att få till stånd nödvändiga rationaliseringar i produktion och administration och bör kunna medföra en långsiktigt tryggad utveckling för järnmalsverksamheten i malmfälten. För att rekonstruktionsinsatsen skall bli framgångsrik krävs det att alla berörda parter samarbetar för en positiv utveckling av företaget. Det finns goda möjligheter att nå detta samförstånd. Det vittnar skrivningarna i näringsutskottets betänkande om, liksom andan i företaget och den vilja till samverkan om företagets nya mål som i olika sammanhang har kommit till uttryck.

I den socialdemokratiska partimotionen med anledning av propositionen påpekas att den handlingsplan som LKAB:s styrelse fastställt aviserar och uttalar sig för en koncentration av verksamheten till järnmalsområdet. Det ledande oppositionspartiet menar att regeringen bör ta ställning till frågan om en sådan koncentration är önskvärd från samhällets synpunkt. LKAB:s handlingsplan innebär att företaget sätter lönsamhetsmålet som överordnat. Jag anser, i likhet med LKAB:s ledning, att lönsamhetsmålet måste vara vägledande för verksamhetens långsiktiga utveckling.

Som jag sagt vid flera tillfällen är det endast genom en effektiv och framgångsrik affärsverksamhet som man kan trygga ett företags långsiktiga utveckling. Därför måste LKAB även i framtiden bygga sin verksamhet på järnmalsrörelsen, även om företaget under senare år har lagt ner ett omfattande arbete inom andra områden för att frigöra sig från beroendet av järnmalsverksamheten. Dessa satsningar har hittills varit begränsade, och mot bakgrund av LKAB:s förluster och finansiellt ansträngda situation har en omprövning av dessa alternativa verksamheters inriktning ägt rum. Det är ofrånkomligt att verksamheter som inte bedöms kunna ge lönsamhet med utgången av nästa år, enligt styrelsens beslut, avvecklas eller försäljs. Prospekteringsverksamheten i Norrbotten hör naturligtvis nära samman med malmrörelsen och omfattas inte av detta mål.

I den socialdemokratiska motionen föreslås också att LKAB skall utarbeta ett offensivt investeringsprogram för företaget. Jag delar den uppfattningen att det är viktigt att företaget genomför satsningar och investeringar för att stärka företagets konkurrenskraft. Det är därför som den finansiella rekonstruktionen har fått den karaktär som den har. Till de offensiva satsningar som LKAB nu genomför får man naturligtvis räkna investeringen i kopparmalmsgruvan Viscaria. Detta projekt är ett gott exempel på projekt utanför järnmalsområdet som kan bli motiverade i kraft av sin egen finansiella styrka. När företaget har arbetat fram projekt av den karaktären, kommer självfallet regeringen att vara beredd att också diskutera hur

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

finansieringsfrågorna skall kunna lösas. När det gäller gruvverksamheten arbetar man emellertid med mycket långa tidsperspektiv. Från malmfynd till start av brytning i en färdigprojekterad gruva kan mycket lång tid förflöta.

Investeringar i nya huvudnivåer kan bli aktuella både i Kiruna och i MalMBERGET kring mitten av 1980-talet. Den typ av huvudnivåer som företaget i dag använder sig av innebär mycket höga kapitalkostnader i investeringen. Företaget undersöker därför möjligheten att förlänga livslängden för nuvarande huvudnivåer eller möjligheten att finna alternativa brytningsmetoder, som skulle innebära att investeringskostnaderna inte blir så höga. Det är angeläget att det arbetet bedrivs med all kraft från företagets sida och med den tekniska fantasi som kan mobiliseras för att få en realistisk investering i den framtida gruvhanteringen.

Jag vill konstatera att LKAB:s ambitiösa program måste matchas med en rad åtgärder på samhällets andra områden. Vi måste höja den allmänna ekonomiska aktivitetsnivån i malmfältskommunerna. Vi har betraktat rekonstruktionen av LKAB som bara ett första steg i upprustningen av det norrbottniska näringslivet. Ett andra inslag är åtgärderna av mera kortsiktig natur. Angelägna investeringsobjekt måste tas fram och finansieras. Förnyelsen av befintlig industri måste fortgå med all möjlig intensitet. Lokaliseringsarbetena med att till Norrbotten förlägga ny industri måste pågå med ökad intensitet. Och ett tredje inslag i den här upprustningen av det norrbottniska näringslivet är också utarbetandet av en långsiktig utvecklingsplan, som jag i dagligt tal har kallat Plan 90, för malmfältskommunerna i första hand, och där pågår nu ett intensivt utredningsarbete.

Jag har här huvudsakligen uppehållit mig vid LKAB, med tanke på dess stora samhällsekonomiska betydelse och de speciella problem som är förknippade med malmfältskommunerna. Men jag vill i anslutning till den rekonstruktion som nu sker av SSAB också konstatera, att från statsmaktens sida måste man eftersträva att åstadkomma vad jag skulle vilja kalla engångslösningar vid varje rekonstruktionstillfälle. Det gäller inte bara SSAB utan i och för sig också LKAB. Det skall ge vederbörande företag möjlighet att genomföra strukturrationaliseringar och skapa förutsättningar för en långsiktigt tryggad utveckling. Det är därför man behöver göra så relativt stora insatser som vi i dag skall besluta om.

Man måste ge företagen en tillräcklig finansiell kapacitet, för att de program för strukturrationalisering som man upprättar skall kunna genomföras med tillräcklig kraft och med tillräckligt goda förutsättningar att uppnå lönsamhet inom rimlig tid. Med de föreliggande rekonstruktionsförslagen – det gäller både LKAB och SSAB – har vi dels gett möjligheter till genomförandet av dessa strukturplaner, dels också satsat väsentligt på en förnyelse av företagens verksamhet och en möjlighet för anställda och företagsledning att finna det meningsfullt att fortsättningsvis ägna produktivetsfrågorna avgörande betydelse, för att den vägen uppnå den ökade konkurrenskraft och den företagsekonomiska stabilitet förutan vilken framtiden skulle te sig mycket dyster.

Herr talman! Dagens debatt handlar om några av krisföretagen inom Statsföretagsgruppen. Gruppen som helhet visar stora förluster, och man får lätt intrycket att Statsföretag bara består av förlustföretag. Jag tycker att det är motiverat att slå fast att den bilden inte stämmer med verkligheten.

Torsdagen den
10 december 1981

Två tredjedelar av Statsföretagsgruppen består av lönsamma företag. Där arbetar över 30 000 personer. Och där pågår mycket utvecklingsarbete och mycket arbete som pekar framåt. Den bakgrunden tycker jag att vi skall ha klar för oss när vi i dag diskuterar den del av Statsföretag som består av företag med problem – en del av dem har mycket stora problem. Det är viktigt att det klart och entydigt slås fast att den statliga företagssektorn är en viktig del av Sveriges näringsliv och att det inom den statliga företagssektorn utförs ett gott arbete för att industriellt utveckla vårt land.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Men att vissa statliga företag har utomordentligt allvarliga problem kan man se av industriministerns redovisning i propositionen. Det framgår med all önskvärd tydlighet, trots att redovisningen egentligen är mycket summarisk, med tanke på problemens omfattning. Beroxos förlust beräknas till 180 milj. kr. i år. Eiser behöver 300 milj. kr. för att klara perioden 1981–1983. ASSI gör en förlust på ca 500 milj. kr. i år enligt propositionen – andra uppgifter talar om betydligt större belopp. Förlusterna i Beroxo, Eiser och ASSI visar att det behövs krafttag för att vrida utvecklingen rätt. Men regeringen tycks på något sätt tveka.

Nu inskränker sig industriministern på det hela taget till att lägga fram konkreta förslag till åtgärder för enbart LKAB och SSAB. För övriga krisföretag inom Statsföretagsgruppen konstaterar han bara faktum – och avstår sedan från att lägga fram förslag till åtgärder. Såvitt man kan förstå ämnar industriministern återkomma med förslag om ytterligare insatser till våren – men inte heller det är riktigt säkert. Propositionen är svävande på den punkten. Vad den kommande Statsföretagspropositionen är tänkt att innehålla sägs inte mycket om. Regeringen verkar vara osäker. Och detta är av förklarliga skäl inte bra, varken för de företag det gäller eller för den statliga företagssektorn i stort.

Den situation som skapats är alltså den, att ett antal företag inom Statsföretagsgruppen befinner sig i allvarlig kris. Ägaren, staten, konstaterar krisen, men har inga förslag och inte ens kommentarer till frågan om hur krisen skall angripas. Jag vill, herr talman, ifrågasätta om detta är en ansvarsfull industripolitik och om detta är en ansvarsfull förvaltning av statens egna företag.

Det som inträffar är ju att en besvärande osäkerhet sprider sig i de statliga företag som behandlas på detta sätt. Den osäkerheten drabbar de anställda lika väl som företagsledningarna och den kommer, tyvärr, att försvåra arbetet ute i de enskilda företagen i en redan förut mycket besvärlig situation.

Vi är från socialdemokratiskt håll också ängsliga för att den här osäkerheten från regeringens sida – och från industriministerns sida – kan få till följd att Statsföretag ser sig föranlätet att vidta drastiska och oplanerade

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

åtgärder i dotterföretagen. Det vore ju i och för sig inte helt orimligt om Statsföretags ledning såg industriministerns agerande som en fingervisning om att han gärna ser att yxan går i ännu snabbare takt än tidigare.

I den socialdemokratiska partimotionen och i en reservation tar vi särskilt upp Eiserkoncernens situation. Vi påminner om den rad av förslag som vi tidigare har lagt fram på tekoområdet. Om inte den borgerliga majoriteten i riksdagen så hårdnackat hade motsatt sig de förslagen, så hade Eisers situation i dag varit en annan. Eisers situation hade varit ljusare. Men nu har vi i Sverige en stelbent borgerlig tekopolitik, och Eiser – liksom så stor del av branschen i övrigt – befinner sig i mycket allvarliga svårigheter.

Jag har försökt skapa mig en bild av situationen i Eiserkoncernen och av hur arbetet för att sanera företaget har bedrivits. Man får ett intryck av att organisationsarbetet har lett till en stegvis ökad byråkratisering och till att initiativkraften i de enskilda företagen på något sätt har övertagits av moderbolaget. Beslutandeformer och beslutanderätt har centraliserats. Mycket tyder på att den motsatta vägen vore den rätta för tekoindustrin. Det behövs en organisation som gör att man kan ta vara på idéer och som möjliggör en smidig anpassning till just signaler från marknaden. Här tror jag att tekoindustrin har speciella arbetsförhållanden och arbetsvillkor. Mitt intryck är att det behövs en omprövning av Eiserkoncernens företagsfilosofi och en översyn av organisationen.

Men innan det har kunnat ske, så måste de akuta problemen lösas. Och vi socialdemokrater är mycket angelägna om detta: Den snäva inriktningen av industriministerns Statsföretagsproposition får inte leda till att Eisers situation ytterligare förvärras. Eiser måste tilldelas kapital så att inte företagets existens äventyras. Vi vill att riksdagen i dag klart och bestämt skall uttala att regeringen bör vidta snabba och ordentliga åtgärder, så att Eisers fortlevnad och produktion i Sverige säkras. Jag vill på den här punkten ställa en direkt fråga till industriministern: Arbetar regeringen och industriministern för Eisers avveckling eller vad är det som är på gång? Eller kan industriministern i dag redovisa några tankar och förslag som tyder på att man arbetar för att bevara och utveckla företaget? Det kan väl vara bra för industriministern att ha ett klart uttalande från riksdagen i ryggen när han skall tampas med budgetdepartementet i de industripolitiska frågorna i fortsättningen.

Låt mig därefter ta upp regeringens behandling av de frågor som rör LKAB. När det gäller det föreslagna kapitaltillskottet på 1 500 milj. kr. så har vi från socialdemokratiskt håll inget att invända. Det är en nödvändig åtgärd att genomföra denna finansiella rekonstruktion. Här har industriministern socialdemokratins stöd.

Men det är viktigt att slå fast att summans storlek på ett utomordentligt påtagligt sätt illustrerar riskerna med en defensiv inställning till verksamheten i LKAB. En fortsatt tveksamhet och passivitet från regeringens sida kan bara leda till nya krav på förlusttäckning, som upprepas år efter år. Den enda rimliga lösningen är att i stället satsa offensivt på prospektering, på teknisk utveckling och på investeringar.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Vi delar självfallet också den inställning som industriministern i vissa delfrågor redovisat när det gäller angelägenheten av att få ny sysselsättning i malmfälten. Vi kommer i början av nästa år att presentera ett förslag till program för gruv- och mineralindustrin. Detta program har utarbetats av en arbetsgrupp, som bestått av representanter för socialdemokratin, Metallindustriarbetareförbundet och Gruvindustriarbetareförbundet. Där finns förslag om hur vi ser på denna viktiga näringsgren. Det förslaget kommer vi som sagt att redovisa i början av nästa år. Vi återkommer troligen med en motion i riksdagen i januari månad.

Är det någonting som lyser i ögonen när man läser industriministerns proposition om LKAB, så är det just det att den på avgörande punkter saknar idéer om hur LKAB skall utvecklas. Det är en allvarlig försummelse mot Sveriges av arbetslöshet hårdast drabbade landsända att regeringen inte anser sig ha anledning att ta vara på de effekter som en offensiv satsning på LKAB skulle ha – både omedelbart och på lång sikt.

Men tyvärr tvingas jag konstatera att regeringen inte vill ta på sig den uppgiften. Det anser man i propositionen vara företagets sak. Man går t. o. m. så långt att man redovisar LKAB-styrelsens handlingsplan utan att ens ställa frågan om de förändringar som planen innebär bör föranleda någon åtgärd från statens, dvs. ägarens, sida. Ändå innebär handlingsplanen bl. a. att LKAB vill ompröva sin verksamhet utanför järnmalmsområdet. Det är ett stort steg från LKAB:s tidigare ambition att vara just statens mineralföretag. Och regeringen borde självfallet ta ställning till frågan om *hur* den verksamhet som LKAB ämnar frångå ska skall föras vidare. Men så sker inte.

Det är också regeringens ansvar att genom sitt inflytande i LKAB:s styrelse lägga fast inriktningen av företagets verksamhet, så att den utformas på det sätt som bäst tjänar utvecklingen i regionen som helhet. Och jag vill påstå att det för malmfälten ligger en uppenbar fara i att LKAB snävt koncentrerar sig på järnmalmsområdet. Viscariagruvan är ett bra exempel på att LKAB kan göra värdefulla insatser också utanför järnmalmsområdet.

Jag menar att det vore djupt olyckligt om LKAB avstod från att gå vidare på den vägen. Det finns i Norrbottens län en rad lovande mineraltillgångar. Det gäller inte bara koppar utan också exempelvis zink, bly, nickel och volfram. Vi socialdemokrater menar att samhället måste ta ett ansvar för att dessa *fyndigheter undersöks och att en brytning inte omintetgörs* av LKAB:s nuvarande svårigheter på järnmalmssidan. Ett offensivt arbete för att utveckla nya mineralprojekt i Norrbottens län menar vi *ovillkorligen* måste bedrivas. Och LKAB borde ha en självklar plats i det arbetet. Så ser vi det från socialdemokratiskt håll när vi diskuterar problemen men också uppgifterna i framtiden för LKAB.

De här frågorna tas inte alls upp i propositionen, och det är naturligtvis en svaghet. Inte heller ger regeringen i propositionen sin syn på den för malmfälten helt avgörande frågan om den framtida produktionsstrukturen inom LKAB. Man redovisar företagets slutsats – att en brytning vid alla tre järnmalmsgruvorna i malmfälten är företagsekonomiskt motiverad vid en

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

produktionsvolym av minst 23 miljoner ton. Men ingenstans i propositionen finns ens en antydning om hur regeringen från sin mer så att säga övergripande utgångspunkt ser på gruvorternas framtid. Det är naturligt att en sådan förtegenhet skapar oro bland människorna i malmfälten och i hela Norrbottens län. Den oron och ovissheten måste skingras – ju förr desto bättre.

Den del av den nya handlingsplanen som emellertid inger störst oro är den som aviserar en kraftig begränsning av investeringarna i järnmalmsrörelsen. Inte heller på den punkten har industriministern kostat på sig en kommentar – trots att investeringsbegränsningen ju innebär ett hårt slag mot Norrbotten. Och hans kommentarer här i dag innebär snarast ett stöd för en begränsning till järnmalmsrörelsen. Jag beklagar hans kommentarer på den punkten.

Vi socialdemokrater har vid upprepade tillfällen krävt att regeringen tillsammans med LKAB skall utarbeta ett investeringsprogram för företaget. Det kravet är i dag mer motiverat än någonsin. Vi ställer återigen det kravet: ett investeringsprogram för LKAB. Norrbotten är inte betjänt av lösliga funderingar eller av välvilligt prat. Det behövs konkreta projekt, och där är LKAB:s investeringar en naturlig och nödvändig del.

Låt mig så gå över till SSAB. Vi har nu här i riksdagen att än en gång besluta om betydande kapitaltillskott till SSAB. Detta är i och för sig ingen överraskning. När SSAB bildades stod det helt klart att bolaget skulle komma att drabbas av flera år med mycket stora förluster. Riksdagen beviljade också ett förlusttäckningsbidrag på nära 2 miljarder kronor. Tyvärr har vi nu tvingats konstatera att förlusterna de tre första verksamhetsåren verkligen blev så stora som man inledningsvis befarade.

Det ursprungliga förlusttäckningsbidraget var sålunda – programenligt, om jag så får säga – i stort sett förbrukat i och med utgången av år 1980. Förlusten för år 1981 – som också den förutsågs när SSAB bildades – har alltså hela tiden saknat extern finansiering.

Nu har det dess värre visat sig att årets förlust blir större än vad som tidigare beräknats. Härtill kommer – och det är än allvarligare – att bolagsledningen inte längre tror att man skall kunna nå ett positivt resultat år 1982. Tvärtom förutser man nu en fortsatt mycket stor förlust också för år 1982. Även år 1983 bedömer man skall bli ett förlustår.

Det är klart att vi i Sveriges riksdag har anledning att ställa oss frågan: Varför har det då blivit så här? Till en del finns orsakerna inom företaget. En så omfattande omstrukturering och samordning som det här varit fråga om innebär självfallet stora svårigheter och påfrestningar. Det vore dumt att förneka det. Man är vidare i slutfasen av ett synnerligen omfattande investeringsprogram. De positiva effekterna av detta har ännu bara kunnat nås till en mycket liten del.

Avgörande för utvecklingen har emellertid varit vad som skett på marknaden. Jag behöver inte här gå in på den under långa tider rent miserabla efterfrågan som stålverken fått möta. Vi har sett resultaten härav inte bara i SSAB. Inte något svenskt stålverk kommer att gå med vinst i år. I så gott som hela Västeuropa har stålindustrin fått genomlida en period av

mycket stora svårigheter med förluster och massavskedanden som följd. Motätgårderna inom EG har också blivit drastiska. Det vore naturligtvis dumt att inte ta fram allt det här när man försöker att finna en orsak till problemen i SSAB.

Men frågan är ändå, herr talman, om inte den svenska handelsstålsindustrin fått mer än sin beskärda del av eländet. Och det får de borgerliga regeringarna till stor del ta på sig ansvaret för. På två för stålindustrin helt vitala avsättningsområden har den borgerliga misskötseln av Sverige varit särskilt framträdande. Det gäller byggandet, och det gäller industriinvesteringarna. Det är obehövligt att åter gå närmare in på dessa frågor. Förhållandena är välkända, och industriministern och jag diskuterade byggandets kris för blott ett par veckor sedan här i kammaren. Jag nöjer mig därför med att konstatera att ansvaret för den svenska stålindustrins kris till icke oväsentlig del faller på de borgerliga regeringarna. Jag vill inte säga att det helt faller på de borgerliga regeringarnas industripolitik, utan när det gäller byggandet så faller naturligtvis ansvaret i lika hög grad på de borgerliga regeringarnas bostadspolitik. Så liten tröst i bedrövelsen skall industriministern ändå känna.

SSAB:s finansiella situation är ytterst allvarlig. Akuta likviditetsproblem står för dörren om företaget inte snabbt får ett betydande kapitaltillskott.

Vi har i vår partimotion förklarat att vi är beredda att medverka till att SSAB erhåller ett tillräckligt tillskott av nytt kapital. Vi vill ge företaget resurser så att det kan bli det effektiva och framgångsrika stålbolag som hela idén med sammanslagningen år 1978 syftade till. Vi är också beredda att satsa resurser för att investeringsprogrammen skall kunna genomföras planenligt och för att företaget skall kunna leva upp till sina åtaganden gentemot sina anställda. När det gäller insatserna och målen för insatserna har industriministern socialdemokratins stöd.

Däremot vill vi inte – och där skiljer vi oss alldeles uppenbarligen från industriministern och regeringen – att samhällets insatser skall användas för att speciellt gynna de privata intressenterna i bolaget. I detta avseende fortsätter nu industriministern envist sin tidigare något skandalomsusade politik.

Nu skall den privata delägaren få sitt riskkapital garanterat. Nu skall man liksom bara låna aktiekapitalet. Men trots detta står den privata intressenten kvar som fullvärdig partner. Och inte nog med det. Mindre risktagande ger i det här fallet en överrepresentation i bolagets styrelse. Och ovanpå alltihop visar det sig att de pengar som den privata intressenten – i det här fallet Gränges – sätter in, har man fått till skänks av staten genom det överpris som regeringen betalar för Gränges kraftrörelse.

Det är, herr talman, sådana affärer som industriministern i dag kallar för engångslösningar; sedan får de tydligen bli hur många som helst. I vår partimotion slår vi fast att det riktiga, mot bakgrund av den här affärsuppgörelsen, hade varit att säga nej till regeringens förslag. Men vi tvingas också konstatera att riksdagen befinner sig i en tvångssituation. Redan i början av det här året hade industriministern kunskap om att en finansiell rekonstruk-

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

tion av SSAB var av nöden. Regeringsförslaget kommer först sent på hösten, då det nu är fråga om veckor innan SSAB kommer in i omedelbara svårigheter.

Det är ju dessutom så att en finansiell lösning knappast kan beslutas av riksdagen, utan också om en sådan måste förhandlas med ägarna.

Det är därför som vi socialdemokrater finner det omöjligt att gå emot regeringsförslaget. Om inte ett riksdagsbeslut skulle tas i dag, skulle SSAB råka i mycket allvarliga och mer svårbedömda svårigheter.

Vi säger det helt klart i vår motion, men jag vill ändå ta tillfället i akt att understryka det än en gång här i kammaren: Vi har från socialdemokratisk sida inte tagit ställning till SSAB:s Handlingsprogram 1982. Vi återkommer under allmänna motionstiden i januari 1982 till strukturfrågorna inom SSAB och den övriga svenska stålindustrin. Vi hoppas naturligtvis att det finansiella tillskott som SSAB nu får skall vara tillräckligt för att klara företaget, till dess det kan generera egna resurser. Att det blir kärvt det vet vi. Men det är svårt att i dag ha någon mer bestämd uppfattning om vad som väntar: egen utveckling eller snara behov av nya kapitaltillskott. Det beror bl. a. på att regeringen, som jag sade inledningsvis, i propositionen redovisat ett synnerligen begränsat underlag för sådana bedömningar. Men det beror också på att den närmaste tidens utveckling på stålmarknaden är svårbedömd – det erkänner jag. EG kommer att skära ner sin import, vilket betyder ökade svårigheter för svensk stålindustri. Prishöjningar har genomförts, och ytterligare betydande höjningar har aviserats. Hur dessa kommer att slå är i dag svårt att bedöma. I vilken utsträckning man kan hålla de högre produktionsnivåerna återstår att se. Det torde dock komma att visa sig ganska snart.

Sammantaget betyder det här att riksdagen nu får fatta sitt beslut delvis i blindo. Detta gör det så mycket mera angeläget att riksdagen inom en nära framtid får redovisat för sig en grundlig genomgång av SSAB:s finansiella situation och hur man från regeringens sida bedömer företagens ekonomiska utveckling och kapitalbehov under de närmaste åren. I vår partimotion och i reservation nr 8 har vi begärt att en sådan redovisning skall ske under våren. Tyvärr har den borgerliga majoriteten i utskottet sagt nej till detta krav.

Det är inte bara den ekonomiska utvecklingen som är svår att överblicka i SSAB. Det ständiga framläggandet av program och planer för företagens produktions- och strukturutveckling har medfört att läget f. n. är mycket oklart – inte bara för oss som står utanför bolaget, utan också de anställda i företaget har haft uppenbara svårigheter att följa med i alla turerna. Det här måste naturligtvis snarast redas ut både gentemot de anställda och gentemot riksdagen. Vi socialdemokrater har därför begärt att regeringen för riksdagen under våren skall redovisa SSAB:s beslutade och planerade strukturella förändringar och vilka konsekvenser dessa förändringar får för sysselsättningen på de olika stälorterna. Det har vi begärt i vår reservation, men även till denna begäran har den borgerliga utskottsmajoriteten sagt nej.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade till näringsutskottets betänkande nr 13.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

Anf. 41 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag tackar för det stöd för min industripolitik som Thage Peterson här har uttalat. Jag tror att svensk industri och svensk arbetsmarknad behöver den vilja till samförstånd som trots allt präglade Thage Petersons inlägg här.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Får jag sedan återkomma till de sakpåpekanden som Thage Peterson gjorde. När det gäller Statsföretag kommer vi till våren att lägga fram en ny proposition, och det råder ingen tvekan om detta. Statsföretags ledning är medveten om det, och det finns alltså ingen osäkerhet på den punkten. Det är självfallet för tidigt att i dag uttala sig om innehållet, men vi arbetar med en genomlysning av Statsföretags organisation, och i den genomlysningen ligger också en analys av de mer kortsiktiga och akuta behov av finansiell karaktär som gruppen kan ha. Det finns ingen anledning att i den här propositionen, som gäller två av Statsföretags dotterbolag, gå in i en närmare analys av gruppen. Vi har tvärtom det förtroendet för Statsföretag som företagsgrupp att vi menar att den behöver tid på sig för att gå igenom sin situation, som raskt har försämrats, och sedan i samråd med industridepartementet dra de slutsatser som det kan föranleda.

När det gäller tekoindustrin och Eiserkoncernens utveckling vill jag understryka att det är alldeles klart att tekoindustrins problem är mycket betydande. Det är därför vi från regeringens sida har aviserat att vi under våren i en proposition kommer tillbaka till tekoindustrins situation. Thage Peterson säger att Eisers situation – det är inte fråga om kris i egentlig mening utan om finansiella problem, som trots allt har mer överblickbar karaktär och inte motiverar begreppet kris – beror på en stelbent tekopolitik. Jag skall gärna vitsorda att tekopolitiken är komplicerad, eftersom den i mycket hög grad också har handelspolitiska implikationer. Men tekopolitiken kan inte ses isolerad, och vi vet att devalveringen och det ekonomiska stabiliseringsprogram som regeringen utvecklar redan har haft en betydande positiv effekt på tekoindustrin. Det tar tid innan det slår igenom och ger effekt, det skall erkännas.

Vi kommer alltså, i samband med den Statsföretagsproposition som läggs fram till våren, att analysera Eiserkoncernens situation. Aktuell information från Eiserkoncernen visar att det sammanförande av 13 bolag med svaga eller inga resurser till en koncern som gjordes från början kanske inte var den idealiska lösningen, även om det från regeringens sida var motiverat för att vi skulle kunna hitta en form för att klara strukturinsatserna. Storleken skapade trots allt, det kan vi nu konstatera, en tröghet i beslutsfattandet som naturligtvis påverkat de enskilda företagen och deras medarbetares engagemang. De slutsatser vi kan dra av detta är naturligtvis att man inte klarade problemen genom att sammanföra många svaga företag.

Det försök som nu görs att föra ut besluten närmare företagen är, ur den synpunkten, betydelsefullt. Man startade med en divisionalisering. Det var

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

kanske inte helt lyckat. Den drastiska konjunkturförsämringen med dålig orderingång, ökad inflation och stigande ränteläge gjorde ju att divisionaliseringen inte gav tillräcklig effekt. Lönsamheten sjönk också för koncernen, bl. a. genom att Norrlandsverksamhetens avveckling kom att fördröjas och kosta mer än man kunde räkna med. Nu går man vidare med försöket att föra ut ansvaret för de skilda enheternas fortbestånd och lönsamhet. En decentralisering och omstrukturering av koncernen – där man enligt min uppfattning också får tänka förutsättningslöst beträffande ägarformerna – pågår nu och bör kunna ge en betydande effekt på sikt.

När det gäller LKAB vill jag säga att propositionen – där har Thage Peterson måhända missförstått uppgiften för regeringen – inte skall komma med idéer till utveckling etc.; det skall företagsledningen och de anställda göra. Vi har genom att skissera ett rekonstruktionsprogram gjort det möjligt för LKAB:s ledning och anställda att känna ägarens hela och odelade stöd för det ambitiösa rekonstruktionsprogram man nu är beredd att genomföra. Propositionen är en accept av det målmedvetna arbete som nu bedrivs i LKAB.

Jag säger inte att man måste koncentrera verksamheten. Men jag har kunnat konstatera att en del av aktiviteterna, t. ex. LKAB Kol och beträffande uranbrytningen i Pleutajokk, har kostat företaget mycket utan att ge något utbyte vare sig i företagsekonomisk bemärkelse eller för sysselsättningen. Den koncentration som nu sker drabbar inte sysselsättningen i Norrbotten i egentlig mening. Men självfallet skall lönsamma projekt i malmrörelsens omgivning kunna tas upp till prövning – jag vill ha det fastslaget.

När det gäller SSAB säger Thage Peterson att misskötseln av byggandet och verkstadsindustrin från politisk synpunkt är orsaken till stålindustrins kris. Om det vore så enkelt! Problemet är ju i hög grad internationellt. Den stora överkapaciteten och den låga prisnivån har med förödande kraft drabbat också svensk stålindustri. Jag vill påstå att svensk stålindustri tack vare regeringens insatser befinner sig i ett bättre läge än t. ex. den centraleuropeiska. Här har vi dock tagit ett ordentligt grepp om strukturfrågorna. Förnyelsearbetet har verkligen tagit fart – jag tänker då på t. ex. tunnplåtverket i Domnarvet, som är en av våra största industriinvesteringar under senare år.

Låt mig också säga att Thage Peterson har tagit fel när det gäller den uppgörelse som har träffats med Gränges om kraftrörelsen. Det var en uppgörelse som Vattenfall träffade helt med utgångspunkt i sina egna villkor och värderingar. Den träffades den 13 mars 1981, helt fristående från diskussionen om SSAB:s kapitalbehov. Den diskussionen startade faktiskt först i april i år, alltså efter det att det preliminära avtalet mellan Gränges och Vattenfall hade träffats. Vi har alltså inte haft anledning att på något sätt överbetala Gränges kraftrörelse för att möjliggöra genomförandet av SSAB-uppgörelsen.

Sedan vill jag påpeka – det har jag också anfört i propositionen – att det här avtalet har träffats med hänsyn till SSAB:s behov av kapital för förstärkning

av såväl likviditet som soliditet. Det kommer alltså att tillgodose SSAB:s kapitalbehov enligt de beräkningar som bolaget gjort. – Det finns anledning att betona detta.

Den satsning som nu sker på SSAB är ett uttryck för regeringens tro – dess bättre stödd av en bred majoritet – på svensk stålindustri. Men den tron får inte medföra att man inte tar alla tillfällen i akt att genomföra de strukturåtgärder som är nödvändiga och de produktivitetshöjande åtgärder som är ofrånkomliga.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Anf. 42 THAGE PETERSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att industriministern ger samma bild av Eiserkoncernens situation som jag gav. Jag vill tolka industriministerns uttalanden så att någon överhängande fara för Eiser inte föreligger, utan industriministern och regeringen arbetar för att bevara och utveckla Eiserkoncernen och dess produktion i Sverige.

I det arbetet kan industriministern möjligen ha nytta av de socialdemokratiska förslagen på tekoområdet. Vi har här i riksdagen på det industripolitiska området lagt fram flera förslag till tekoprogram. Vi har lagt fram förslag som gäller arbetsmarknadspolitiken och äldrestödet. Vi har när det gäller försörjningsberedskapen på tekoområdet lagt fram ett antal förslag. Och när det gäller handelspolitiska åtgärder har vi också flera förslag. Jag vill rekommendera industriministern att studera de socialdemokratiska förslagen när det gäller tekofrågorna och Eisers situation.

Industriministern och jag har tidigare här i riksdagen diskuterat i vilken mån regeringen skall ta ansvar för de statliga företagen. Han säger nu att det är företaget som kommer med idéer och förslag. Till det vill jag göra ett par anmärkningar.

För det första är LKAB ett statligt företag och ägaren är staten. Regeringen utövar ett ägaransvar. Man kan aldrig tillåta ett statligt företag att avveckla sig självt eller en del av en viktig verksamhet.

För det andra är ägaren – i detta fall alltså regeringen – inte förhindrad att lägga fram egna idéer och förslag som kan komplettera ett statligt företags idéer och förslag. Norrbotten har så rika mineraltillgångar att det vore djupt olyckligt för vår industri och för vår ekonomi men framför allt för Norrbotten om inte dessa rika mineraltillgångar användes.

Så bara några ord om SSAB. Jag upplever det nu på något sätt som om industriministern viker undan, som om han säger: Den frågan är inte mitt bord, det är energiministerns. Det är han som har godkänt Vattenfalls avtal och arbete. Men i avtalet förekommer ändå en överbetalning av kraftverksrörelsen som industriministern har gjort för att möjliggöra för den privata ägaren att vara kvar i SSAB. Det är väl ofrånkomligt.

Anf. 43 Industriministern NILS ÄSLING:

Herr talman! Jag kan försäkra Thage Peterson att alla de socialdemokratiska förslagen studeras omsorgsfullt. En del är användbara, en del är inte riktigt lika användbara. När det gäller tekopolitiken är jag kanske inte så

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

imponerad av den socialdemokratiska oppositionspolitiken. Det finns en rad förslag, men de är inte speciellt väl koordinerade. Vi vet t. ex. inte vilka handelspolitiska synpunkter som socialdemokratin har på tekopolitiken.

När det gäller att öka anslagen och subventionerna till tekoindustrin är det ingen tvekan om var socialdemokratin står, men problemet med ökade subventioner är ju att man också skapar ett ökat beroende av statliga insatser hos de företag som finns i branschen. Äldrestödet har visat sig verkningsfullt, men man måste ändå se statliga insatser av den karaktären som någonting temporärt. Man måste sätta in de åtgärderna för att höja konkurrenskraften på sikt. Man kan ju inte gå in med åtgärder som på något sätt skall ersätta en ekonomisk politik, som skall öka hela näringslivets konkurrenskraft.

Förvisso är LKAB ett statligt företag, och förvisso har vi idéer om hur LKAB skall skötas. Förvisso diskuteras också sådana idéer, men framför allt är det ju regeringens och riksdagens uppgift att ha en mera långsiktig strategi för LKAB, för malmfältskommunerna och för Norrbotten. Och för första gången i svensk politisk historia har vi nu utvecklat den strategin:

1. En rekonstruktion för ett aggressivt, funktionsdugligt LKAB, med hård inriktning på den europeiska malmmarknaden.
2. Ett investeringsprogram som höjer aktiviteten i norrbottniskt näringsliv och innebär en diversifiering av näringslivet.
3. Utarbetande, förhoppningsvis i parlamentariskt samförstånd, av en långsiktig utvecklingsplan, i första hand för malmfältskommunerna men också för Norrbotten totalt, där de nya energireserverna på Nordkalotten måhända kommer att spela en central roll.

Det är den strategi vi har utvecklat, och där är rekonstruktionen av LKAB av avgörande betydelse.

Så till SSAB. Jag har inte alls anledning att hänvisa till att energiministern har ett ansvar för SSAB-uppgörelsen. Jag bara konstaterade fakta: Vattenfall, som är ett statligt verk men som har en fristående ställning och som självmant och utan regeringens direktiv har bedrivit sina förhandlingar om övertagande av Gränges kraftrörelse, träffade avtal med Gränges innan ens samtalen om SSAB:s rekonstruktion började med de privata intressenterna.

Sedan kan man då diskutera Vattenfalls uppgörelse med Gränges utifrån affärsmässiga synpunkter, och det har jag ingen anledning att göra här. Jag utgår ifrån att Vattenfall har kompetens att avgöra vad som är rimligt i en sådan uppgörelse.

Eftersom vi från industridepartementets sida ville ha helhetsbilden klar för oss, blev avtalet sedan vilande till dess att vi hade träffat uppgörelsen beträffande SSAB:s rekonstruktion. Men det är så att säga en helt annan sak.

Anf. 44 THAGE PETERSON (s) replik:

Herr talman! Jag har då äntligen fått industriministern dithän att han nu sagt sig vilja se till att inte Eiser äventyras utan att Eiserkoncernen skall finnas kvar och utvecklas. Jag kan tillägga att industriministern har en lång

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

väg att gå därvidlag, därför att det finns ett beslut i riksdagen att vi skall ha en nivå på den svenska tekoproduktionen som svarar mot 30 % av behovet.

Det är ett av de riksdagsbeslut som regeringen fullständigt har nonchalerat. Vi är i dag nere i en svensk egen tekoförsörjning på ungefär 15 %. Så det är hög tid att industriministern, handelsministern och regeringen i övrigt börjar att arbeta för tekoindustrins utveckling och för att komma upp i en ökad andel svenska produkter i fråga om vår försörjning med tekovaror.

Jag hoppas nu bara, herr talman, att inte industriministern i den sista repliken tar tillbaka sitt uttalande, för sedan har jag ingen replikrätt, enligt riksdagens regler.

Låt mig sedan ta upp en gammal försyndelse av industriministern som jag vet att han inte gärna vill bli påmind om. Han och ingen annan träffade den första SSAB-uppgörelsen. Medan samhället då tvingades bära hela den finansiella bördan, fick de privata ägarna sin apportegendom övervärderad och kunde behålla de mest värdefulla bitarna utanför det nybildade gemensamma bolaget. Så skedde just med kraftresurserna, dvs. den kraft som Gränges nu har sålt till Vattenfall och till regeringen. Detta skedde trots att det fanns en naturlig koppling till stålverksamheten. För denna kraftverksamhet erhåller Gränges nu ett mycket kraftigt överpris.

Stark kritik mot denna affär har framförts – det vet industriministern – från flera håll, bl. a. från Svenska kommunförbundet. Detta är en högst anmärkningsvärd affär också av en annan orsak, nämligen den att riksdagens majoritet tidigare har beslutat att övervinster på vattenkraftsproduktionen skall indras genom beskattning. Nu arbetar en statlig utredning med frågan om hur detta skall ske. Regeringens köp av Gränges innebär ju i praktiken att Gränges får ersättning för dessa övervinster samtidigt som riksdagen genom sitt beslut har markerat att dessa vinster borde tillfalla samhället. Detta är en förvånande uppläggning av förhandlingarna.

I slutet av sitt inlägg kommer industriministern med den verkliga brasklappen. Alla vet om, Gränges förhandlare, industridepartementets förhandlare, nämligen att man bakade ihop de här affärerna. Detta skedde därför att man ville ha en helhetsbild, säger industriministern. Man lät Vattenfallsavtalet vila allt medan industriministern kunde sköta sina förhandlingar med Grängesbergsbolaget.

Nu säger visserligen industriministern: Detta är en helt annan affär. Till det skulle jag vilja säga att hela denna affär är en högst besynnerlig affär.

Anf. 45 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Eisers problem kommer alltså upp till behandling, som regeringen ser det, i samband med behandlingen av budgetpropositionen under våren. Vi får då tillfälle, hoppas jag, att diskutera den frågan vidare.

Försörjningsberedskapen med tekovaror är en viktig fråga. Där har den internationella marknadsutvecklingen och prisutvecklingen spelat oss ett spratt enligt min uppfattning. Vi får anledning att i senare sammanhang återkomma till den frågan också.

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Sedan tar Thage Peterson upp vad han kallar en gammal försyndelse, den gamla SSAB-uppgörelsen. Det är ganska intressant att han talar om en gammal försyndelse. Jag vill då, i den samförståndsanda som trots allt präglar den här debatten, säga: O.K. – om det är en gammal försyndelse från min sida har den trots allt riksdagsmajoritetens odelade accept. Uppgårelsen med SSAB hade ju en bred riksdagsmajoritet bakom sig, och jag hoppas att detsamma skall bli fallet nu. Att detta karakteriseras som en försyndelse tar jag alltså med visst jämnmod.

Det var en affärsmässig uppgörelse utifrån de förutsättningar som förelåg under de ytterligt krisartade år för svensk industri, i synnerhet för stålindustrin, som vi då upplevde. Förvisso kan mycket sägas om den uppgörelsen. Och ingen är ofelbar. Men det var en uppgörelse som var möjlig att uppnå med tanke på de mål som vi hade angivit, dvs. att rädda i varje fall ett stort internationellt känt svenskt företag från konkurs och att hitta en väg för att så snabbt som möjligt ta tag i strukturarbetet. Som sagt stödde riksdagsmajoriteten inkl. Thage Peterson den uppgörelsen när vi kom till kammaren med den.

När det sedan gäller koordineringen av Gränges vattenkraftsaffär med Vattenfall och SSAB-uppgörelsen, som vi nu går att besluta om, säger Thage Peterson att vi bakade ihop de här affärerna. Vi ville ha en översiktlig bild av våra affärsmässiga relationer med de enskilda intressenterna, och därför var det ändamålsenligt att låta det preliminära avtal, som redan då var träffat av Vattenfall, vila till dess vi hade sett hur uppgörelsen beträffande stålet utföll.

Det kan inte vara något fel, Thage Peterson, att även staten i sina relationer med enskilda företag har en viss affärsmässig syn på uppgörelser. Detta gjorde det nödvändigt med den här koordineringen. Märkvärdigare var det inte.

Talmannen anmälde att Thage Peterson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 46 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! I den proposition med vidhängande motioner som behandlas i näringsutskottets betänkande här i dag ges ytterligare ca 3 miljarder av skattemedel till förlustföretag. Till detta bör läggas åtminstone en del av den dryga miljard som Vattenfall betalar för Gränges kraft. Den uppgörelsen kan knappast betecknas som affärsmässig – här håller jag med Thage Peterson. Den innehåller i själva verket ett betydande element av dold subvention.

Från moderat håll beklagar vi att selektiva stödåtgärder i så hög grad kommit att dominera näringspolitiken under 1970-talet. Resurserna har därmed undandragits den utvecklingsdugliga delen av näringslivet. De stora stödsatserna till förlustföretagen har också medfört snedvridningar i konkurrensen, bidragstänkande i näringslivet och snedbelastning av kapitalmarknaden.

Som deltagare i två trepartiregeringar är vi moderater naturligtvis också medansvariga för de beslut som fattats. Jag tror dock jag vågar säga, att man på moderat håll i många fall arbetat för alternativa lösningar.

Vad gäller de aktuella kapitaltillskotten till LKAB och SSAB kommer mina moderata kolleger Karl Björzén och Per Westerberg att redovisa vår inställning.

Grunden för en positiv utveckling för näringslivet och för trygga jobb är en sund och företagsvänlig ekonomisk politik. Det går aldrig att med statliga subventioner rätta till vad som brister i detta hänseende.

En stor del av industristödet har införts i syfte att förbättra den regionala balansen i vårt land. Kortsiktigt har stödet också bidragit till att hålla uppe sysselsättningen. Men som industristödsutredningen påpekar i sitt nyligen avgivna betänkande innebär det också "att man i de aktuella regionerna ytterligare försämrar de långsiktiga förutsättningarna för en balanserad utveckling". Medan industristrukturen i andra landsdelar utan statsingripanden successivt anpassas till ändrade förutsättningar, medverkar industristödet till att en redan otidsenlig struktur bevaras i stödregionerna. "Avveckling av konkurrenssvaga verksamheter är i många väsentliga avseenden en förutsättning för utveckling av konkurrenskraftiga nya verksamheter", säger industristödsutredningen.

Utredningen menar vidare att de negativa effekterna på sysselsättningen av en konkurs ofta överskattas. "En finansiell rekonstruktion genom konkurs eller ackord synes i vissa fall kunna förbättra förutsättningarna för fortsatt drift och reducera behovet av framtida ytterligare stödinsatser."

Moderata samlingspartiet hälsar med tillfredsställelse det nytänkande som kommer till uttryck i industristödsutredningens betänkande och anser att det i väsentliga avseenden bör läggas till grund för den framtida statliga industripolitiken.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation 1 i näringsutskottets betänkande 13.

I propositionen berörs också utvecklingen för Statsföretagsgruppen som helhet. Propositionen skildrar läget för Statsföretag som bekymmersamt. Till detta kan bara sägas att situationen blivit än värre sedan propositionen skrevs. Frågan är helt enkelt i dag hur länge Statsföretags kassa räcker. Jag delar Thage Petersons uppfattning att det är ganska anmärkningsvärt att industriminister Nils Åsling inte med ett ord i sitt huvudanförande berör Statsföretagsgruppen och att han i sina repliker här i kammaren behandlar dessa problem så flyktigt och bara hänvisar till att han skall återkomma till riksdagen. Vi vet att t. ex. ASSI är i trängande behov av pengar. Utvecklingen under nästa år kan också förutses bli ytterligt dystert, och det finns anledning att fråga sig om ASSI kan hamna i en situation som innebär likvidationsplikt. Eiser och Beroxo är också i trängande behov av pengar. I KABI:s balansräkning finns kortfristiga skulder till Statsföretag på 200 milj. kr.

Mest anmärkningsvärt med Statsföretags nuvarande situation är det faktum att det inte bara är problembanscherne gruvor och järn som går

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

dåligt utan i förskräckande grad också verksamheter som av Statsföretag självt klassats som tillhörande verksamheter under normala affärsbetingelser.

Här måste jag säga att jag blev litet förvånad över Thage Petersons uppgift att två tredjedelar av Statsföretagsgruppen skulle bestå av lönsamma företag. Jag undrar om Thage Peterson har läst Statsföretags delårsrapport för januari–augusti 1981 och tittat på den sorgliga raden av minustecken framför resultaten för de bolag som så att säga klassats som "verksamhet under normala affärsbetingelser". Av delårsrapporten framgår att de företag som ingår i den här verksamheten – alltså verksamhet under normala affärsbetingelser – sammantaget åstadkommer en förlust på 335 milj. kr. Undantas då dessutom den stabila vinstmaskinen Tobaksbolaget, som faktiskt arbetar under monopolliknande förhållanden, når förlusten för resterande företag hela 500 milj. kr. Av de 16 företag som separatredovisas under rubriken "Verksamhet under normala affärsbetingelser" går tio företag med förlust.

Jag menar, herr talman, att de nya förlustsiffrorna från Statsföretagsgruppen visar på avgörande svagheter i denna grupps sätt att fungera. Ursäker kan inte heller sökas i brist på tillgång till kapital. Som framhålls i industriministerns proposition har investeringarna i Statsföretagsgruppen under 1970-talet legat på en nivå som varit två till tre gånger högre än i övrig industri – kanske en kommentar till att det inte bara är investeringar som ger god utveckling. Via riksdagen har Statsföretag från 1971 och fram till nu fått tillskott på drygt 9,3 miljarder kronor.

De många problemföretagen i Statsföretagsgruppen, där såväl skogsföretag som läkemedelsindustri i fråga om resultat på ett markant sätt avviker från resp. bransch i övrigt, föranleder endast en slutsats: staten bör inte driva företag annat än i yttersta undantagsfall, t. ex. när regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska skäl så kräver. Det tycks vara oerhört svårt för de statliga företagen att nå den effektivitet och den affärsmässighet som präglar enskilt ägda företag. Vi kan också se av 1970-talets erfarenheter att statligt ägande av företag inte bidrar till den industriella förnyelse som vårt land så väl behöver. I stället har vi år från år fått bevittna hur statlig företagsamhet kostar statskassan stora pengar och drar resurser från den utvecklingskraftiga delen av industrin.

Det är hög tid för statsmakterna att ange nya och mera verklighetsanpassade riktlinjer för Statsföretagsgruppens verksamhet. Den utredning om de statliga företagens organisation och framtida ägarförhållanden som tillsattes under den borgerliga trepartiregeringen avlämnade sitt betänkande i december 1978. Sedan dess har ingenting hänt. Frågorna befinner sig fortfarande under beredning, har det hetat i industridepartementet. Jag förstår att det heter så också i dag här i kammaren. Senfärdigheten med att gripa sin an med Statsföretagsgruppens problem kostar skattebetalarna dryga pengar.

Från moderat håll har vi länge förordat en rörligare företagsstrategi inom Statsföretagsgruppen. Det skulle bli en väsentlig lättnad för statskassan, om

delar av Statsföretagsgruppen kunde försäljas och/eller börsintroduceras. Inför de nya bevisen på Statsföretagsgruppens *svårigheter att fungera* är det nödvändigt att regeringen skyndsamt utarbetar nya riktlinjer för Statsföretags verksamhet. Vi menar att de bör syfta till en sanering och utförsäljning av de företag som ingår i den s. k. verksamheten under normala affärsbestingelser.

Vad beträffar Statsföretags uppgifter gentemot de företag där regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska skäl talar för ett statligt engagemang bör en särskild kommitté med kvalificerade företagsekonomiska experter och med parlamentarisk insyn ges i uppdrag att överväga huruvida Statsföretag är en lämplig organisation för att fullgöra dessa uppgifter.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 i näringsutskottets betänkande.

Anf. 47 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Margaretha af Ugglas konstaterar, i enlighet med moderata samlingspartiets allmänna filosofi, att satsningarna på problemföretag och problembanscher under den period när svensk industri befann sig i en allvarlig kris innebar att man undandrog resurser från expansiva och utvecklingsbara företag. Det låter bestickande, men det överensstämmer inte med de verkliga förhållandena. Det var inte då någon brist på kapital i näringslivet, och det var heller ingen brist på arbetskraft. Det var inte av den anledningen, att det var brist på resurser, som man från statens sida i så fall skulle ha avhållit sig från att göra vad man kunde för att i socialt acceptabla former medverka till strukturanpassningen. Det var helt enkelt så – och det kunde också moderaterna i regeringen Fälldin nr 1 dagligen konstatera – att man inte hade så mycket annat att välja på, om man ville försöka klara krisens påfrestningar så långt det över huvud taget var möjligt.

SNS konjunkturgrupp publicerade ju sin rapport häromdagen, och vi kan nu, liksom man gör i rapporten, konstatera att insatserna av den här karaktären räddade mer än 100 000 jobb. Den utslagning som annars hade kommit skulle ha blivit mycket dyrbar.

Nu skall det till Margaretha af Ugglas heder sägas att hon i sitt anförande konstaterade att moderata samlingspartiet är medansvarigt för denna politik – för det industristöd som utvecklades under de svåra åren, för den politik som industristödsutredningen analyserat. Det är bra att det sägs här, därför att det uttalande av den nye partiledaren som jag tidigare återopade har missförståtts och har givit intrycket att moderata samlingspartiet så att säga skulle ta avstånd från den politik som man i regeringsställning var med om att utforma, något som jag självfallet noterat med undran.

Sedan säger Margaretha af Ugglas för säkerhets skull att moderata samlingspartiet arbetade för andra lösningar. Ja, det går ju till så i en regering, att meningarna bryts. Förvisso har exempelvis också jag arbetat för andra lösningar i många sammanhang. Men sitter man i regeringen, så har man ett kollektivt ansvar, om man inte reserverar sig till statsrådsprotokollet. Moderata samlingspartiet har medverkat i den industripolitik vi har utformat

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

utan några som helst reservationer. Moderata samlingspartiet är lika ansvarigt för den industripolitik som har utvecklats som något av de andra regeringspartierna. Det är inte fair play av ett parti att försöka ge intryck av någonting annat. Jag hoppas att man från moderata samlingspartiet med den här debatten slutar med försöken att ta avstånd från en politik som man själv bär ansvaret för.

Beträffande diskussionen om konkurs som ett medel i omstruktureringen av svensk industri vill jag säga att det hände någonting i mitten på 1970-talet som i ganska avgörande mån förändrade konkursens "användbarhet" som ett strukturinstrument. Konkurs är naturligtvis alltid vad som till sist står till buds, när ett företag inte kan fullgöra sina åtaganden. Men i och med att man införde en lönegaranti blev konkurserna ofta väldigt dyrbara för samhället. Lönekostnaden är visserligen i och för sig en prioriterad fordran i ett konkursbo, men den ligger så högt upp på skalan att den nästan undantagslöst belastar samhället, som alltså betalar sex månaders lönekostnader i ett konkursbo. Detta innebär också att man under konkurstiden i en fortsatt drift kan arbeta upp den substans som finns i företaget och som övriga fordringsägare sedan skall dela på. I konkursen är alltså staten den givna förloraren. En industriminister måste, som vi sade tidigare, faktiskt också se affärsmässigt på sin uppgift och tillvarata skattebetalarnas intressen. Därför kan man inte på det något vårdslösa sätt som man gör i den allmänna debatten tala om konkursen som det bästa instrumentet. Den är det ibland, men sett ur samhällets synpunkt är detta långt ifrån så självklart som man gör gällande.

Margaretha af Ugglas tycker att jag skulle ha uppehållit mig mera vid Statsföretagsgruppen och dess problem. Men jag har hela tiden aviserat att vi återkommer när det gäller Statsföretagsgruppen och dess arbete. Jag är självfallet inte nöjd med utvecklingen inom gruppen. Men jag vill samtidigt, för att tillbakavisa en missuppfattning, säga att statligt ägda företag sköts generellt sett inte sämre än privata. Vad som har varit Statsföretags problem är att det har belastats av ett antal företag i tunga branscher, som under de senare åren har drabbats av betydande kriser. Ingen sade ju att Statsföretag var ett lysande föredöme den tid när LKAB hade en god lönsamhet. Då kan man rimligen inte heller, när företag haft stora problem som är beroende av andra omständigheter, döma ut de statligt ägda företagen, som Margaretha af Ugglas gör, och säga att de är sämre skötta. Det är de inte. Företagsledningarna i de statliga företagen svarar väl emot genomsnittet för andra, privatägda grupper av företag när det gäller kompetens och duglighet. Det är inget som helst tvivel om detta. Men Statsföretagsgruppens "mix" av företag gör ju att gruppen mer än andra och på ett annat sätt tyngs av förpliktelser.

Vi kommer tillbaka med en genomlysning av Statsföretag och med förslag till hur Statsföretags framtid skall se ut.

Att den Söderska utredningen ännu inte har föranlett några genomgripande förslag kan möjligen också bero på den omständigheten att den lades fram 1978. Vi hade en regeringskris 1978, och vi hade ett val 1979. Över huvud

taget har de här frågorna inte kunnat drivas i den takt som önskvärt vore. Det är egentligen bara en sak som har realiserats av Gunnar Söders förslag, och det är flyttningen av LKAB:s kontor till Luleå, vilket i och för sig är bra. Men i den proposition som kommer att läggas fram till våren återkommer vi till de förslag som Gunnar Söder presenterade i sin utredning.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Anf. 48 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Jag är inte säker på att SNS-ekonomerna skulle hålla med industriministern om att ca 20–30 miljarder kronor i stödpengar till förlustföretag inte kostar samhället någonting. När industriministern skildrar situationen inom svensk samhällsekonomi, får man en känsla av att det har varit en ständig lågkonjunktur i det här landet under den tid som industriministern har varit industriminister, alldeles som om det skulle ha vimlat av lediga resurser överallt. Så illa har det väl ändå inte varit. Ett och annat år har väl varit litet bättre. Då har det kanske varit en viss brist på resurser och en viss möjlighet för anställda att flytta över från förlustföretag till företag som har en riktig framtid.

Ja, industriministern, koalitionsregerandet kräver offer. Jag tycker mig dock ha hört industriministern själv uttrycka missbelåtenhet med t. ex. varvsstödet. Industriministern är naturligtvis medansvarig även i det sammanhanget. Om jag skall nämna ett konkret exempel på avvikande ståndpunktstaganden från moderat sida, kan väl NCB nämnas. Jag tror mig också ha förstått att när det gäller tillkomsten av SSAB hade såväl folkpartiet som moderaterna en något annan inställning än industriministern.

Beträffande Statsföretagsgruppen tycker jag faktiskt att det inte är mer än riktigt att den frågan tas upp i detta sammanhang. Får jag påminna industriministern om att 1981 års redogörelse för de statliga företagen ju också har lämnats till den här kammaren. I det sammanhanget valde vi emellertid att ta debatten om Statsföretagsgruppen nu i dag. Jag tycker att vi gott kan göra oss till tolk för oroliga skattebetalare. Hur dryg blir notan som kommer i vår, herr industriminister? Har Statsföretag så kolossalt kompetenta företagsledning – det vore väldigt bra om industriministern hade rätt på den punkten – måste det ju vara det statliga företagens strukturella miljö som gör det så mycket svårare att uppnå lönsamhet. Se på delårsrapporten. Jag undrar om inte AB Kabi är nästan det enda läkemedelsföretag i världen som går med förlust. Säker är jag inte, men många finns det inte, herr industriminister.

Anf. 49 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Jag menar självfallet inte att de noga räknat 25 miljarder kronor som under den här tiden satsades på industristöd inte märktes. Men vad kostade alternativen? Vad kostar utslagningen på arbetsmarknaden av kanske 100 000 män och kvinnor? Det vet vi – utslagningen kostade bara 1980

20 miljarder kronor, de sociala och industristrukturella problemen att förtiga. Jag menar att det besvärande med den moderata agitationen – i varje fall utanför denna kammare – är att man inte på något sätt försöker ge en rättvisande bild av det industristöd som man varit med och beslutat om. Jag syftar på den atmosfär i vilken besluten fattades, vilka alternativ som fanns, vilka sociala konsekvenser det haft och vilka konsekvenser det haft för möjligheterna att nu när konjunkturen har vänt återkomma med kraft på exportmarknaden.

Låt oss få en något mera nyanserad debatt. Gå inom moderata samlingspartiet inte er väg ut i öknen, som ni nu håller på att göra när det gäller näringspolitiken. Det kommer ju också ett liv efter detta.

Beträffande varvsstödet sade Margaretha af Ugglas att jag har uttryckt mitt missnöje, och visst har jag det. Jag har absolut inte sagt att jag inte är beredd att ta mitt ansvar. I och för sig har jag inte heller redovisat de förhandlingar som fördes inför t. ex. den stora varvspropositionen 1978, som till följd av regeringskrisen aldrig kom att framläggas. Därvidlag hade jag ju problem med vissa partier när det gällde accepterandet av nedläggningen av ett par storvarv.

Om NCB är det förvisso mycket att säga. 1979 förespråkade jag ju beträffande de skogskooperativa företagen en annan lösning, som inte innebar ett förståtligande. Men när staten hade fått sitt ägarengagemang i NCB, var vi ju tvungna att behandla NCB som andra statliga företag, där man inte kan vältra över ansvaret på andra intressenter. Staten måste ju ta sitt ägaransvar. När man från moderatledningens sida fronderade, fanns det ju inga sakliga skäl utan det var betingat av ganska anmärkningsvärda partitaktiska spekulationer. Men detta tillhör nu historien, varför jag inte skall fördjupa mig i det.

Beträffande Statsföretagsgruppen vill jag säga att jag i dag inte kan precisera vilka anspråk som gruppen kan komma att ställa. En sak kan jag emellertid försäkra Margaretha af Ugglas, nämligen att vi kommer att ställa mycket hårda krav när det gäller åtgärder, bl. a. beträffande den företags-ekonomiska styrningen inom gruppen, som inte har fungerat tillfredsställande. Vi kommer att med största noggrannhet granska de förslag till ekonomisk rekonstruktion som vi har beställt av gruppens ledning. Den dagen förslagen föreligger, och då vi har en proposition för behandling här i kammaren, kan vi kanske återkomma och föra en mera meningsfull debatt än i dag.

Anf. 50 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Det är den sociala verkligheten som även vi moderater talar om. Vi menar att en trygg social verklighet endast kan baseras på ett lönsamt och produktivt näringsliv. Jag tycker att den här debatten är viktig att föra också av den anledningen att man ju kan lära sig någonting både av begångna fel och av framgångar. Är det ändå inte så, herr industriminister, att den här industristödsutredningen är värdefull, därför att den diskuterar de medel som har använts i syfte att nå ett i och för sig mycket viktigt mål, nämligen att trygga sysselsättningen. Men man tryggar i längden aldrig sysselsättningen

genom subventioner till branscher som har en mycket osäker framtid. Det är det som jag tycker det är väldigt viktigt att diskutera.

Statsföretagsgruppen återigen. Hur länge räcker pengarna? Per Sköld sade inför utskottet att de kanske räcker till halvårsskiftet juni-juli 1982, om inte utvecklingen i några av våra tunga dotterbolag blir mycket mer ogynnsam. Jag skulle nog här i kammaren våga säga att utvecklingen i t. ex. ASSI blir föga gynnsam under nästa år.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Anf. 51 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Får jag avslutningsvis säga att vi ju återkommer till den här debatten om Statsföretags rörelseresultat och utveckling. På grund av riksdagens insyn i de statliga företagen är det ju möjligt för riksdagens ledamöter att fortlöpande följa verksamheten. Men när det gäller att precisera gruppens eventuella anspråk, de organisatoriska förändringar som kan komma i fråga osv., kan det rimligen inte vara meningsfullt att föra en debatt förrän det föreligger ett förslag. Så hanterar man ju rimligen inte heller andra företag. Man får väl ändå anse att man skall behandla statligt ägda företag utifrån samma premisser som dem som gäller för andra företag. Jag förmodar att Margaretha af Ugglas har en viss förståelse för detta.

Får jag sedan beträffande industristödsutredningen säga att den på många sätt är förtjänstfull. Men den utgår, på samma sätt som en akademisk avhandling, från en modell som vilar på vissa givna förutsättningar. Vad utredningen bl. a. har glömt är det politiska handlingsmönstret. Den har t. ex. glömt vad den politiska majoriteten här i kammaren krävde av staten i form av insatser inom varvsindustrin, vilka ju har tagit över 80 % av våra industristödsresurser i anspråk. Bl. a. krävde partivänner till Margaretha af Ugglas en större insats från statens sida i det här avseendet. Stödinsatsen på varvsområdet har varit en begränsande faktor.

Industristödsutredningen är intressant, eftersom den ger synpunkter på hur det borde vara i det ideala tillstånd när man inte behöver ta hänsyn till de politiska realiteterna. Vad man kan hoppas på – och det är inte bara en from förhoppning – är att riksdagens ärade ledamöter läser utredningen och drar lärdom av den. Det är också viktigt för framtiden att man när det gäller det politiska agerandet inom industripolitiken kan frigöra sig från lokala och regionala bindningar och se problemen i deras större sammanhang.

Jag tycker att Thage Petersons inlägg tidigare i debatten vittnade om vilja till samförstånd. Jag tycker att också Margaretha af Ugglas när hon talar om att moderaterna inte undandrar sig sitt ansvar för industripolitiken visar att det finns en vilja till samförstånd. Då borde man också kunna dra de lärdomar som vi med all rätt måste dra av industristödsutredningen och av erfarenheterna från industripolitiken under de svåra åren 1977–1978. Det är ju effekterna av de åren som vi alltjämt arbetar med och har problem med.

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

och det är utvecklingen under de åren som har haft de stora finansiella konsekvenserna.

Förste vice talmannen meddelade att Margaretha af Ugglas anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 52 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Storfinsansens skugga faller över kapitaltillskotten till de statliga företagen. Det är Gränges som med sina affärer med SSAB och Vattenfall till stor del styr utvecklingen. Som rent barock framstår Vattenfalls affär med Gränges – trots industriministerns invändningar här i dag – om övertagande av vattenkraften för en dryg miljard kronor – ett rejält överpris. Att denna felaktiga affär kombineras med ytterligare en felaktig insats, nämligen när det gäller SSAB, gör inte helhetsintrycket bättre. Men med en handlingsförklarad regering, en regering som omhuldar storfinsansen och som inte har några maktmedel i sin hand, kan det bara sluta på ett sätt: katastrof för det arbetande folket i de regioner som berörs.

Hela frågan om kapitaltillskott till de statliga företagen ställs i propositionen inte i relation till vad dessa företag egentligen skall göra. Statens uppgift i denna krissituation har egentligen blivit att sköta värdeminskningen av det överskottskapital och utslagningen av de verksamheter som storfinsansen under årens lopp försökt avhända sig.

Kapitaltillskotten blir därför i huvudsak moment i en nedskärnings- och avvecklingspolitik. Det gäller såväl LKAB som SSAB. De ägnas inte åt uppbyggandet av nya industrier eller kvalitativt nya sidor av existerande verksamheter – något som skulle ha kunnat fylla den lucka som skapats av privatkapitalets oförmåga att ge svensk industri en framsynt sammansättning. I sin nuvarande roll är staten inte utvecklingens spets utan dess svans. Varken de borgerliga regeringarna eller den tidigare socialdemokratiska regeringen har haft någon annan vision av den statliga industrin än just – svansens.

När det gäller LKAB, som är en viktig del i det som behandlas i propositionen, är företagsledningens mål och inriktning att rekonstruera och rationalisera verksamhet som bygger på järnmalmen. De andra mineralen lämnas därhän. Man kan inte komma ifrån att denna inriktning på nedskärning av LKAB ger plats för storfinsansens, kanske i första hand Bolidens, möjligheter att agera. Man håller på skilda sätt tillbaka statsföretagsamheten och har också på skattebetalarnas konto givit den privata storfinsansen omfattande fördelar i samband med övertagandet av verksamheter. Exempel på detta är SSAB och Gränges.

Av SSAB:s Handlingsprogram 1982 framgår med stor tydlighet att man skall minska stålproduktionen. Man skall inte göra några nya investeringar, och man skall genomföra kapacitetsreduktioner. SSAB:s mål är att höja produktiviteten från 160 till 200 årston per anställd. Personalstyrkan skall minskas till 10 000 anställda. Inom metallurgin minskas produktionen,

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

varvid Luleå, Domnarvet och Oxelösund berörs. Inom valsverksenheterna kommer det främst att beröra Luleå.

Kravet på fortsatt drift i Grängesbergs gruvor syftar till ett positivt kassaflöde senast 1983. Det kan bli nog så svårt att genomföra detta. I Dannemora ställs motsvarande krav avseende halvårsskiftet 1982, som ju infaller om ca ett halvt år.

Vad får de föreslagna åtgärderna för konsekvenser? Jo, framför allt innebär de att man skall minska arbetsstyrkan från 14 488 anställda vid årets halvårsskifte till 11 000. Man skall alltså avveckla 3 500 arbetstillfällen. Det är denna uppgörelse som industriministern kallar en engångslösning. Vad betyder då detta? Jo, för Domnarvet som hade 5 151 anställda skall man minska arbetsstyrkan med ca 1 200 personer. Vilka problem innebär det för kommunen då man skall minska sysselsättningen med ytterligare så många arbetstillfällen? Antalet arbetslösa är 700, därav 296 ungdomar. 414 personer är i arbetsmarknadsutbildning. Utöver de 1 200 skall alltså alla dessa ha arbete.

I Luleå, där man har 4 435 anställda, skall man minska med ungefär 900 personer. Hur ser deras situation ut? Man har 1 645 arbetslösa, i beredskapsarbete 432 och i arbetsmarknadsutbildning 797. Det blir inte lätt att svälja detta. I Oxelösund med 3 596 anställda skall man minska arbetsstyrkan med 600–700 personer. I denna lilla kommun finns det 281 arbetslösa, 56 i beredskapsarbete och 70 i arbetsmarknadsutbildning.

Det kommer att ställas oändligt stora krav på de berörda regionerna, och det kommer att skapas enorma problem när SSAB:s Handlingsprogram 1982 skall genomföras. Industriministern sade nyss – han har nu lämnat kammaren och debatten – att insatserna i detta sammanhang uppgår till stora belopp. Men vad kostar det för samhället med den gigantiska utslagning som sker inom SSAB – socialt, regionalpolitiskt och inte minst mänskligt?

Det finns vidare en direkt koppling mellan industriministern och handlingsprogrammet, även om denna till viss del har förnekats av socialdemokraterna. Industriministern säger i propositionen att utgångspunkten för beräkningarna av det nödvändiga kapitaltillskottet i SSAB har varit att tillämpliga delar av Plan 81 och Handlingsprogram 1982 skall fullföljas. Han säger sig vara positiv till de åtgärder som ledningen vidtar. Vad innebär det? Jo, det innebär att 3 500 arbetstillfällen skall bort. Då hjälper det inte hur mycket man än trollar med ord. Här lider faktiskt den borgerliga politiken ett fantastiskt nederlag. Och som jag ser det är denna inriktning av Handlingsprogram 1982 ett beställningsarbete från storfinansens, dvs. Gränges. Det framgår också av hela uppgörelsens karaktär.

Men värre än att industriminister Åsling gynnar storfinansens är att socialdemokraterna, som genom diverse manövrer under hela SSAB-tiden sagt sig hävda löntagarintresset, nu står helt tomhänta. De accepterar regeringens proposition och godkänner därmed att 3 500 jobb skall bort. Detta är också ett uttryck för hur socialdemokraternas politik kommer att se ut, om de skulle hamna i regeringsställning efter valet 1982. De försvarar ju

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

inte någonstans de 3 500 jobben. Vad hjälper det att riksdagen får en rapport i vår, när jobben försvinner nu.

Socialdemokraterna försöker i motion 103 att svära sig fria genom att påstå att de inte godkänner Handlingsprogram 1982 men väl pengarna. Men handlingsprogrammet och dessa pengar har ett samband. Det är detta samband som socialdemokraterna nu inte vill kännas vid. Det gäller dock 3 500 jobb, och det är en omfattande omstrukturering som sker vid SSAB. Och denna engångslösning är på sikt en katastrof.

Industriministern sade att det här finns en stor majoritet för denna inriktning. Det skulle då vara de borgerliga partierna och socialdemokratin. Men utanför huset är inte enigheten lika stor. När fackföreningarna fick denna plan, ställde de kravet att inga skulle avskedas. Fackföreningarna sade nej till SSAB-ledningens minimibemanning, enligt vilken man skulle gå ned ända till 11 000 anställda. Facket krävde också att investeringar skulle göras för de redan tidigare övertaliga så att de kunde få ett ordinarie arbete, att anställningsgarantin skulle förlängas till dess att dessa arbetstillfällen ger ordinarie jobb åt alla samt att ägarna skulle tillskjuta ytterligare kapital för att man skulle kunna klara viss förlusttäckning och en del investeringar. De anställda, liksom jag och vpk, tror mer på SSAB-arbetarnas förmåga än på den bedömning som regeringen gör.

I takt med utvecklingen och SSAB-ledningens hårdnackade motstånd tvingas fackföreningarna in i skenlösningar. En av dessa är förtidspensioneringen. Det går till på så sätt att man avskedar arbetarna när de har nått en ålder av 58 år och 3 månader. De måste sedan gå arbetslösa i 450 dagar. Efter denna tid, då de har stått till arbetsmarknadens förfogande, blir de förtidspensionerade. Det är klart att det är bra för dem som är utslitna, men även de som vill fortsätta att arbeta blir pensionerade av "frivillighet" – det är ju inte mycket med denna frivillighet.

Facket tvingas in i denna skenlösning för att ungdomarna skall få ett arbete i detta läge. Men kom ihåg, att ingen inom denna gren kommer att pensioneras inom sju år. Ingen naturlig generationsväxling mellan gammal och ung kommer att ske, vilket kommer att medföra enorma problem på dessa orter.

I stället för att införa ett investeringsstopp bör SSAB vidta åtgärder för att sysselsätta den nuvarande personalstyrkan. Riksdagen bör därför, som vi har uttryckt det i punkt 5 i motion 99, se till att de investeringsförslag och investeringsidéer som finns hos både SSAB-ledningen och arbetarna kommer upp på riksdagens bord, så att beslut kan fattas. Och det är bråttom – anställningsgarantin går ut den 31 mars 1983.

Regeringen föreslår i sin proposition att riksdagen skall godkänna avtalet mellan Gränges, staten och Statsföretag om kapitaltillskott till SSAB på 1,8 miljarder kronor. Gränges betalar 375 miljoner kontant, Statsföretag 575 miljoner kontant och 175 miljoner genom kvittning av fordran. Staten betalar 375 miljoner genom kvittning av fordran. Dessutom lämnar staten och Gränges ett lån på 150 milj. kr. vardera. Avtalet stipulerar även att

Gränges skall få sina aktier inlösta med 875 milj. kr. 1991. Det senare är ju närmast en skandal.

SSAB behöver ett kapitaltillskott. Förlusten för de första månaderna i år är så stor som nästan 1 miljard kronor. Orsakerna är främst dåligt kapacitetsutnyttjande, omstrukturerings inriktning och bristen på nationell stålpolitik.

Vi anser inom vpk, att när stålpolitiken är så bristfällig kan man inte godkänna ett avtal på dessa villkor. Avtalen måste bli föremål för omförhandling. Eftersom SSAB är i behov av snabba pengar bör riksdagen under den tid som omförhandlingar pågår ge ett lån på den summa SSAB behöver. Det kan sedan regleras när förhandlingarna är klara.

Avtalet mellan staten, Statsföretag och Gränges måste omförhandlas och kan alltså inte godkännas. Gränges insats är alltför låg i förhållande till de väl tilltagna ersättningarna för den vattenkraft som Gränges får av svenska folket. Dessutom är garantierna för 1991 helt felaktiga. Riksdagen bör med dessa utgångspunkter uppdra åt regeringen att omförhandla avtalet och dessutom vid dessa förhandlingar se till att Grängesbergskoncernen kommer utanför SSAB. Även konsortialavtalet måste omförhandlas och utgå från samhällsekonomiska och sysselsättningsmässiga bedömningar.

Därför yrkar jag, fru talman, avslag på punkt 14 a, som gäller uppgörelsen mellan Vattenfall och Gränges och är en följd av kravet på omförhandling.

Enligt avtalet mellan staten och Stora Kopparberg skall staten överta Stora Kopparbergs aktier i SSAB. Därmed tillåts Stora Kopparberg smita ur hela rörelsen. En omförhandling bör syfta till att Stora Kopparbergs vattenkraftsvinst kommer SSAB till del. Däremot bör naturligtvis SSAB och staten överta Stora Kopparbergs aktier.

Omförhandla alltså avtalen! Ge SSAB ett lån till dess omförhandlingarna är klara! Riksdagen måste uttala att Handlingsprogram 1982 inte skall ligga till grund för kapitaltillskott. Däremot skall ett kapitaltillskott användas för att sysselsätta dem som finns i SSAB och utveckla den svenska stålproduktionen.

Den svenska stålindustrins framtid är naturligtvis en politisk fråga. Den kan inte överlämnas till direktörer, som på företagsekonomisk bas styr dessa företag. Det är ju precis vad som händer, vilket framgår när man läser propositionen.

Regeringen har i samförstånd med storfinansen offrat stålet på exportindustrins altare och underkastar sig helt rörelserna inom EG och den internationella kapitalismen, vilket är förödande för hela den svenska industrin.

Världen behöver stål. Sverige har råvaror, teknik och kunnande. Vår handel kan inte ensidigt utgå från västländernas villkor. Vårt lands handelspolitik måste styras av samhällsbehoven och mer inriktas på tredje världen och socialistiska länder.

Det krävs alltså en övergripande samhällsplanering, där även stålindustrin ingår. Målsättningen måste utgå från en offensiv industripolitisk strategi för

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

en behovsriktad produktion med nationell utveckling, regional balans och långsiktig resurshushållning. Samhällsekonomiska bedömningar måste vara vägledande.

I propositionen gör industriministern några uttalanden som är katastrofala, insatta i dagens sammanhang. Jag tänker på de rader som också finns i betänkandet på s. 6 och 7:

”Eftersom lönsamhet är den enda garantin för en långsiktig överlevnad av järnmalmsrörelserna i Kiruna och Gällivare får strävan att uppnå detta mål inte motverkas av att LKAB åläggs andra sysselsättningspolitiska uppgifter än de som ligger i den normala verksamheten.

Jag anser nämligen att i SSAB liksom i andra företag som arbetar efter företagsekonomiska och affärsmässiga principer lönsamhetsmålet måste vara överordnat sysselsättningen i ett längre tidsperspektiv.”

Därmed tillfredsställer betänkandet moderaternas motion, som kräver ett uttalande åt det här hållet.

Alltså: Statsföretagen skall vara lika goda kålsupare som de kapitalistiska företagen – det är industriministerns och näringsutskottets utgångspunkt. Statsföretagen skall driva sin verksamhet – och det gäller alltså även LKAB – med stora vinster. Man skall inte ta något socialt ansvar. Man skall vara precis som alla andra företag i samhället. Men vad gör samhället utöver detta, bortsett från löften från industriministern? Vad gör man i malmfälten, vad kommer det att bli för resultat i den ekonomiska värld vi lever i? Vad kommer resultatet att bli i Luleå, Borlänge, Grängesberg, Öxelösund och norra Uppland?

Nej, den hittillsvarande erfarenheten visar att det inte kommer något annat i stället. Därför är denna inriktning cynisk mot dem som befinner sig i dessa regioner.

Det är två nya drag som uppenbarar sig i den här frågan. Det ena har jag redan bemött: att socialdemokratin inte har något alternativ. Socialdemokraterna faller egentligen in i Nils Åslings politiska manövrerande. Man skall komma igen under den allmänna motionstiden, säger man. Det låter sig göras. Men vad händer under tiden med det program som man i realiteten godkänner? Därmed har man sprungit ifrån de fackliga krav som finns i dag och låter bli att föra fram arbetarnas krav i kampen för de olika SSAB-orterna – och även andra orter där det är kris – och ställa dem i den politiska blixtbelysning som en behandling i riksdagen kan innebära. Egentligen har SAP kommit tillbaka till de utgångspunkter som handelsstålsutredningen hade i sina direktiv, som skrevs av den dåvarande socialdemokratiska industriministern Rune Johansson.

Det andra nya i debatten är att moderaterna nu klart utskiljer sig. Man lämnar försiktigt den Åslingska fällan och beger sig ut i den rena och råa kapitalismens marker. Uppnås inte lönsamhet i statsföretagen – som också skall eftersträva att börsnoteras – ja, då skall de läggas ner, det är kontentan av moderaternas bud. Utskottet har redan sagt att det ligger mycket i detta, om man antar denna politiska inriktning. Det är alltså ett steg åt höger.

Lönsamma företag skall privatiseras. Avskeda direkt är en annan konsekvens av att anställningsgarantin i SSAB skall upphöra. Det skall vara kraftfulla åtgärder. Decentraliseringen av SSAB:s verksamhet syftar ju till att peka ut de lönsamma delarna, och de olönsamma skall lämnas åt sitt öde. Nedläggning av gruvor är ett annat bud i de moderata reservationerna.

Fru talman! I stället för den gigantiska industriella avrustning som detta betänkande och denna debatt egentligen uttrycker, måste den svenska gruv-, stål- och verkstadsindustrin sättas in i en politisk helhetsbild som har följande utgångspunkter:

behovsriktad produktion med nationell utveckling och för nationella behov,

regional balans,

långsiktig resurshushållning,

offentlig upphandling, som tar sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn,

minimering av kapitalexporten och framför allt kraftigt minskade företags-etableringar utomlands samt

arbete åt alla och därmed en industripolitik med samhällsekonomiska förtecken.

Med en sådan inriktning skulle stålverken i Luleå, Domnarvet och Oxelösund och gruvorna i Norrbotten och Mellansverige inte behöva sväva under tillfälliga eller långsiktiga nedläggningshot. Då skulle i stället politiken i dagens läge ge ett stöd för fortsatt verksamhet och en trygg tillvaro.

Därmed yrkar jag bifall till vpk-motion 99 på samtliga punkter och till det särskilda avslagsyrkandet vad gäller vattenkraften.

Anf. 53 JOHAN OLSSON (c):

Fru talman! Det här ärendet, som nu diskuterats ganska länge och där man tagit upp många stora frågor, som också berörs i reservationerna och i utskottsbetänkandet, gäller egentligen ganska stora medelstillskott. Vi har här att besluta om att lämna ett kapitaltillskott på 1 500 milj. kr. till Statsföretag. Vi har dessutom ett förslag om anslag på 575 milj. kr. för aktieteckning i SSAB. Dessutom föreslås andra åtgärder som på ett eller annat sätt innebär åtaganden för riksdagen. Det är alltså ett ekonomiskt sett stort ärende vi behandlar. Men man kan konstatera, vilket industriministern också gjorde inledningsvis, att det egentligen inte finns några förslag till ändringar i fråga om anslagsbeloppen. Det är alltså stor enighet om att man måste vidta dessa åtgärder, och det kan noteras som en framgång att man ställer upp på att vidta nödvändiga åtgärder för att möjliggöra för de aktuella företagen att rekonstruera sin verksamhet och driva den vidare.

Det kan då synas vara märkligt att det är så många reservationer. Inte mindre än åtta reservationer svarar moderata samlingspartiet för. Generellt kan man säga att reservanterna i hög grad slår in öppna dörrar. Man tar upp frågor som redan på ett eller annat sätt är självklara i industridepartementets arbete och i propositionens skrivning. Det känns för mig litet underligt, eftersom vi här haft åtskilliga år av samverkan mellan moderaterna,

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

folkpartiet och centern i näringsutskottet, vilket har lett till att vi, även om vi haft olika utgångspunkter, ändå stannat i stor enighet. Det har vi funnit vara värdefullt för resultatet av vårt arbete att åstadkomma en handlingskraftig politik. Vi har varit ganska eniga om att man inte i onödan skall ge pekpinna åt regeringen, som har ansvaret för att riksdagens beslut verkställs. Det är då en helt ny linje när man i reservation efter reservation gör påpekanden som är onödiga, eftersom dessa redan finns i propositionen eller i utskottets betänkande.

Jag skall kommentera en del av de reservationer som föreligger – en del kan jag gå förbi, eftersom de redan varit föremål för diskussion.

Reservation 1, som behandlar riktlinjerna för industripolitiken, har varit föremål för många kommentarer tidigare. Jag vill bara konstatera att eftersom utvecklingen går vidare och många utredningar arbetar på detta område, så kommer det tids nog att bli tillfälle att åter ta upp denna diskussion. Men det måste rimligen vara onödigt att göra det nu, när vi under detta år dragit upp riktlinjer för industripolitiken under 1980-talet.

I reservationerna 2 och 3 tar moderaterna upp kravet på riktlinjer för Statsföretags verksamhet. Den frågan kan jag också gå förbi, eftersom industriministern behandlat den. Frågan kommer att tas upp – det har vi fått bekräftelse på här i dag. Förslag kommer så småningom att föreläggas riksdagen.

I reservation 4 anför moderaterna att Statsföretag inte skall åläggas sysselsättningsmässiga uppgifter, som kan hindra den egentliga huvuduppgiften för Statsföretag. Jag tycker att den här reservationen är ganska märklig.

Utskottet har här citerat en del ur propositionen, där industriministern säger:

”Eftersom lönsamhet är den enda garantin för en långsiktig överlevnad av järnmalmsrörelserna i Kiruna och Gällivare får strävan att uppnå detta mål inte motverkas av att LKAB åläggs andra sysselsättningspolitiska uppgifter än de som ligger i den normala verksamheten.

Jag anser nämligen att i SSAB liksom i andra företag som arbetar efter företagsekonomiska och affärsmässiga principer lönsamhetsmålet måste vara överordnat sysselsättningen i ett längre tidsperspektiv.”

Detta har alltså utskottet noterat. Nu vill man i reservationen faktiskt ta bort denna skrivning och ersätta den med en skrivning som jag bedömer som svagare. Därför tycker jag att det är en reservation som skrivits i onödan.

De socialdemokratiska motionerna har ju berörts tidigare, så jag har ingen anledning att gå in på dem i detalj. Jag skulle bara generellt vilja understryka att de statliga företagen självfallet har ett eget ansvar. De har fått ett ansvar att driva sin verksamhet på bästa sätt ur både ekonomiska, sysselsättningspolitiska och samhällsekonomiska synpunkter. Och det finns ingen anledning för riksdagen och regeringen att i tid och otid gå in och styra i detalj vad företagen har sig ålagt. En sådan överambition att lägga sig i de enskilda

företagens verksamhet måste vara hindrande i deras verksamhet och skapa en osäkerhet och en känsla av att de inte riktigt har ansvaret själva. Detta kan jag generellt säga i fråga om de socialdemokratiska reservationerna, där man vill ha redovisningar av olika slag.

Jag tror att det är bättre att ge företagen ansvar, som vi har gjort genom att utfärda riktlinjer då och då. Vi har sagt att de statliga företagen skall bedriva sin verksamhet på ett ekonomiskt sätt och ta hänsyn till de olika samhällsekonomiska synpunkter som riksdagen i olika sammanhang har framfört.

En reservation behandlar Dannemora gruvor. Den kommer väl att tas upp senare av motionären. Att utskottet inte kunnat tillstyrka motionen beror på att SSAB även här är ålagt att driva sin verksamhet på rationellt sätt. Och om verksamheten i längden inte går att få lönsam måste det prövas huruvida en förändring måste ske. Nu har det ändå på sistone sagts, bl. a. i ett interpellationssvar, att det finns vissa förhoppningar i fråga om att lönsamheten nu kunde vara bättre. Bl. a. har vissa åtgärder från regeringens sida bidragit till detta. Det kan leda till att SSAB omprövar tidpunkten beträffande verksamhetens resultat. Det är en fråga som bolaget har att ta ställning till.

I reservation 10 anför moderaterna att man bör fördela SSAB på flera privata delägare. Av industriministerns agerande i frågan framgår ganska klart att han gärna ser att det finns andra ägare än staten i bolaget. Men vi har ställt inför en situation som vi inte kunnat påverka i annan omfattning än vad föreliggande propositioner anger. Det är därför inte så mycket att göra, men det är ingenting som formellt hindrar att nya ägare kommer in. Detta är anledningen till att vi anser att denna reservation inte bör bifallas.

Moderaterna föreslår i reservation 11 att SSAB skall lösas från den sysselsättningsgaranti som gäller. Men frågan är om detta är den rätta vägen. Här har vi ändå stakat ut en linje och avser att skapa en särskild projektgrupp för att ta hand om övertalig arbetskraft. Och knappast någon annan har större möjligheter än bolaget självt att hantera frågan på ett ekonomiskt och riktigt sätt med tanke på alla parterns intressen. Jag tror att det skulle bli förvirring och skapa en fördröjning av ordentliga åtgärder om man nu skulle förändra situationen. Att man skall ta hänsyn till erfarenheter från liknande projekt på andra håll är ju helt självklart.

I reservation 12 tar man upp frågan om att statsstöd till statliga företag inte får snedvrída konkurrensförhållandena, och man ifrågasätter om man inte skulle kunna minska skrotimporten. Vi vet att det pågår förhandlingar på det området, och det finns ett avtal som gäller fram till sommaren och som löser de här frågorna. Industriministern har helt klart sagt att det här är en fråga som företagen själva, både privata och statliga, sinsemellan får göra upp om. Såvitt jag kan förstå finns det också vissa utsikter att så kan ske. Att det statliga stödet inte skall snedvrída konkurrensen har riksdagen uttalat tidigare, och det tycker jag är en riktig målsättning.

Slutligen: I reservation 13 motsätter sig moderaterna att Svenska Varv får de värdegarantier man här har begärt. Svenska Varv har ju i år nödgats

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

redovisa större förluster än man räknat med. Men samtidigt kan man också redovisa en positiv syn på den kommande perioden – alltså nästa år och tiden därefter –, därför att man har lyckats teckna intressanta order. Därmed kan man för första gången få lönsamhet i verksamheten.

Under de här förutsättningarna är industridepartementets förslag rimligtvis riktigt. Man löser de tillfälliga problemen. Man får alltså ta utlovade värdegarantier i anspråk tidigare än som eljest var meningen. I vissa fall kan värdegarantierna också belånas. Det ger Svenska Varv en möjlighet att verkligen ta vara på den chans man nu upplever att man har när det gäller att kunna teckna order med lönsamhet. Man får akta sig så att man inte stör verksamheten. Då riskerar företaget att på nytt förlora en del av de order som nu är på gång och att gå miste om den lönsamhet som nu är i sikte.

Lars-Ove Hagberg har här talat för en del förslag som vpk har lagt fram. Jag vill gärna framhålla att vi generellt kan ställa upp när det gäller den målsättning som han angav i slutet av sitt anförande. Jag tror att alla partier kan ställa upp på den. Det gäller arbete åt alla och under vissa förutsättningar, som han skissade. Det är bara i fråga om medlen som våra och vpk:s uppfattningar så avsevärt skiljer sig. Jag tror att det är omöjligt att ålägga t. ex. SSAB att uppehålla en sysselsättning för sysselsättningens egen skull. Lars-Ove Hagberg vet lika väl som vi att det i längden inte går att driva företagsamhet på det sättet. Förutsättningen för att vi i längden skall kunna ha en stabil sysselsättning är att vi har lönsamma företag som kan sälja det som tillverkas.

Självfallet åligger det SSAB och andra företag att arbeta så att man får order och så att man kan utöka sin verksamhet. Det har man ju också gjort. Men under de omständigheter som har rått har det inte alltid varit möjligt. I stället har man till följd av konkurrensen på marknaden nödgats skära ned verksamheten. Då måste andra åtgärder tillgripas. Självfallet åligger det företaget att söka nya marknader och nya produkter. Men vi måste ha en industripolitik som skapar förutsättningar för företagen generellt i det här landet när det gäller att producera mera och att sälja mera. Kanske kan sysselsättningen då flyttas över från en olönsam varvsindustri till annan, produktiv verkstadsindustri. Det är den enda framkomliga vägen när det gäller att få bärkraft. Därför kan vi inte ansluta oss till vpk:s förslag till lösning av problemen: att staten bara ålägger företagen att driva sin verksamhet. Det är en omöjlig väg.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan samt avslag på reservationerna och på det yrkande som här har framställts av Lars-Ove Hagberg.

Anf. 54 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra att Johan Olsson ställer upp när det gäller den inriktning som jag presenterade. Det var bara medlen som saknades. Alltså är man för en behovsriktad produktion med nationell utveckling och nationella behov. Jag måste säga att det till viss del var en nyhet. Det strider ju direkt emot de utvecklingstendenser som finns inom

SSAB. Den regionala balansen bryr man sig ju inte alls om. Det gäller också den offentliga upphandlingen. Och nu skall det vara samhällsekonomiska förtecken, när man driver den här industripolitiken. Utgångspunkten för företagsledningen i SSAB hade ju varit en helt annan om man hade haft den inriktningen, Johan Olsson! Men man kanske ändrar sig nu i näringsutskottet. Det är bara synd att det inte står i näringsutskottets handlingar.

Det är ju inte bara den svaga orderingången som är orsak till svårigheterna. Den industripolitiska omgivning vi har bestämmer ju storindustrins framtid. Eftersom vi inte har någon samlad, efter samhällets behov övergripande industripolitik i det här landet har storfinanserna haft den inriktningen, att den inte investerat på grund av att det inte varit tillräckligt lönsamt. När det inte är lönsamt sker alltså inga investeringar, och då kommer det inte heller in några order till storindustrin. Den andra betydelsefulla delen i det avscendet är naturligtvis byggandet. Därför är det intressant att Johan Olsson och centerpartiet är överens med oss om inriktningen.

I vad gäller ålägganden gentemot företagen har vi inte alls förespråkats sådana. Ge bara regeringen i uppdrag att efterfråga de investeringsalternativ som finns inom SSAB i dag! Om man ser till att de realiserar, så skapas sysselsättning.

Sedan till finansieringen. Vi har krävt en omförhandling av avtalen, eftersom de är helt felaktiga. I dagens läge skulle det ha gått lika bra att under en kort tid låna SSAB de belopp som erfordras för att klara av de finansiella svårigheterna. Lånen hade sedan kunnat regleras. Det hade varit en möjlighet, men den möjligheten ville man inte begagna sig av. Johan Olsson och näringsutskottets borgerliga del är inte ensamma om sitt ställningstagande. Också socialdemokratin har fallit när det gäller den här delen. Det är därför som industriministern i dag säger att han är nöjd med enigheten. Men denna enighet finns inte utanför detta hus. Bland dem som befinner sig i berörda branscher råder ingen enighet i det här avseendet.

Anf. 55 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Selektiva stödåtgärder har i hög grad kommit att dominera vår näringspolitik under 1970-talet. Resurserna har därmed undandragits den utvecklingsdugliga delen av näringslivet. De stora stödsatserna till förlustföretagen, främst till varven, har kommit att snedvrída konkurrensförhållandena och har skapat ett bidragstänkande inom näringslivet. Den bästa näringspolitiken är enligt moderat uppfattning en ekonomisk politik som lyckas hålla det allmänna kostnadsläget på en sådan nivå, att industriell tillväxt på bred front blir möjlig.

Även om näringspolitiken bör vara generell kan selektiva insatser inte helt undvaras. Dessa bör komma i fråga endast för att överbrygga rent tillfälliga kriser eller för att underlätta en nödvändig strukturomvandling. Två sådana fall har Svenskt Stål AB och Svenska Varv AB utgjort.

Svenskt Stål AB, SSAB, bildades 1978 som en följd av den pågående handelsstålskrisen för att skapa förutsättningar för att rekonstruera Sveriges

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

tre största handelsstålverk till lönsamhet. Merparten av strukturåtgärderna – avvecklingar, modifieringar och investeringar – beslutades och påbörjades under 1979. Genomförandet forcerades under 1980 för att avslutas vid utgången av 1981. Handelsstålets kris har förvärrats under 1980 och 1981. Prognoserna för stålkonsumtionen i världen och därmed även i Sverige har kraftigt reviderats nedåt.

Vad gäller propositionens förslag om kapitaltillskott till SSAB bygger detta till stor del på det avtal som slutits mellan Gränges AB och svenska staten. Trots vissa betänkligheter avseende innehållet i detta avtal finner vi att avtalet och kapitaltillskottet till SSAB utgör en enhet, ett paket. Med hänvisning till den tidspress som föreligger för att undvika en olycklig likvidation av SSAB redan vid kommande årsskifte finner jag det nödvändigt att acceptera kapitaltillskottet i dess helhet i det paket som föreligger. Det vore dessutom beklämmande, om ett statligt dominerat företag tvangs till likvidation, samtidigt som eventuella frukter av omstruktureringar och nyinvesteringar just skall skördas.

I ett företag i kris ställs utomordentligt stora krav på dess ledning. Den anställningsgaranti som givits av SSAB:s styrelse och bekräftats av riksdagen ställer stora krav på ledningen att upprätthålla produktiviteten trots övertaligheten. Vi finner detta arrangemang mindre lämpligt. Det är därför av central betydelse att ledningen för företaget ges möjligheter att koncentrera sig på företagets utveckling och interna problem. Den särskilda projektorganisation inom SSAB:s ram för övertalig personal som kommer att skapas kommer enligt vår uppfattning att belasta ledningskapaciteten. Jag finner det därför angeläget att statsmakten upptar förhandlingar med SSAB för att överta ansvaret för anställningsgarantin mot en ersättning motsvarande de drygt 400 milj. kr. som SSAB självt har budgeterat för ändamålet. Målet bör vara att SSAB löses från den anställningsgaranti som företaget gav de anställda t. o. m. den 31 mars 1983. En förutsättning för SSAB:s och LKAB:s framtid måste vara företagsekonomisk lönsamhet, och detta får inte motverkas av att företagen åläggs andra sysselsättningsmässiga åtaganden än sådana som ligger i deras normala verksamhet. Vi reserverar vill påpeka att detta skall gälla såväl SSAB som LKAB, och det framgår inte av propositionen och utskottsmajoritetens skrivning.

I samband med att strukturförändringarna i SSAB blir slutförda framåt årsskiftet finns det, enligt min uppfattning, väsentliga orsaker att pröva en mer decentraliserad organisationsform inom företaget. En mer decentraliserad och ortsbunden organisationsform ger en bättre motivation för ökade arbetsinsatser samt större förståelse för lokala problem och krav som ställs på företaget på resp. orter. Det är betydelsefullt att SSAB inte ges otillbörliga konkurrensfördelar gentemot andra fristående svenska handelsstålverk. En mer ortsbunden organisationsform skulle bl. a. lättare tillgodose kravet på ämnesleveranser på marknadsmässiga villkor, vilket är viktigt för att i största möjliga utsträckning minska Sveriges beroende av skrotimport, främst till de fristående handelsstålverken.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Av betydelse för SSAB:s långsiktiga överlevnad är vidare att företagets ägarstruktur ändras. Ett statligt dominerat företag som arbetar under monopolliknande former är ingen god samarbetspart i alla lägen. Det är därför angeläget att regeringen ges i uppdrag att aktivt söka efter en eller flera nya delägare i SSAB. Utskottets talesman säger visserligen att det inte finns formella hinder för nya ägare i SSAB, men jag vill ge regeringen ett direkt uppdrag att aktivt söka efter sådana. Kan detta inte genomföras bör förutsättningarna för möjligheter till en börsintroduktion av företaget undersökas, och detta bör kunna ske när ett positivt kassaflöde inom SSAB uppnås. Företagsledningen hoppas att man kan uppnå detta någon gång under 1983.

Jag kan konstatera att moderata samlingspartiet redan vid bildandet av Svenska Varv ställde sig mycket kritiskt till Svenska Varvs organisatoriska uppbyggnad och långsiktiga kapacitet. Utvecklingen inom Svenska Varv har i stor utsträckning gett oss rätt vad beträffar behovet av en mer decentraliserad organisationsform med två fristående varvsgrupper och behovet av en väsentligt kraftigare och snabbare neddragning av kapaciteten inom företaget än vad kammarens majoritet medgivit. Vi tog vårt ansvar redan vid behandlingen av den första stora varvspropositionen 1978 och har gjort det hela tiden därefter. Vi föreslog redan då nedläggning av två stora varv, vilket vi ansåg nödvändigt för att på lång sikt kunna klara Svenska Varv. Jag vill erinra om att industriministern i denna debatt sagt att ungefär 80 % av statens stödåtgärder gått just till varven. Där har vi moderater verkligen fört en konsekvent politik.

I föreliggande förslag föreslås att statsmakten skall kunna lämna lånegarantier inom en beloppsmässig ram som uppställts för värdegarantier. Vidare föreslås att en viss del av värdegarantierna för förlusttäckning skall kunna utbetalas innan slutlig förlust på fartygsproduktionen och kundfordringarna har realiserats.

Det verkliga innehållet i förslaget visas rätt bra av ett citat ur Svensk Sjöfartstidning nr 46 år 1981, s. 20:

”Av resultatprognosen framgår att Svenska Varv för 1981 kommer att redovisa ett negativt räntenetto på drygt 750 miljoner kronor, eller mer än 10 procent av omsättningen.”

Och så kommer ett uttalande av Svenska Varvs VD, Erland Wessberg:

”Ett sätt att lätta på räntebördan är att staten” – i enlighet med propositionen – ”beslutar sig för att till Svenska Varv utbetala av riksdagen tidigare beslutade värdegarantier. Detta skulle för vår del innebära en resultatförbättring på omkring 400 miljoner kronor per år genom lägre räntekostnader, säger Erland Wessberg.”

Det är alltså fråga om nya förlusttäckningsbidrag!

Den nu beräknade förlusten år 1981 om ca 1 500 milj. kr. leder till att Svenska Varv har ett återstående eget kapital per den sista december 1981 om ungefär 530 milj. kr. Gränsen för likvidation för Svenska Varv går vid ett eget behållet kapital om 200 milj. kr. Dessutom skall ett varvsstöd om ca 230 milj. kr. utbetalas under 1982. Företaget kan således göra förluster om

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

maximalt 560 milj. kr. innan likvidationsplikt inträder. Med regeringens förslag skulle man kunna komma till uppemot 1 miljard kronor i årsförlust.

Enligt utskottets talesman hoppas man tydligen kunna gå med plusresultat redan nästa år. Jag tillåter mig att med ledning av de uppgifter vi fått från Svenska Varvs budgetarbete allvarligt betvivla detta. Jag ifrågasätter om inte årsförlusten kommande år snarare ligger i intervallet 500 miljoner–1 miljard.

Vad beträffar förslaget att utbetala värdegarantier innan en förlust realiserats kan sägas – förutom invändningen mot de finansiella kostnaderna – att det strider mot de principer som riksdagen tidigare fattat beslut om. Ingenting i propositionen talar för att tidigare fattade beslut i detta hänseende skulle vara felaktiga.

Det är svårt att se vilka nya skäl för ytterligare betydande kapitaltillskott till Svenska Varv som skulle finnas för regeringens förslag.

Utskottets talesman har i debatten angräpat oss och påpekat att vi redan tidigare i år fattat ett industripolitiskt beslut. Vi menar att det, när vi behandlar denna proposition med förslag om kapitaltillskott på över 3 miljarder till diverse olika statliga företag, finns all anledning att göra en markering med utgångspunkt i vår industripolitiska grundsyn.

När det gäller Statsföretags organisation vill jag bara snabbt kommentera vår ståndpunkt. Vi tycker att det är märkligt att vi ännu inte kunnat se något resultat i propositionsform av en utredning som blev klar 1978. Jag noterar också att Johan Olssons egna kolleger i utskottet har varit med och skrivit ett särskilt uttalande om detta. De har också förutsatt att ett regeringsförslag snabbt skall framläggas.

Fru talman! Med dessa motiveringar ber jag att få yrka bifall till de moderata reservationerna 4, 10, 11, 12 och 13.

Anf. 56 JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har tidigare klart sagt att SSAB skall driva sin verksamhet med målsättningen om lönsamhet. Det finns alltså inga delade meningar om det.

Det kommer givetvis att kosta en del pengar att behålla sysselsättningsgarantin, och de utgifterna får täckas med särskilda anslag. Vi menar att det för ögonblicket är effektivast att göra på det sättet. Skulle man nu göra förändringar skulle det bli förseningar och dröjsmål, vilket skulle vara till nackdel för företaget och för de anställda. Nu skapar man en särskild projektorganisation, vilket visar att man inte vill belasta ledningen med det här arbetet. När de olika uppgifterna, som växlar från dag till dag eller från månad till månad, skall lösas kan det vara en stor praktisk fördel för företaget att ha denna organisation i närheten.

Beträffande frågan om skrotet, som alla har sin uppmärksamhet riktad på, pågår förhandlingar, och man siktar till att fram till sommaren nå ett resultat som alla parter kan vara nöjda med. Att vi skall försöka undvika skrotimport av stor omfattning är vi inställda på, och man hoppas att de olika järnverken i

landet skall kunna komma överens om en rimlig fördelning, så att de aktuella problemen kan lösas.

Jag kan intyga att industriministern aktivt har arbetat för att fördela ägandet när det gäller SSAB. Vi behöver inte skriva om det till industridepartementet, eftersom vi vet vad som har hänt den senaste tiden och vad som hände redan när företaget startade. Vilka företag föreslår Per Westerberg som nya ägare? Det skulle vara intressant att veta det. Tror Per Westerberg att en börsintroduktion, som ju är en fråga på längre sikt, skulle kunna ske under nuvarande omständigheter? Det är i verkligheten inte lätt att lösa de här problemen.

Nu gäller det att inte rascra det pågående strukturarbetet, så att man förlorar vad man just skall kunna börja skörda. Detta sade Per Westerberg om SSAB, men det stämmer precis lika bra på varven. Man står nu inför utsikten att kunna driva en lönsam verksamhet. De 18 riksdagsmännen träffade företrädare för Svenska Varv för 14 dagar sedan och fick en intern redogörelse för utsikterna. Det sades då – och det har senare verifierats i pressen av verkställande direktören – att det finns utsikter för att verksamheten skall "gå runt" nästa år – möjligen blir det någon liten förlust. Man har emellertid ganska goda förhoppningar nu, och då vill man kunna utnyttja den möjlighet som regeringen har ställt till förfogande, nämligen att använda värdegarantierna för att lösa de nu aktuella problemen.

Anf. 57 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Vi har samma uppfattning när det gäller att återskapa lönsamheten för SSAB. Vi vill dock när det gäller både SSAB och LKAB ställa krav på att de inte skall behöva ta andra sysselsättningsmässiga hänsyn än de som motsvarar företagsekonomiska krav. I övrigt är det statsmaktens sak att gripa in.

Vi har den uppfattningen att även om man behåller sysselsättningsgarantin i en särskild organisation inom SSAB kommer den att belasta ledningskapaciteten inom SSAB, som redan är hårt trängd. Vi menar att statsmakten kunde ta över den projektorganisationen mot den budgeterade kostnaden för den inom SSAB och på så sätt avlasta ledningen det arbetet.

Skrotförhandlingarna kommer Karl Björzén att beröra senare i debatten.

När det gäller nya ägare till SSAB vill jag notera att Johan Olsson ändå har en positiv syn på den frågan. Vi vill dock ha ett aktivt sökande efter nya lämpliga ägare i SSAB. Vi har inga nya ägare att anvisa, det är därför vi vill ge det uppdraget till regeringen. Förmodligen kan man inte få nya ägare förrän vi har fått SSAB på fötter. Enligt prognosen skall redan 1983 ge ett positivt kassaflöde, och då börjar förutsättningarna komma fram.

Vi har ingen anledning att ge ytterligare pengar till Svenska Varv. Vi har ställt hårda krav på ledningen, det var vi eniga om på den borgerliga kanten att göra – inga ytterligare stödåtgärder skulle sättas in för Svenska Varv.

Enligt ledningen kan man uppnå nollresultat nästa år, men det förutsätter i så fall att propositionen bifalles och att man får 400 milj. kr. i resultatbidrag i

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

form av förskottsutbetalningar. Det förutsätter dessutom att det budgetarbete koncernledningen själv håller på med visar katastrofalt fel, för det pekar på betydande förluster, snarast i storleksordningen 500 à 600 milj. kr. Det är ganska stora summor, som inte kan bortses ifrån.

Vi menar på att vi har givit så mycket till Svenska Varv AB att någon gång måste det vara stopp. Vi kan inte se några bärande motiv för att anslå ytterligare medel till Svenska Varv.

Anf. 58 JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Man var överens om i den tidigare trepartiregeringen att ge Svenska Varv en plan för hanteringen av driften under de närmaste åren. Det verkar nästan som om Per Westerberg vill riva upp den planen därför att det just nu behövs ett likviditetstillskott som skulle tillförsäkras koncernen genom att riksdagen bifaller propositionens förslag. Skulle det ge anledning att riva upp hela den satsning man har gjort på Svenska Varv och som ger varven möjlighet att visa godtagbara resultat fram till 1985?

Vad regeringen nu föreslår är ett sätt att lösa de tillfälliga problemen, men kraven på Svenska Varv är fortfarande lika hårda att uppfylla den målsättning som riksdagen har angivit och som Per Westerberg och jag och våra partier har ställt upp bakom.

Anf. 59 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Vad som nu föreslås är inte i första hand ett likviditetstillskott utan ett resultatbidrag på 400 milj. kr. för kommande år. Det är där våra utgångspunkter skiljer sig ganska kraftigt från varandra.

Om ledningen för Svenska Varv hävdar att det skulle gå bättre än enligt den skisserade planen, borde det inte finnas någon anledning att kräva ytterligare medel från statskassan för Svenska Varvs fortsatta drift. Vi kan inte se att några skäl har angivits i propositionen eller presenterats för utskottet för att ge dessa ytterligare resultatbidrag till Svenska Varv.

Anf. 60 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill göra kammarans ledamöter uppmärksamma på att meddelande angående kvällssammanträde nu har anslagits.

Anf. 61 NILS HJORTH (s):

Fru talman! Låt mig få säga några ord med anledning av utskottets behandling av min motion om Dannemora gruvor. I motionen hade jag och övriga s-ledamöter på Uppsalabänken krävt lika behandling av Dannemora gruvor vid uppfyllandet av kravet om lönsamhet som gäller för övriga verksamheter inom SSAB. Vi tycker att det är ett rättvisekrav som vi har ställt, men den borgerliga utskottsmajoriteten hänvisar bara till att det är SSAB:s styrelse som har att göra de företagsekonomiska bedömningarna.

Det kan ju förefalla rimligt, men när ledningen för ett statsägt företag på detta sätt diskriminerar en enhet inom företaget, borde utskottet ha reagerat,

tycker jag. Jag är glad över att socialdemokraterna i utskottet solidariserat sig med Dannemoraarbetarna och gått på vår linje i sin reservation.

Utskottsmajoriteten hänvisar till interpellationsdebatten med industriministern för ett par veckor sedan. Där uppgav Nils Åsling bl. a. att kravet från företagsledningen är att verksamheten på kort sikt skall leda till åtminstone ett positivt kassaflöde vid halvårsskiftet 1982. Annars läggs gruvdriften ned. I klartext betyder det att om man inte uppfyller det kortsiktiga målet, finns det heller inget långsiktigt mål att resonera om längre.

Utskottet erinrar vidare om att den längre nådatiden för Grängesberg beror på att under hösten 1982 hårdhallen för granultillverkning då tas i bruk och att man måste få tid att utvärdera denna. Här har utskottet aningslöst godtagit företagsledningens och industriministerns syn på den anförda jämförelsen.

Får jag då i min tur erinra om att styrelsen för Svenskt Stål AB så sent som den 5 mars i år beslutade om en s. k. nådatid för både Grängesberg och Dannemora på två år. Det tredje året, 1983 alltså, skall de visa lönsamhet, och därefter skall ett nytt beslut om gruvornas framtid fattas.

Den 10 februari, ca tre veckor före styrelsebeslutet, avlämnades en socialdemokratisk partimotion med förslag om investeringar i ett lagerhus för hårdning av granuler, ett förslag som riksdagen senare antog. Metoden med granulerad, höganrikad slig hade tidigare provats och visat sig framgångsrik. Produktionen av granuler var alltså i gång redan vid SSAB-styrelsens beslut om en tvåårig nådatid för båda gruvfälten. Trots detta bedömdes alltså vid det tillfället att Dannemora skulle få samma chans att visa lönsamhet. Ändå förkortades tiden för Dannemora den 26 augusti till mindre än ett år utan närmare motivering. Att då som motiv för skillnaden i prövotid påstå att man först måste utprova granulproduktionen i Grängesberg är inget annat än ett svepskäl.

Sedan må nämnas att man även vid Dannemora gjort stora investeringar helt nyligen. Bl. a. har färdigställts en ny vagnutömningsstation med ökad fickvolym på nuvarande huvudutfraktsnivå under jord, en ny pumpstation med tillhörande slam- och vattenbassänger samt en ny fordonsverkstad. Dessa investeringar kan gott jämföras med de investeringar som gjorts i Grängesberg. Dannemora borde väl ha getts samma möjligheter att få utvärdera dessa satsningar efter en längre tids drift. Jag överdriver inte om jag säger att Dannemora har blivit både orättvist och godtyckligt behandlat av företagsledningen. Jag beklagar att regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten inte insett detta. Hela idén med en preciserad nådatid är olycklig i sig själv. Självklart skall man sträva efter lönsamhet, men det ultimativa kravet om lönsamhet eller nedläggning vid halvårsskiftet nästa år har vållat stor olust och oro vid företaget. I vilken grad det påverkat eventuella nya malmkunder kan jag inte bedöma.

Sedan kan man också diskutera vad positivt kassaflöde är. Det stora malmlagret är självfallet en belastning i sammanhanget. I interpellationsdebatten menade dock industriministern att utförsäljningen av malmlagret inte skulle inverka på driftsresultatet. Med andra ord – om jag förstod honom rätt

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

– skulle en minskning av lagret inte kunna räknas driften till godo. Då skall inte heller lagret få räknas som en minuspost, när man bedömer kassaresultatet. Men det är ju det man gör. När man ser på utgiftssidan måste man beakta de stora investeringar som gjorts och som positivt påverkar driftsresultatet framöver.

Allt talar för att det blir påtagliga resultatförbättringar. Man har stora utsikter att bli av med hela nästa års produktion och dessutom kunna minska lagret något. Produktionskostnaderna har starkt förbättrats, och möjligheter till ytterligare förbättringar finns. Detta måste tas med i bedömningen. Med den skarpa utformning styrelsebeslutet den 26 augusti fick verkar det som om man tvärt måste avbryta verksamheten den 1 juli 1982, om inte avsett resultat uppnåtts. Detta kan ju inte vara meningen, men nog borde man ha uttryckt sig på ett mindre utmanande sätt. Det bäddar inte för någon god anda vid företagsenheten.

Den oro som jag talat om har kommit till uttryck på olika sätt. Vid det opinionsmöte som de fackliga och de socialdemokratiska organisationerna anordnade den 9 november antogs ett uttalande som för kännedom tillställdes näringsutskottet. Jag skall be att få läsa upp en del av innehållet i detta uttalande.

”När 1978 det nya stålföretaget SSAB med staten som hälftenägare bildades, så ingick i fusionen även ett antal gruvor. Av dessa finns nu bara Grängesberg och Dannemora kvar. Dannemora tillhörde tidigare Fagersta-koncernen och från 1974 Stora Kopparberg. Från att ha varit ett utpräglat exportföretag blev Dannemora under sina nya ägare huvudsakligen malmleverantör till de svenska stålproducenterna. Av den anledningen avbröts förbindelserna med de gamla kunderna ute i Europa. När den malmbaserade metallurgin i Domnarvet nu lagts ned och leveranserna till Oxelösund inte blivit så stora som man räknat med, har avsättningsproblem uppstått för Dannemora. Produktionen har därför dragits ned och anpassats till den minskade efterfrågan. I mars i år ålades Dannemora att inom två år uppvisa lönsamhet vid risk att annars gruvan skulle läggas ned ---.”

De ansträngningar som gjorts ifrån både platsledningens som de anställdas sida har lett till en avsevärt förbättrad lönsamhet. Trots detta och utan närmare motivering har SSAB:s styrelse minskat ”nädatiden” till mindre än ett år. Detta finner vi helt oacceptabelt. Vi anser att det med de gjorda investeringarna, den förbättrade produktiviteten, befintlig malmreserv och prima kvalitet finns goda förutsättningar att fortsätta gruvbrytningen vid Dannemora. En nedläggning av gruvan vore en oförsvarlig kapitalförstörelse och en misshushållning med en råvarutillgång i en viktig basnäring. Därtill skulle samhället och hela bygden hårt drabbas vid en nedläggning.

Vi anser att SSAB genom företagsbildningen 1978 tog på sig ett ansvar även gentemot gruvorna. Ett ansvar för en gruva som i Dannemoras fall har en över 500-årig tradition. De anställda vid Dannemora har gjort vad som på dem ankommit i en brydsam situation. Nu fordrar vi att SSAB och landets regering gemensamt tar sin del av ansvaret. Vi tror att det med intensifierade insatser skall gå att åter få kunder på Europamarknaden och en ökad

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

avsättning inom landet. Med i sammanhanget blygsamma ekonomiska tillskott går det att klara Dannemora över krisen.

Den ovisshet om framtiden som i dag råder vid gruvföretaget och hela samhället är plågsam. Därför begär vi att man ifrån koncernledningen och gruvdivisionen kommer till Dannemora och redogör för de framtida planerna för gruvdriften vid Dannemora. Regeringen bör också redovisa sin syn och vilja till insatser för att rädda jobben i Dannemora.

Vi kräver att SSAB och regeringen tar sitt ansvar och ger Dannemora gruvor en reell chans att överleva och fortsätta som producerande järnmalmgruva ännu under många år."

Det tycker jag är en stark vädjan om stöd, som tyvärr har klingat ohörd.

Ifrån SSAB har inkommit skriftligt svar på uttalandet. Man ger de anställda beröm för de goda resultat man uppnått, men några löften i övrigt lämnas intc. Regeringen har ännu inte svarat, men har ju heller ingen egen uppfattning i frågan, att döma av interpellationsdebatten och propositionen.

Jag delar de förhoppningar som utskottet uttalat om möjligheterna till ett positivt kassaflöde. Jag tror att man kommer att lyckas bara man får tillräcklig tid på sig.

Jag har tagit kammarens tid i anspråk dessa minuter för att försöka påvisa det felaktiga med detta kompromisslösa ultimatum, när tendensen till ökad lönsamhet är så uppenbar. Utskottet borde ha kunnat kosta på sig att ge Dannemora en ärlig chans att visa sin lönsamhet.

Utskottets talesman Johan Olsson menar att det åligger SSAB att utan inblandning driva verksamheten på ett rationellt sätt. Han medgav dock att lönsamheten nu blivit bättre och att det kan innebära att bolaget ändrar på tidpunkten. Det hade varit bra, om utskottet i sin skrivning uttalat sig i den riktningen.

Jag yrkar, fru talman, bifall till den socialdemokratiska reservationen i denna fråga.

Anf. 62 JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill bara kort säga att jag har all förståelse för Nils Hjorths oro för de problem som uppkommer i samband med diskussionerna om nedläggning av en gruvverksamhet. Vi har mött detta flera gånger tidigare på olika områden i vårt land, och problemen är stora.

Men det är ju alldeles uppenbart att statliga företag inte kan begära riksdagens eller regeringens hjälp för en rad olika åtgärder som kan krävas, eller att vi skall gå in och säga: Nu skall ni göra så eller så. Det skulle innebära att företagsledningen förlorade sin handlingskraft och sina möjligheter att driva verksamheten rationellt. Man skulle känna sig som marionetter under riksdag och regering om man skulle driva en verksamhet på det sättet. Det är företagets uppgift att försöka lösa problemen på det sätt som är möjligt. Vi vet att om det i längden inte går att driva en verksamhet med lönsamhet, då måste någon förändring företas.

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Jag hoppas att de tendenser till bättre lönsamhet som ändå har visat sig skall kunna ligga till grund för en förnyad prövning av den här frågan inom bolagsledningen. Det är den enda förhoppning jag uttalar, men riksdagens beslut måste innebära att det är företagets uppgift att självt lösa de här problemen.

Anf. 63 NILS HJORTH (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att både Johan Olsson och hela utskottet delar mina synpunkter i frågan men att man har varit väldigt rädd för att uttrycka detta i sitt betänkande. Det beklagar jag. Nu säger Johan Olsson att man inte kan gå in i ett företags verksamhet och blanda sig i dess uppgifter. Men när man nu så uppenbart frångår sina tidigare löften, tycker jag nog att det vore anledning att göra ett uttalande här. Nu säger sig Johan Olsson hoppas på bättre lönsamhet och en förnyad prövning. Det är vad också jag hoppas på.

Låt mig till sist få understryka vad jag tidigare har sagt. Jag har här två nummer av personaltidningen Svenskt Stål. I det nummer som kom ut den 6 mars och där den nya strukturplanen presenterades sägs att gruvorna i Grängesberg och Dannemora skulle få en frist på två år. Detta tyckte man vid företaget i Dannemora var ganska hårda villkor men sade att man skulle försöka; det skulle nog gå om man bet ihop tänderna. Både företagsledningen och de anställda var helt införstådda med att försöka klara verksamheten. Man lyckades också genom olika åtgärder att undan för undan förbättra produktiviteten, inte minst genom de stora investeringar som har gjorts.

Ett halvt år senare utkom ett nytt nummer av personaltidningen Svenskt Stål, daterat den 7 september. Det var ett extranummer – ungefär som om ett krig hade brutit ut. Handlingsprogrammet presenterades och det sades kort och gott att nådatiden för Dannemora skulle utgå vid halvårsskiftet 1982. Inte att undra på då om arbetarna i Dannemora blev ganska besvikna på företagsledningen, när de ett halvt år efter det att de utlovats en nådatid på två år fick den tiden förkortad till mindre än ett år. Och när de hade anpassat sig till de hårda villkoren fick de den här kallduschen över sig! Då har Svenskt Stål AB misskött sin uppgift.

Anf. 64 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Från moderata samlingspartiet har tidigare Margaretha af Ugglas talat om Statsföretag och industripolitikens inriktning i stort och Per Westerberg har talat om SSAB. Det har fallit på min lott att nu tala om LKAB. Men jag vill efter detta något komplettera Per Westerbergs framställning beträffande konkurrensförhållandena inom stålbranschen.

När det gäller LKAB kan jag inte underlåta att beröra socialdemokraternas inställning till frågan sådan den finns redovisad i deras partimotion och sådan som den presenterats i Thage Petersons inlägg här.

Det ingår anklagelser mot industriministern för att han inte velat ta ställning till det ena och det andra samt krav på redovisningar, som man anser att han har krupit undan. Industriministern har haft tillfälle att själv bemöta

dessa anklagelser, och jag skall inte göra något försök att lägga mig i den debatten.

Jag ville bara inledningsvis nämna detta för att förklara att vi i den moderata gruppen har läst propositionen på ett helt annat sätt. Därför står det i vår partimotion: "Regeringens proposition 1981/82:56 innebär i stort att regeringen ställer sig bakom de åtgärder och målsättningar som läggs fast i LKAB:s Strukturplan 81." Vi har i dagens debatt fått det bekräftat av industriministern att vi har uppfattat honom rätt. Eftersom det inte finns meningsskiljaktigheter mellan moderaterna och regeringspartierna på denna punkt, har vi inte haft anledning att komma med särskilda yrkanden av den art som socialdemokraterna har framställt.

Jag vill gärna litet närmare förklara varför vi har kommit till den slutsatsen att vi tillstyrker kapitaltillskottet till LKAB. LKAB fick för inte så länge sedan ny styrelse och ny verkställande direktör. De har ställts inför fruktansvärt svåra problem i ett företag som i år beräknas ge en förlust på 750 milj. kr. För att man skall få ett begrepp om förlustens storleksordning vill jag nämna att den motsvarar 30 % av omsättningen och på bara ett år ett tillskott på 100 000 kr. per anställd. Det är självklart att det inte kan fortsätta på det sättet.

Det är vår uppfattning att den nya ledningen har tagit itu med dessa problem på ett riktigt sätt. Och jag vill gärna instämma i vad industriministern sade i inledningen av debatten, när han karakteriserade LKAB:s program som ett mycket målmedvetet och respektingivande program.

Trots att det är mycket svåra problem som LKAB står inför, är det ändå en viss skillnad mellan SSAB:s och LKAB:s situation. SSAB är, som vi har hört, i det läget att rekonstruktionen kommer mycket sent. Om det nu inte skulle fattas ett beslut om rekonstruktion, skulle bolaget inom kort stå inför ett ekonomiskt sammanbrott. För LKAB ligger det annorlunda till. LKAB har faktiskt fortfarande en ganska god ekonomisk ställning – tack vare tidigare tillskott av statsmedel. Sedan 1978 har företaget fått över 2,5 miljarder kronor av statsmedel, varav drygt 2 miljarder som förlusttäckningsbidrag. Därför kunde det ligga nära till hands att diskutera det nu föreslagna kapitaltillskottets storlek.

Det ursprungliga önskemålet från LKAB och dess ägare Statsföretag var en halvering av fraktsatserna för malmtransporterna och ett kapitaltillskott på 1 900 miljoner. I departementen har en prutning skett. Förslaget beträffande fraktkostnaderna har behandlats i trafikutskottet och kommer om någon vecka upp för behandling i kammaren. Vi får då tillfälle att diskutera det. Jag ville bara nämna detta, därför att man kan konstatera att det varken i den proposition som vi då skall behandla eller i den som vi nu behandlar finns någon egentlig förklaring till den prutning som har skett. Beträffande kapitaltillskottets storlek har industriministern gett en förklaring, när han har hänvisat till planer på att införa differentierade arbetsgi- varavgifter. Det framgår inte om den förklaringen skall täcka hela sänkningen av kapitaltillskottet eller bara en del av denna.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

När vi har studerat det kalkylunderlag som har funnits till hands, alltså LKAB:s egna siffror, har vi kommit fram till att det egentligen var överflödigt att – som industriministern nu har gjort – i detta sammanhang föra in en diskussion om differentierade arbetsgivaravgifter. Det föreslagna kapitaltillskottet borde enligt vår uppfattning vara tillräckligt för att uppnå målet med rekonstruktionen, utan att man räknar in pengar från en eventuellt kommande differentiering av arbetsgivaravgifterna. Vi har emellertid i ett särskilt yttrande klargjort att vi inte har någon ändrad uppfattning utan fortfarande rekommenderar en differentiering av arbetsgivaravgifterna, dvs. en sänkning, inom det inre stödområdet. Vi har på något sätt velat markera att vi inte vill räkna in dem vid diskussionen om kapitaltillskottet och inte ta ställning till storleken. Vi tycker helt enkelt att den delen inte hör hemma i denna proposition.

När vi alltså tillstyrker det föreslagna kapitaltillskottet är orsaken naturligtvis först och främst den stora regionalpolitiska och samhällsekonomiska betydelse som LKAB:s järnmalsrörelse har i malmfältskommunerna. Men det är också vår uppfattning att den nya ledningen målmedvetet och på rätt sätt har tagit ett ordentligt grepp, med förslag som bör kunna ge de bästa möjligheterna till överlevnad.

Även om LKAB:s egna kalkyler visar att det kanske hade gått att klara en rekonstruktion med lägre belopp, anser vi att det vore fel att hårdra de här kalkylerna, därför att de naturligtvis innehåller en massa osäkra faktorer. Det är särskilt marknaden som är mycket svår att bedöma. Om marknaden utvecklas sämre än man hoppats, kan det också hända att LKAB:s fortfarande goda soliditet visar sig vara något av en chimär.

Vi vill också gärna stryka under att LKAB i sin framställning betraktar detta som en engångsrekonstruktion. Vår tillstyrkan av kapitaltillskottet innebär också att vi föredrar en rejäl engångsrekonstruktion framför flera upprepade engångsrekonstruktioner.

När det gäller SSAB är det alltså fråga om ett mycket stort kapitaltillskott. Då finns det alltid en risk för att man får snedvridna konkurrensförhållanden jämfört med andra företag i branschen. Vi är litet besvikna över att utskottet inte har varit berett att i sitt betänkande uttala sig även på den punkten. Johan A. Olsson sade att utskottet tidigare har uttalat sig om detta och att det får räcka. Men vi anser att det är just när man ger nya kapitaltillskott som det finns anledning att understryka de här problemen.

Det uttalande som Johan Olsson nämnde är så gammalt som från 1977/78, och då sade utskottet:

”När det gäller de mindra handelsstålsverkens situation vill utskottet understryka vad som anförs i propositionen – – om det angelägna i att dessa verk även i framtiden kan bevara sin konkurrenskraft. Åtgärder som SSAB vidtar som ett led i sin strukturomvandling får inte utformas så, att de leder till väsentliga svårigheter för de mindre verken. Det statliga engagemanget inom handelsstålsindustrin i form av SSAB får alltså inte medföra att mindre handelsstålsverk slås ut och problem sålunda flyttas från en ort till en annan.”

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Detta har upprepats åtskilliga gånger under diskussioner här i kammaren. Jag tycker att det är just vid de tillfällen då man tillskjuter nya pengar som man har anledning att bevaka de här frågorna. Därför hade vi ett önskemål om att till de krav som framställs, som industriministern anförde i propositionen, skulle läggas villkoret att det nya statsstödet inte får snedvrída konkurrensförhållandena. Jag beklagar att utskottet i övrigt inte ställde upp på den tanken, eftersom man var helt överens i de här frågorna vid alla tidigare tillfällen.

Jag beklagar också att industriministern inte finns kvar här i kammaren längre, därför att han sade i en interpellationsdebatt den 27 november i år:

”Beträffande finvalsverket i Luleå vill jag erinra om att det pågår en utredning inom SSAB i den frågan, liksom att diskussionerna mellan SSAB och svenska och nordiska tillverkare om profiler pågår. Det är ett utredningsresultat som snart föreligger – vi räknar med att det skall komma omkring årsskiftet 1981-1982.”

Vad industriministern här talade om är samma program för divisionen profiler och specialprodukter som nämns i SSAB:s handlingsprogram.

Men det är någonting som inte stämmer här. Inför utskottet svarade SSAB:s VD på en direkt fråga att förhandlingar med övriga svenska och nordiska tillverkare inte pågår. Vi måste först klara ut vad vi själva vill, föll hans ord ungefär. Detta måste, såvitt jag kan förstå, bero på någon missuppfattning från industriministerns sida.

Jag tror att det verkliga läget är att det finns en viss oro bland övriga svenska verk beträffande det program för de valsande avdelningarnas framtid som man arbetar med inom SSAB. Möjligen kan industriministern ha förväxlat diskussionen mellan företagen – för det förekommer, har jag hört berättas, diskussioner i prisfrågor verken emellan, men de diskussionerna har inte varit ägnade att mildra den oro som faktiskt förekommer bland konkurrenterna. Det hade därför varit värdefullt, om vi hade fått bekräftat här i debatten enigheten beträffande det nödvändiga i att tillse att de stora statsstöden inte snedvrider konkurrensen.

Till sist bara några ord om skrotet, eftersom Per Westerberg lovade att jag skulle säga någonting. Jag tror att det skulle föra för långt, om vi tog upp en skrotdebatt i dag också. Vi kan bara konstatera – vilket alla som följer de här frågorna är medvetna om – att det ute i industrin förekommer en mycket intensiv skrotdebatt, som tränger sig in i huset litet då och då. Jag vill bara poängtera att frågorna om konkurrensvillkor och konkurrensförhållanden och skrotfrågan har ett visst samband. Jag nöjer mig således med att bara hänvisa till att man bör ha också skrotfrågan i åtanke när man talar om konkurrensen.

Fru talman! Jag har inget ytterligare yrkande, utöver att genom att upprepa vad som tidigare har sagts och sammanfatta det yrka bifall till samtliga moderata reservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Anf. 65 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Det är bara ett kort stycke i reservation 12 som jag blir nyfiken på, när nu moderaterna har representerats av sin gruvsakkunnige, om jag får säga så. Det finns en passus i reservationen som är ganska anmärkningsvärd. Där säger man: "Förutsättningarna för en samordning av de statsägda gruvorna bör också studeras. Om ett bättre kapacitetsutnyttjande därigenom kan erhållas inom ett mindre antal gruvor torde de resterande gruvornas resultat och möjlighet att överleva kunna förbättras."

Vad innebär det här nu, Karl Björzén? Innebär det direkt att Grängesberg och Dannemora skall läggas ner? Vad är moderaternas mening med detta? Om det är någon som med sakkunskap kan svara på det, så är det väl Karl Björzén.

Jag tycker denna passus är ett direkt slag mot vad som pågår i Grängesberg och i Dannemora.

Anf. 66 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Vad vi velat peka på är att framtidsutsikterna för järnmalmsgruvorna inte är särskilt lysande och att det finns en överkapacitet inom landet. Bara i LKAB finns en betydande överkapacitet, vilket det kan finnas anledning att minnas när man talar om investeringsprogram för gruvorna. Även i de två återstående mellansvenska gruvorna finns en överkapacitet, och alla gruvor går nu med förlust.

Om marknaden utvecklas så att det inte går att driva dessa gruvor med lönsamhet, så måste man titta på var det är mest angeläget att behålla sysselsättningen och verksamheten. Då är det utan tvivel så, att de regionalpolitiska problemen är allra störst i malmfältskommunerna i norr. Problemen är visserligen besvärliga men ändå något lättare att klara i Mellansverige.

Jag vill samtidigt säga att de mellansvenska gruvorna har en annan möjlighet, nämligen att exportera. Det är väl deras chans till överlevnad. Om Dannemora gruva, som Nils Hjorth talade så mycket om, med hjälp av devalveringen och en skicklig marknadsföring kan exportera tillräckliga volymer, så finns en möjlighet att driva gruvan vidare. Detsamma gäller väl för Grängesberg och granultillverkningen. Om denna öppnar möjlighet till export, finns det en överlevnadschans vid den gruvan. De olika produkterna vid dessa gruvor gör att de inte kan ses som ett intrång på LKAB:s möjligheter att exportera. Det är alltså möjligt att det löser sig till allas belåtenhet. Men vi måste vara medvetna om att vi inte har råd att driva många tunga företag med jättestora förluster annat än möjligen under en övergångstid för att klara omstruktureringen.

Anf. 67 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Nu blir jag ännu mer förvånad över den här reservationen. Karl Björzén talar nu om det som pågår när det gäller inriktningen i Grängesberg och till viss del i Dannemora för att man skall få en chans. Men då har moderaterna i reservation 12 en klar pekpinne att det i stort sett är

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

dessa företag vi skall slå ut. Det är det man vill säga – läs mellan raderna! Karl Björzén var visserligen inte med på detta ärende i utskottet, men det här är innebörden av moderaternas reservation: Lägg ned – det finns ingen framtid. Om det inte är den uppfattningen man vill föra fram, är den här reservationen totalt onödig. Vad jag kan förstå finns det plats för våra återstående järnmalmsgruvor i det här landet, och det är väl inte slut med denna utveckling. I så fall är det verkligen allvarligt för sysselsättningen framöver. Jag är helt övertygad om att både Dannemora, Grängesberg och LKAB i framtiden har en plats i den svenska järnmalmsbrytningen.

Anf. 68 KARI BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Det är litet svårt att förstå Lars-Ove Hagberg. Som jag uppfattade det inledde han sin replik med att säga att han gillade vad jag deklarerat om vår uppfattning. Sedan vände det åt rakt motsatt håll, och då gillade han det inte alls, förmodligen beroende på att han inte trodde på vad jag sade.

Jag vill anknyta till vad Johan Olsson klagade över förut, nämligen att det var onödigt många reservationer och att en del av de moderata reservationerna kunde betraktas som överflödiga. Jag tror att man skall tänka på framtiden och se våra reservationer som råd och tips inför kommande propositionsarbete. Det måste vara bättre för regeringen att veta litet grand om vartåt det lutar. Det kan man få fram genom att på det här sättet reservera sig, även när det inte finns tunga formella skäl som absolut nödvändiggör en reservation.

Anf. 69 KARL-ERIK HÄLL (s):

Fru talman! I det betänkande som vi nu behandlar föreslås det bl. a. ett medelstillskott till LKAB. Det är positivt och nödvändigt att så sker, och jag tror att det, tillsammans med en del av det som LKAB-ledningen nu planerar att föreslå för framtiden, kommer att medverka till att på nytt göra företaget både effektivare och slagkraftigare.

Men tyvärr räddar man inte jobben för de anställda med detta. Det blir i stället så, att flera hundra av de anställda får gå över till en som jag menar osäker tillvaro i något som heter "särskild organisatorisk enhet som kommer att sysselsättas med projektarbeten, utbildningsverksamhet m. m.". Vad detta egentligen innebär och vad det kan ge för resultat, det får framtiden utvisa. Klart är väl ändå att man egentligen från företagsledningen helst ser att den personal som på det här sättet sidoordnas skall sluta och gärna flytta någon annanstans.

Nu drar man dessutom ner investeringsnivån väldigt hårt, och det innebär att man ytterligare förvärrar en redan besvärlig sysselsättningssituation. Och jag konstaterar att tyvärr inte heller regeringen har något att erinra mot LKAB-ledningens planer på den här punkten. Det tycks vara sä, att allt annat får stå tillbaka för statsmakternas krav på företagsekonomisk lönsamhet, och det kommer att skapa stora problem i framtiden. Jag vill verkligen varna för följderna av vad man nu är på väg att göra.

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Det är nämligen, fru talman, enligt min mening oklokt att sätta välutbildade gruvarbetare på annat arbete, då man i stället borde sätta in den resursen på tillredning, exempelvis för den kommande brytningen på djupare nivåer eller på andra angelägna investeringsarbeten. Det är risk för att man, den dag då det blir aktuellt att göra de här investeringarna, tvingas att anlita entreprenörer av det enkla skälet att man inte har tillgång till kunnig arbetskraft. Tyvärr ser det ut som om utskottsmajoriteten inte beaktar sådana effekter.

Den starkt bantade investeringsnivån drabbar också många andra angelägna projekt. Ett sådant är det sedan länge planerade apatitverket i Malmberget. 75 % av den planerade produktionen är redan såld. Investeringen är bevisligen lönsam, men trots detta tvekar LKAB:s styrelse att fatta beslut om utbyggnaden. Varför gör man då ingenting annat från regeringens sida än följer företagsledningen? Det gäller ju ett antal värdefulla arbetstillfällen i en bygd, där statsmakterna genom exempelvis den tillsatta malmfältsutredningen i varje fall ser ut att vilja göra några insatser.

En annan och kanske ännu allvarligare följd av den låga investeringsnivån gäller brytningen av det s. k. västra fältet i Malmberget. I den delen av gruvfältet finns det som bekant stora volymer malm, både hematitmalm och magnetitmalm, och de malmerna lämnar man nu åt sitt öde, därför att man inte anser det lönsamt att i dag bryta den hematitmalm som finns där. Detta är enligt min mening obegripligt av flera skäl, framför allt därför att man i Malmberget har ett alldeles färdigt hematitverk, som man lade i malpåse för några år sedan. Det står färdigt att tas i bruk för att förädla den här hematitmalmen.

Om man nu inte vill göra detta, borde man i alla fall bryta hematitmalmen och lägga den i lager, allt i syfte att rädda förutsättningarna för den framtida grubbrytningen i Malmbergsgruvan. Det är nämligen snart dags att tala om rovbrytning i Malmberget. Och bergmästaren, som har att förhindra en sådan brytning, har uttalat sin oro över att det s. k. västra fältet i Malmberget inte avsänks i samma takt som den övriga delen av gruvan. Om nu inte företagsledningen av lönsamhetsskäl vill öppna västra fältet, borde ändå regeringen, med sitt långsiktiga ansvar för våra naturtillgångar, ge företagsledningen de direktiv och de resurser som behövs för att förhindra en rovbrytning i gruvan.

Regeringen sluter tydligen helt upp bakom LKAB-styrelsens handlingsplan. Också jag tycker att den handlingsplanen i stora delar är bra. Det är exempelvis helt nödvändigt att uppnå en brytningsvolym på ca 25 miljoner årston för att man därmed bättre skall kunna utnyttja produktionsapparaten. För detta är det nödvändigt med den offensiva marknadsbearbetning som företagsledningen har beslutat och delvis redan påbörjat. Eftersom man i planen dessutom kräver en 30-procentig förbättring av produktiviteten i fråga om järnmalmsbrytningen, får man det intrycket att LKAB i dag är ett sjukt och dåligt företag. Men så är ju inte fallet. Den låga produktiviteten har i allt väsentligt sin förklaring i att man tvingas köra produktionsapparaten på

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

sparlåga. Det är därför nödvändigt att så snart som möjligt komma upp till en produktion av 25 miljoner årston.

Redan på den tiden då LKAB:s verkställande direktör hette Arne Lundberg myntades begreppet att LKAB var i malmfälten för att bryta malm. Därmed punkt och slut. Redan då protesterade vi – jag var nämligen anställd vid LKAB på den tiden – och även berörda kommuner mot denna princip.

LKAB var då, och är i dag, ett stort företag med stora resurser i form av tekniskt och administrativt kunnande. Dessutom är företaget den totalt dominerande industrin i de aktuella kommunerna. Det innebär att företaget måste ta ett betydligt större ansvar för sysselsättningen än vad en sådan här snäv målsättning innebär. Det är därför rent av otäckt att läsa den moderata reservationen nr 4, där man begär mycket snäva ramar för LKAB:s framtida verksamhet.

Moderaterna vet så väl att det privata näringslivet har ett ringa intresse för etablering i malmkommunerna. Jag har ännu inte hört talas om något initiativ från moderat håll som syftar till att förändra situationen. Trots det vill man nu också förhindra att det statliga LKAB gör något annat än bryter järnmalm, för det är väl det man menar med uttrycket "den normala verksamheten".

Jag vill gärna fråga moderaterna: Är detta moderaternas tack till gruvarbetarna för de många inlevererade vinstmiljarderna under gången tid? Karl Björzén påminde för en liten stund sedan i talarstolen om förlustsiffror på 100 000 kr. per anställd. Det skulle vara trevligt om Karl Björzén och jag kunde minnas hur stora vinsterna var på den tiden. Men det är nu glömt. Nu anför man av olika skäl bara de stora förlustsiffrorna. Jag vill kalla det här cynism i sin prydno. Det ger gruvarbetarna i varje fall klart besked när det gäller moderaternas omsorg om malmkommunernas framtida utveckling.

Tyvärr finns det ingen tröst att hämta hos regeringen heller, i varje fall inte om man läser det som industriministern anför i propositionen och som återges i betänkandet på s. 6. Det har tidigare citerats i dagens debatt. Jag konstaterade att Johan Olsson som företrädare för utskottet för en stund sedan betecknade de moderata motionerna som någonting som slår in öppna dörrar. Man är alltså helt överens. Det skulle betyda att de moderata motionerna finns med egentligen bara av – skulle jag vilja säga – kosmetiska eller andra skäl. De har ingen praktisk betydelse, därför att regeringen och moderaterna i allt väsentligt är överens.

Det citat jag tänker på är följande: "Eftersom lönsamheten är den enda garantin för en långsiktig överlevnad av järnmalmsrörelserna i Kiruna och Gällivare får strävan att uppnå detta mål inte motverkas av att LKAB påläggs andra sysselsättningspolitiska uppgifter än de som ligger i den normala verksamheten." Det är, som jag konstaterat, alls ingen skillnad mellan det citerade och det som anförs i den moderata reservationen. Man tycks vara helt överens inom borgerligheten om att på sikt ändå reducera LKAB:s verksamhet i malmfälten till att enbart gälla järnmalmsbrytning. Hur många människor som då kommer att få sysselsättning – eller rättare sagt hur många

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

som då kommer att mista sin sysselsättning – är helt och hållet betingat av vilken lönsamhet man ställer krav på för LKAB:s räkning. Det här gör att jag verkligen vill fråga regeringen och moderaterna: Hur vill ni skapa de arbetstillfällena som är nödvändiga för att upprätthålla den sysselsättning som behövs för att man skall kunna bibehålla och utveckla malmkommunerna?

Vidare vill jag fråga: Anser ni er ha råd att avstå från den resurs som LKAB representerar och följaktligen förhindra att LKAB tar en aktivare del i sysselsättningskapandet inom andra områden än järnmalmshandlingen?

Om nu LKAB uteslutande skall ägna sig åt brytning av järnmalm, vem skall då bryta och förädla andra malmer och mineraler? Är det meningen att detta skall förbehållas det privata Bolidenbolaget? I och för sig kan jag förstå den borgerliga regeringens och moderaternas ambition att låta staten svara för den förlustbringande, olönsamma järnmalmshandlingen och lämna den vinstgivande sulfidmalmshandlingen till privatkapitalet. Det stämmer ju helt överens med den ideologi som ni företräder. Men, mina vänner, räkna med bråk! Norrbottens och malmfältens gruvarbetare kommer nämligen inte att finna sig i en sådan behandling.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 6 och 7.

Anf. 70 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! I mitt huvudanförande försökte jag, Karl-Erik Häll, understryka vilken besvärlig situation med stora förluster och stora problem som LKAB hade hamnat i och hur beroende företaget och Norrbotten är av att man kan reda ut problemen. Vi anser att det är alldeles riktigt att säga, som företagsledningen har gjort i sitt handlingsprogram, att man måste koncentrera sig på överlevnad och att all ledningskapacitet och alla ansträngningar måste koncentreras på järnmalmssidan för att klara den närmaste framtiden och se till att man kan fortsätta att bryta järnmalm där uppe. Det hindrar emellertid inte – det är säkerligen också Karl-Erik Häll medveten om – att LKAB samtidigt förklarar sig berett att hjälpa till med resurser och kunskaper för att realisera eventuella andra projekt som är lönsamma. Detta har förresten också industriministern sagt vid många tillfällen på regeringens vägnar.

Det är alltså inte fråga om att låta lönsamma projekt i Norrbotten ligga outnyttjade. Naturligtvis kommer man att utnyttja alla möjligheter som finns för att realisera sådana. Men man får inte belasta LKAB:s företagsledning med krav som går utöver vad som är rimligt för företagsledningen att åta sig i nuvarande läge, då den måste koncentrera sig på företagets överlevnad. Jag tror att det var en storm i ett vattenglas som Karl-Erik Häll rörde upp här.

Anf. 71 JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Det är kanske onödigt att tillägga någonting, men jag gör det därför att jag tycker att Karl-Erik Häll har tolkat utskottets skrivning på ett alldeles orimligt sätt.

En sådan verksamhet som det här är fråga om måste ha långsiktig lönsamhet. Det innebär inte att LKAB inte skulle kunna driva brytning av andra malmsorter än järn. Viscariagruvan har ju nyligen satts i gång med stöd av riksdagen och industriministern. Det är ett exempel på att företaget strävar efter också annan produktion. Men man skall inte utan vidare lägga sysselsättningspolitiska uppgifter på LKAB, uppgifter som företaget egentligen inte kan klara utan lönsamhet. I det fallet finns det andra krafter som måste sättas in. I grunden ligger att vi måste få ett näringsliv som omfattar verksamheter av olika slag och som är så pass lönsamt att man där kan fullgöra en del av de uppgifter som gruvverksamheten inte längre har.

Den gamla offertmetoden finns ju också. Om det visar sig att den bästa lösningen är att LKAB utför en uppgift, som är klart preciserad, för att medverka i sysselsättningskapande syfte, så är det möjligt att göra så. Vi har inte ändrat på principen att man kan göra det på basis av en offert som lämnas till statsmakterna. Den möjligheten finns alltså kvar. Karl-Erik Häll bör inte tolka utskottets skrivning snävt utan positivt. Men grundprincipen är att verksamheten måste vara lönsam.

Anf. 72 KARL-ERIK HÄLL (s) replik:

Fru talman! Låt mig först bemöta Karl Björzén, som återigen kryper bakom företagsledningens planer i deras hela omfattning och säger att det nu är LKAB:s problem att överleva. Får jag då fråga Karl Björzén: Vad är Karl Björzéns definition på överlevnad? Är ett hälften så stort LKAB detsamma som att företaget överlever? Är en tredjedel av de nu sysselsatta kvar i järnhanteringen i LKAB tillräckligt för att betecknas som ett överlevande, enligt Karl Björzéns mening? Man måste vara på det klara med vad det hela kan innebära. Jag förstår om Karl Björzén gömmer sig bakom företagsledningen. Det skulle måhända jag göra i samma situation om jag själv gärna såg att LKAB:s verksamhet bantades och att staten fick ta ansvaret för de människor som på det sättet blir över.

De andra projekten – var är de någonstans? Här går man in med statliga medel, ställer en mängd människor på sidan av hanteringen och säger, som jag citerade tidigare, att de skall sysselsättas med projekt, utbildning m. m. Var snäll och tala om för mig och kammarens övriga ledamöter. Karl Björzén, vad de projekten innehåller och med vilken trygghet man kan säga att detta är en lösning. Hur länge finns dessutom de människorna kvar? Skulle Karl Björzén stanna under de osäkra förutsättningarna och vänta på att det skulle hända något positivt?

Jag vill också säga till Johan Olsson, som hänvisar till Viscariagruvan: Jag skulle vilja se den regering eller den företagsledning som skulle underlåta att öppna den här guldgruvan – det är fråga om det, även om det gäller kopparmalm. Johan Olsson pekar på den gruvan som ett exempel, men jag

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

förmodar att det kommer att dröja länge innan något liknande projekt dyker upp. Jag vill därför ställa samma fråga till Johan Olsson, som företräder utskottet: Vad är det för projekt som ni menar skall ramla i famnen på LKAB?

Sedan rekommenderas jag att vara positiv. Det hjälper inte hur positiv jag än är. Men jag är faktiskt positiv i detta fall och har anledning att vara det. Det finns nästan inga människor på den här jorden som har större anledning att vara både positiva och aktiva när det gäller LKAB:s och malmkommunernas överlevnad och fortbestånd än vi som bor där och gjort hela vår livsgärning inom malmbrytningen, gjort hela vår livsgärning i de bygder som det nu är fråga om att rasera. Kom alltså inte och råd oss att vara positiva – var i stället litet mer aktiva själva, ni som makten har, och ge de direktiv och förutsättningar som skapar reella möjligheter att inte bara överleva utan också fortleva.

Anf. 73 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Det är nog varken vi två och övriga här i kammaren, Karl-Erik Häll, eller LKAB:s ledning som avgör hur stor verksamhetsvolymen vid LKAB kan bli under den närmaste framtiden, utan det är i stort sett marknadsförutsättningarna som avgör vilken volym järnmalmshanteringen kan ha.

Karl-Erik Häll försöker antyda att det skulle finnas någon som skulle ha intresse av att verksamheten vid LKAB minskas. Det är det naturligtvis inte. Vi är säkert alla överens om att det är önskvärt att LKAB kan uppnå den verksamhetsvolym som ledningen har hoppats på. Ännu bättre vore det om volymen kunde bli ännu större, så att man fick fullt kapacitetsutnyttjande. Att påstå att någon skulle önska något annat är att göra orimliga och litet dumma antydningar i debatten.

Anf. 74 JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Trots den underförstådda kritiken vill jag säga, Karl-Erik Häll, att vi måste vara positiva. Vi måste tolka uttalandena positivt. Det jag närmast reagerade mot var Karl-Erik Hälls tolkning av uttalandet i propositionen. Det som sägs där visar ju att det är nödvändigt att anstränga sig, så att man får en verksamhet som bär sig på lång sikt. Den proposition som vi i dag behandlar visar att man ställt upp från olika håll för att såvitt möjligt lösa de stora problem som finns i Norrbotten, inte minst i malmfältskommunerna. Vi måste hjälpas åt för att hitta olika möjligheter att sysselsätta de människor som bor där.

Näringsutskottet har nyligen varit på besök i malmfältsområdena, och vi är imponerade av hur man på olika håll försöker hitta lösningar för att skapa flera arbetstillfällen. Jag besökte en del småföretag, som jag ser som ljusglimtar, även om de inte ensamma kan lösa problemen.

Vi får som sagt försöka hjälpas åt. Kommer Karl-Erik Häll med bra förslag till LKAB kommer företaget – det är jag övertygad om – att ta upp dem och även att föra dem vidare till regeringen, om det skulle erfordras extra resurser.

Anf. 75 KARL-ERIK HÄLL (s) replik:

Fru talman! Ja då, Johan Olsson, jag skall vara hur positiv som helst! Jag skall använda all min fantasi för att åstadkomma förslag som gör det möjligt för Johan Olsson att i positiv anda spinna vidare och skapa ny sysselsättning!

Till Karl Björzén vill jag säga att om jag har gjort några dumma antydningar i debatten så har det sin grund däri att jag har varit med tillräckligt länge här i riksdagen för att ha varit vittne till hur angelägen man från moderat håll var att sälja de då vinstgivande LKAB-aktierna till privatkapitalet. Nu har jag fått uppleva hur man från samma håll gör allt för att lasta skulden och ansvaret på staten, till förmån för den privata sidan.

Karl Björzén måste förstå att jag, med den bakgrund och den erfarenhet jag har, aldrig kommer att tro annat än att det finns en mening med Karl Björzéns och moderaternas reservationer. Man skall nog läsa dem som de är, även om Karl Björzén tidigare bad litet grand om ursäkt för en del av dem.

Förste vice talmannen anmälde att Karl Björzén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 76 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! I betänkandet över propositionen om kapitaltillskott till vissa statliga företag, som nu behandlas, skall jag begränsa mig till att kommentera den del som handlar om tillskottet till Svenskt Stål AB.

Alltsedan Svenskt Stål bildades genom sammanslagningen av landets största handelsstålsverk har en märklig process ägt rum, där staten ständigt fått stå för investeringarna, medan de privata ägarna utan att behöva satsa någonting i företaget ändå garanterats en betydande del i ägandet och därmed över företagets utveckling.

Som regel innebär förhandlingar mellan parter att båda parter får ge och ta. Men de förhandlingar som ägt rum mellan regeringens representanter och de privata ägarna i SSAB har resulterat i att staten tvingats satsa miljard efter miljard, medan det privata ägarkapitalet inte behandlats som normalt riskkapital utan getts en speciellt förmånlig behandling.

Resultatet av förhandlingarna mellan ägarintressena i SSAB har verkligen chansen att gå till historien under rubriken "Konsten att blåsa skattebetalarna på hundratals miljoner".

Ett exempel på detta är köpet av järnvägsföretaget TGOJ, som kostade skattebetalarna 450 milj. kr. direkt samt 396 milj. kr. i kvarliggande åtaganden – totalt alltså 846 miljoner. Därefter har samma företag sålts till SJ för 1 kr.! Tala om svindlande affärer! Och det i dessa tider, då statsfinanserna

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

vacklar. Pengarna kunde t. ex. ha använts till angelägna investeringar för att förverkliga SSAB:s strukturplan. I stället för att betala ett överpris för nämnda företag kunde pengarna ha använts för ett rälsverk, som kostar ca 100 miljoner eller – varför inte? – ett rationellt valsverk för mediumprodukter, som kostar ca 300 miljoner. Därmed skulle SSAB:s konkurrensförmåga ha förbättrats avsevärt.

I utskottsbetänkandet behandlas det socialdemokratiska kravet på att regeringen för riksdagen skall redovisa SSAB:s finansiella situation, planerade strukturella förändringar, m. m.

Inte minst det sistnämnda kravet – att få en redovisning av hur strukturen skall förändras – är ett viktigt krav mot bakgrund av på vilket sätt tidigare handlingsplaner behandlats. För det har verkligen inte rätt någon brist på sådana sedan SSAB bildades. I samband med företagets bildande presenterades strukturplanen, en plan som genomförts till vissa delar. Därefter presenterades den s. k. perspektivplanen och nu senast Handlingsprogram 82. Gemensamt för de sistnämnda planerna är att de i huvudsak resulterar i att tusentals anställda inom företaget mister sina jobb utan att företagets ekonomi nämnvärt förbättras.

Naturligtvis är det inte fel att justera antagna planer, om det visar sig nödvändigt. Men då måste man också vara beredd att klargöra vad som gäller i fråga om planeringen för de olika produktområdena och divisionerna. Tolkningarna av de lagda planerna är olika, inte minst bland de ansvariga i företagsledningen. Det påstås dels att den långsiktiga strukturplanen gäller, dels att Handlingsprogram 82 är ett komplement. Hur detta går ihop har ingen hitintills lyckats förklara på ett trovärdigt sätt.

Hur kan man t. ex. påstå att Luleå skall bli ett metallurgiskt centrum enligt strukturplanen, när den senast presenterade planen innebär att Luleås halva metallurgiska kapacitet ställs av?

Det finns alltså en mängd oklarheter på detta område som måste redas ut, och självfallet bör det ske inför riksdagen som är företagets huvudfinansiär och som har det övergripande sysselsättningsansvaret i landet.

I den socialdemokratiska reservationen ställs krav på en redovisning av SSAB:s finansiella situation och av hur företagets ekonomiska utveckling bedöms bli under de närmaste åren samt av de strukturella förändringarna och konsekvenserna av dessa för sysselsättningen på de berörda orterna. Detta är ett högst berättigat krav, om företagets utveckling skall klaras på sikt – inte minst med tanke på dessa frågors vikt för sysselsättningen i vårt arbetslöshet mest pinade län, Norrbotten.

Anf. 77 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag vill mycket kort kommentera dels Vattenfalls förvärv av Gränges krafrörelse, dels utskottets behandling av min motion 1981/82:114.

Vattenfalls förvärv av Gränges krafrörelse har kritiserats av många i dag. Jag delar i princip uppfattningen att priset är högt. Men jag tror ändå att det för framtida bruk kan vara på sin plats att kort göra en analys.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Det är inte så lätt att läsa ut vad vattenkraften egentligen kostar. Det är många nyttigheter som ingår i förvärvet – stora kraftledning, transformatorer, vissa distributionsrättigheter. Priset 1:70 kr. per kWh har nämnts. I annan uppgift sägs att om man lägger ihop all vattenkraft är årskapaciteten 415 GWh och priset skulle vara 520 milj. kr., alltså 1:25 kr. per kWh. I proposition 25 talas också om förvärvet av Fiskeby AB, där Vattenfall förvärvar 38 GWh för 35 milj. kr. Där behövs dock en väsentlig upprustning. Jämför vi med det kända fallet Sölvbacka kan vi konstatera att den beräknade investeringen på 100 milj. kr. motsvarar 1:40 kr. per kWh. Sydskraft betalar 1 kr. per kWh.

Men det är intressant att i detta sammanhang dra ytterligare en parallell med Sölvbacka. Det totala värdet där är beräknat till 350 milj. kr., alltså 5 kr. per kWh. I jämförelse med detta framstår Grängesaffären som en mycket förmånlig affär. Det höga priset har man kommit fram till genom att beräkna förväntade vinster fram till år 2041 och diskontera dem till nuvärdet. Om vi i fortsättningen utgår från det lägre priset i Grängesaffären, som är en icke bekräftad uppgift, kan vi konstatera att man i Sölvbacka räknar med att en årsproduktion på 71 GWh skall ge en totalvinst motsvarande ett nuvärde på 280 milj. kr. Vattenfall begär en nedsättning av förräntningskraven motsvarande 280 milj. kr., och vi får efter nyår ta ställning till det kravet.

Om man nu i logikens namn skall använda samma matematik i båda riktningarna, får alltså Vattenfall nu möjlighet att göra ett förvärv av en realtillgång som producerar ungefär fem sex gånger så mycket vattenkraft som den man avstod vid bytet med Sölvbacka. Rimligtvis bör detta, om förvärvspriset är ungefär detsamma, ge samma förbättring av Vattenfalls förräntningsförmåga som en försäljning av vattenkraft minskar den.

Det innebär, om vi använder matematiken lika i båda riktningarna, att Vattenfalls nettoförräntningsförmåga skulle förbättras i storleksordningen 1.3 miljarder genom den här affären. Jag har räknat bort vad man avstod i Sölvbacka.

Räknar vi 12 % på detta, innebär det att statens inkomster skulle öka med 160 miljoner per år och att staten skulle få tillbaka pengarna för själva vattenkraftsförvärvet på 3–4 år.

Jag vill peka på den här intressanta matematiska företeelsen för att kammaren skall vara uppmärksam på detta, när vi så småningom skall pröva räntenedsättningen i samband med Sölvbackaaffären. Jag vill också med detta ha sagt att om den här affären är god eller dålig bör nog ingen med alltför stor bestämdhet uttala sig om i dag. Det beror också på vilka avgifter som kommer att tas ut på vattenkraft i framtiden.

Så något om finansieringen. Vattenfall finansierar köpet med ett återlån från den särskilda fond som inrättats för att säkra förvaringen av utbränt kärnbränsle. Syftet med återlån från fonden har varit att underlätta investeringar som säkrar avvecklingen av kärnkraften. Man kan inte påstå att det förvärv som vi nu talar om på något nämnvärt sätt bidrar till detta.

Därför har jag i motion 114 hävdad att det är ytterligt väsentligt att

Torsdagen den
10 december 1981

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

pengarna snabbt återbetalas så att man inte urholkar möjligheterna att använda fonden till det som den egentligen är avsedd för. Utskottet har helhjärtat ställt upp på detta. Utskottet anför också att eftersom motionens syfte väl stämmer med den lag som gäller för fondens utnyttjande, så förutsätter utskottet att motionen kommer att beaktas.

Därmed har utskottet inte ansett det nödvändigt att göra något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida. Jag vill emellertid ytterligare stryka under att utskottet enhälligt har förutsatt att motionens syfte till alla delar kommer att tillgodoses.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (riktlinjer för industripolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 68 för reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 2 (riktlinjer för Statsföretags verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 68 för reservation 2 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 3 (tillsättandet av en expertkommitté)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 68 för reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 4 (förutsättningar för LKAB:s och SSAB:s framtid)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 68 för reservation 4 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 5 (Eiserkoncernen)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 156 för reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (LKAB:s styrelses handlingsplan)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 157 för reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (investeringsprogram för LKAB)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 157 för reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (avtal angående SSAB)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 15 för motion 99 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 (redovisning av SSAB:s finansiella situation m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 157 för reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 14 a (avtal mellan statens vattenfallsverk och Gränges AB om förvärv av kraftrörelse)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 15 för det av Lars-Ove Hagberg under överläggningen framställda yrkandet om avslag på utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 15 (SSAB:s Handlingsprogram 1982)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 15 för motion 99 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 16 (verksamheten vid Dannemora gruvor)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 157 för reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (SSAB:s ägarförhållanden)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 67 för reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 18 (SSAB:s sysselsättningsgaranti)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 68 för reservation 11 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 19 (sysselsättning av SSAB:s nuvarande personalstyrka)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 15 för motion 99 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (SSAB:s fortsatta verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 67 för reservation 12 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 21 och 22 (lånegarantier till Svenska Varv och ändrade riktlinjer för garantier avseende förlusttäckning inom Svenska Varv)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 68 för reservation 13 av Erik Hovhammar m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

*Kapitaltillskott
till vissa statliga
företag, m. m.*

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1981/82:16 om lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark (prop. 1981/82:44).

Anf. 78 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! Frågan om lövslybekämpning är av utomordentligt stor betydelse för svensk skogsnäring. Såväl i ett kortare som i ett längre perspektiv har frågan stor ekonomisk betydelse. Svensk skogsnäring är dessutom den största nettobidragsgivaren bland våra exportnärningar, ett förhållande som enligt mitt förmenande inte tillräckligt har uppmärksamats i vare sig propositionen eller den socialdemokratiska partimotionen.

Ärendet har varit föremål för behandling i den parlamentariska utredningen Användandet av kemiska medel i jord- och skogsbruket. De fyra stora partierna kunde i utredningen nå fram till ett gemensamt förslag. Det förslag som framlades för jordbruksministern för ca ett år sedan präglades av stark restriktivitet beträffande den framtida användningen av kemisk lövslybekämpning. Någon generell tillåtelse var det alltså inte fråga om, men om en användandelinje. Utredningsförslaget innebar i korthet att kommunerna, på basis av centrala riktlinjer, skulle kunna undanta områden från flygbesprutning. Det gällde här områden som är belägna nära bebyggelsecentra, enskilda bostadshus, vattendrag, vägar o. d. Beträffande områden för vilka kommunen inte på detta sätt gjorde undantag skulle det, efter ansökan hos skogsvårdsstyrelsen i länet, kunna ges tillstånd till besprutning, om skogsvårdsstyrelsen bedömde behovet motiverat från skoglig synpunkt. Således skulle inte tillstånd för besprutning lämnas, om lövslyfrekvensen var ringa och för den skull utan större olägenhet och nämnvärt högre kostnader kunde bekämpas manuellt.

Remissbehandlingen gav stort stöd för av utredningen framlagt förslag. Således ställde sig naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, facket, LO, skogsstyrelsen, domänverket och LRF, för att nämna några av de tyngre remissinstanserna, bakom utredningens förslag. Att skogsbruket vad gäller såväl bondeskogsbruket som de större bolagsskogsbruken ställde sig positivt till förslaget är inte heller överraskande. Men även några länsstyrelser och ett par kommuner sällade sig till den positiva skaran. Mot detta massiva remisstöd fanns å andra sidan mot förslaget några länsstyrelser och ett antal kommuner liksom miljöförörelsen i olika skepnader. Det torde inte vara någon överdrift att påstå att här nämnda exempel ger besked om att alla de tunga remissinstanserna anslutit sig till utredningens förslag.

Härutöver kan nämnas att virkesförsörjningsutredningen i sitt i somras avlämnade betänkande tagit ställning för kemisk lövslybekämpning. Jag vill citera följande från dess betänkande:

”De nya riktlinjerna för skogspolitikerna har gällt endast under ca ett och ett halvt år. Det har därför inte varit möjligt för utredningen att göra någon utvärdering av om riktlinjerna följts under denna tid. Det kan dock konstateras att ifråga om lövträdsinblandningen i plant- och ungskogarna

synes någon förbättring inte kommit till stånd. Detta måste anses mycket oroande med hänsyn till att antalet lövträdsplantor per hektar fördubblades från slutet av 1950-talet till slutet av 1970-talet medan antalet barrträdsplantor minskade kraftigt under samma period. För att balans skall råda mellan tillgång och behov av virke måste denna utveckling brytas och de eftersläpningar som tillkommit särskilt ifråga om lövröjningen inhämtas. Enligt utredningens mening är detta inte möjligt om inte kemisk bekämpning av lövet får användas.”

Man kunde av detta ha dragit den slutsatsen att det skulle ha varit förhållandevis lätt för jordbruksministern att under dessa förutsättningar skriva en proposition i frågan. Så tycks nu emellertid, fru talman, inte ha varit fallet. Förvåning har väckts på många håll, och på andra håll uppstod betydande irritation, då regeringen presenterade propositionen om lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. Mot utredningens breda majoritet lämnade regeringen ett förslag om förbud mot användande av kemiska bekämpningsmedel. Förslaget gav visserligen möjlighet till dispenser i vissa fall, men den konstruktion av handläggningen beträffande dispenser som presenteras i propositionen ger anledning till åtskilliga invändningar. Jag bortser då ett ögonblick ifrån den närmast ett totalt förbud liknande restriktivitet som hela förslaget bygger på.

Att jordbruksministern dessutom till skillnad från utredningen lagt beslutsfunktionen till länsstyrelserna är enligt vårt förmenande en mera byråkratisk och för den skull otymplig utformning. Nu skall enligt propositionen länsstyrelserna vid handläggning av dispenser höra såväl den berörda kommunen som skogsvårdsstyrelsen i länet. Ett sådant förfarande skulle naturligtvis ha varit möjligt, om inte till detsamma hade fogats att länsstyrelserna vid sin handläggning av ärendet skall ta, som det heter i propositionen, stor hänsyn till kommunernas yttrande.

Fru talman! Detta måste rimligen betyda att till yttrandet från den skogligen sakkunskapen i länet, skogsvårdsstyrelsen, skall inte lika stor hänsyn tas. Varför? frågar jag mig. Det kan ju vara så att man i regeringskansliet tänkt att det inte spelar särskilt stor roll, då ju regeringsförslaget innebär att en kommun är oförhindrad att motsätta sig besprutning även på de mest avlägsna markerna. Men vi får inte förglömma att förslaget faktiskt inte heller innehåller något generellt undantagande av något närområde. Man kan därför inte utesluta att ett och annat ganska onödigt dispensärende kommer att hamna på länsstyrelsens bord.

För att ytterligare förstärka kommunens inflytande i förhållande till den skogligen sakkunskapen i länet har även de kommuner som inte är sakägare givits besvärsrätt beträffande ärenden som gått dem emot. Detta kan, enligt vårt förmenande, leda till en alldeles orimlig långhalning av ansökningsärendena, då de genom kommunens besvär troligen kan komma att förskjutas från ett år till ett annat.

Ja, fru talman, med regeringens förslag odlas faktiskt byråkrati och slyskog i samma jämna takt, och under tiden lider svenskt skogsbruk skada.

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Med anledning av regeringens proposition har moderata samlingspartiet i en partimotion framfört utredningens förslag som sitt. Något överraskande har det socialdemokratiska partiet valt att också gå en egen väg i förhållande till utredningens förslag. Det socialdemokratiska förslaget har, liksom regeringens proposition, förbud med möjlighet till dispenser som grundsyn. Däremot har det socialdemokratiska förslaget i förhållande till regeringens proposition den fördelen att ärenden beträffande områden som förutsätts kunna få dispens handläggs direkt i skogsvårdsstyrelserna. Att man i den socialdemokratiska partimotionen däremot valt att utan några centrala anvisningar ge kommunerna möjlighet att undanta områden för besprutning inger oro. Jag frågar mig: Blir det i en hel del kommuner över huvud taget områden över för skogsvårdsstyrelserna att handlägga?

Det socialdemokratiska förslaget måste vidare rimligen innebära att skogsbrukarnas dispensansökningar kommer att olikabehandlas, vilket möjligen kan leda till att vi får lika många olika bedömningsgrunder för att undanta områden från besprutning som vi har antal kommuner i landet. En olikabehandling med åtföljande ekonomiska konsekvenser för skogsbruket kan vi inte acceptera. Vi menar att en likformig behandling är mycket viktig av rättviseskäl.

Som framgått av den här redogörelsen beträffande partiernas ställningstaganden står vi i sakfrågan relativt långt från varandra. Det har gett partierna anledning att under utskottsbehandlingen noga överväga de möjligheter som har varit tillgängliga för ett närmande mellan de olika förslagen. Detta har emellertid inte gått att genomföra, vilket vi livligt beklagar. Jag vill dock gärna säga att enskilda personer, såsom utskottets ordförande, vid de här överläggningarna har visat påfallande beredvillighet. Det är för den skull så mycket mer angeläget att beklaga att våra överläggningar inte ledde till ett för skogsbruket acceptabelt resultat.

Med hänsyn till att vi fortfarande står så långt från varandra, har någon röstning för ett annat förslag i andra hand inte varit möjlig för moderata samlingspartiets representanter. Det betyder att vi här i kammaren i andra hand inte kommer att stödja något annat förslag. Detta leder, fru talman, mänskligt att döma till att det socialdemokratiska förslaget, som också är utskottsmajoritetens, kommer att vinna. Riksdagsbeslutet kommer då att innebära en beställning från riksdagen till regeringen om ett lagförslag baserat på den socialdemokratiska motionen. Det förslagets framtida öde här i kammaren finns det ingen anledning att spekulera över just nu. Skulle förslaget emellertid någon gång bli lag, så är skogsbruket att beklaga. Skogsbruket är den skadelidande parten. Det må dock sägas att skogsbruket skulle ha varit lika mycket att beklaga, om regeringens proposition skulle ha gått vinnande från den så småningom stundande omröstningen.

Mot bakgrund av vad jag tidigare har sagt om vad såväl utredningen som virkesförsörjningsutredningen har anfört vill jag sammanfattningsvis konstatera följande. Både regeringens proposition och socialdemokraternas motion leder till försämrad skogsekonomi och drabbar således såväl skogsägaren och förädlingsindustrin som landets ekonomi i form av

försämrade exportintäkter. Att förslaget dessutom kommer att leda till en sänkt sysselsättning i förädlingsindustrin torde inte kunna bestridas. Är verkligen regeringspartierna och socialdemokraternas företrädare redo att ta det ansvaret?

I en enskild motion av Per-Olof Strindberg har föreslagits att propositionen borde avvisas och att man i stället borde avvakta en proposition från regeringen i vilken gemensamt – alltså på en gång – behandlas användande av preparat och handelsgödsel för jord- och skogsbruket. Denna enskilda motion var ett alternativ från moderata samlingspartiets sida som inte heller det har förmått samla partierna. Vi har följaktligen inte haft anledning att yrka bifall till denna motion.

Beträffande denna frågas vidare utveckling är det emellertid mycket som talar för att den kommer att sammanfalla med det som Per-Olof Strindberg har utvecklat i sin motion. Skogsbrukets behov av slybekämpning kommer tydligen inte att kunna tillgodoses genom detta riksdagsbeslut. För svenskt skogsbruk är det ointressant om den socialdemokratiska motionen eller regeringens proposition vinner i dag. Båda förslagen är klart otillfredsställande och har helt andra förstahandsintressen än skogsbrukets bästa för ögonen.

Herr talman! Beträffande övriga synpunkter på skogsnäringen i vidare mening kommer en annan moderat representant, Sven Eric Lorentzon, att framföra dessa i ett anförande.

Med stöd av de synpunkter som jag här har framfört vill jag nu yrka bifall till de moderata reservationerna 2 och 3. Den senare reservationen kommer inte att ställas under omröstning i kammaren annat än om kammaren bifaller reservation 2.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Per-Olof Strindberg (m).

Anf. 79 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Arne Andersson i Ljung har något kommenterat de resonemang som fördes innan de slutliga skrivningarna gjordes i utskottet. Jag vill med en gång mycket starkt beklaga det förhållande som Arne Andersson redovisar, nämligen att det för hans partis del inte var möjligt att ta ställning till propositionen. Jag tycker emellertid att det skall vara så i politiken, att man måste göra realistiska och ansvarskännande ställningstaganden, även om det inte går exakt på det sätt som man har önskat inom det egna partiet.

Arne Andersson redovisar nu en rad saker, som han och hans parti förklarar sig önska. Men det är sådant som inte finns i sinnevärlden och som inte kommer att kunna bli verklighet. Med denna ensidigt partiegoistiska ambition menar man att man banar väg för saker och ting som ändå kommer att bli verklighet. Jag beklagar det ställningstagandet. Jag frågar mig om det

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

inte alltfjämt finns möjligheter till en ändring härvidlag, nu några timmar framåt, innan vi voterar.

När det gäller att ta politiskt ansvar har jag följt vissa principer, som jag nu skall redovisa. Det innebär t. ex. – trots att mitt utgångsläge under utredningsarbetet var annorlunda än situationen var när det slutliga utredningsförslaget var klart – att jag såg ett visst värde i försöket att kompromissa i utredningsarbetet. Även om denna kompromiss – liksom alla andra kompromisser – hade sina svagheter, tyckte jag att man i en sådan här svår fråga skulle göra ett försök. En av svagheterna, som i någon mån har redovisats här, var enligt min mening att man får olika tillämpning i olika kommuner. Det skulle också enligt utredningsförslaget bli en betydande rättsosäkerhet för den enskilde med tanke på de olika beslut som kunde komma att fattas. Kommunerna har inte heller den skogligena och övriga expertis som skulle önskas för att kunna göra dessa ställningstaganden.

Men det som framför allt var ohållbart i utredningsförslaget, och som sedan starkt kritiserades i remisserna – vilket socialdemokraterna har tagit lärdom av och förändrat i sin motion, som nu ligger till grund för utskottets skrivning – var ju att naturvårdsverket skulle ge centrala direktiv.

Det är klart att man kan ge anvisningar och beskriva sakerna, men den konstitutionella svagheten i utredningens förslag är att centrala direktiv inte gärna kan styra en politiskt vald fullmäktigeförsamling. Det visade sig ju också så småningom.

Jag måste säga att mitt ställningstagande i utredningen ändå kanske styrdes i huvudsak av mitt förtroende för kommunerna. Sedan upplever vi plötsligt att kommunerna i remissomgången säger ifrån att de inte önskar få detta förtroende.

Det är inte riktigt som Arne Andersson säger, att remissomgången var så där förfärligt positiv – jag upplevde den i vissa stycken som förödande. När vi lämnade utredningens betänkande fick vi i varje fall en förfärlig massa ovetta av skogsnäringen och skogsindustrin – men det kanske var mera rutinmässigt man kritiserade ner det förslag som vi försökte lägga fram i kompromissens anda. Det visade sig alltså att kommunerna inte ville ha detta förtroende.

Jag har kvar mitt orubbade förtroende för kommunerna och min principiella inställning beträffande decentraliserad beslutanderätt. Men detta förhållande är långtifrån detsamma som att tvinga på kommunerna ett bekymmer som de inte vill ha.

Det var nog också med dessa bevekelsegrunder som regeringen inte ansåg sig kunna lägga fram en proposition i närheten av utredningsförslaget, vilket har föranlett de korrigeringar som jag tycker är till det bättre, rent sakligt, i proposition 44. Man har där valt en lösning som ger möjlighet till rättvisa och likhet inför lagen men ändå inrymmer ett stort förtroende för kommunen. Dessutom väljer man i propositionen den regionala myndigheten, länsstyrelsen, som har tillgång till all den expertis som kan önskas när det gäller skogens område. Man har tillgång till naturvårds- och miljövårdspolitisk expertis och den arbetsmarknadspolitiska expertis som man behöver för att

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

kunna göra bedömningarna. Dessutom har man i länsstyrelsen en politiskt vald församling som skall ta de tunga och svåra beslut som krävs i de här sammanhangen – en politiskt vald församling som har att ansvara för en likartad bedömning för hela regionen, med likhet inför lagen, rättstrygghet och, vill jag säga, begrepp som inte existerar i utskottsmajoritetens skrivning.

Jag är faktiskt förvånad över att gamla, erfarna socialdemokratiska kommunalmän kan driva den linjen. Men jag är ännu mer förvånad om det verkligen skulle vara så att hela moderata samlingspartiet – enligt Arne Andersson och Svenska Dagbladet – skulle bana väg för detta förslag. Jag hoppas verkligen på allvar att det inte är riktigt så bestämt ännu. Jag hoppas att enskilda riksdagsmän i moderata samlingspartiet tänker sig för och inte låter Svenska Dagbladet dirigera detta ställningstagande.

Arne Andersson argumenterar här och i sin reservation för ett snabbt beslut. Men om man mot förmodan skulle bana väg för den socialdemokratiska majoritetsskrivningen – ja, då får man inget beslut alls. Och Arne Andersson har redan beskrivit hur vi skall ha en ny propositionsomgång, med ny beredning, ny lagrådsbehandling och ny remissomgång – och förslag som man sedan kanske igen kommer att fälla i riksdagen.

Moderaterna säger i sin reservation att någon förlängning av det temporära förbudet inte behövs.

Men om man låter den socialdemokratiska utskottsmajoriteten vinna, betyder det två nya förlorade år – hela 1982 och hela 1983 – och därefter en fortsatt ovisshet för skogsbruket och för alla berörda parter.

Propositionen däremot skulle med riksdagens bifall i dag kunna innebära ett klart besked: ikraftträdande nästan omedelbart – den 1 januari 1982. Naturvårdsverket och länsstyrelsen skulle nu under vintern hinna utarbeta anvisningar, tillämpningskungörelser och rutiner – och man skulle kunna få ett besked.

Jag är faktiskt allvarligt oroad. Även om vi efter denna förlängning och ovisshet ett par tre år skulle få en ordning som följer det socialdemokratiska förslaget – eller majoritetsskrivningen – har vi gett kommunerna en gåva som de verkligen inte vill ha, en oreda som aldrig kommer att riktigt ta slut. Jag vill gärna medge att i sin utformning kan den ordningen se lockande ut därför att var och en tolkar den på sitt sätt. Skogsindustrin och hela skogsnäringen förväntar sig – eftersom man i många fall har ett mycket starkt grepp över kommunerna – att fullmäktige verkligen skall ge fritt fram för besprutning. I kanske precis samma kommuner förväntar sig miljöörelsen att eftersom den har ett starkt tryck på fullmäktige skall fullmäktige besluta om ett besprutningsförbud i hela kommunen. Det är ingen som vet riktigt vad som kommer att hända. Vad man med bestämdhet vet är att det kommer att bli en ojämnhet i besluten över landet och även därmed följande rättsosäkerhet där olika bestämmelser kommer att gälla på ett och samma skogsskifte som råkar passera en kommungräns.

Jag tycker att det socialdemokratiska förslaget dock på sitt sätt är mera konsekvent. Socialdemokraterna säger att kommunens beslut i dessa frågor

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

inte kan överklagas. Det är korrekt. Däremot har vi den ordningen att den del av kommunfullmäktige som är besviken på beslutet kan motionera igen redan någon dag efter beslutet om förnyad behandling av fullmäktiges beslut. Det blir ett elände utan ände. Jag tycker faktiskt att den lösning som socialdemokraterna har valt innebär att man skjuter ifrån sig ett tungt och svårt ansvar. Jag tycker att det tunga, svåra beslutet bör fattas av den regionala myndigheten. Då har man kvar den vanliga gången när det gäller besvärsmätt för berörda parter. Den möjligheten kan vi ta ställning till – möjligheten att få ett snabbt och rejält besked redan i dag. Jag vill bara nu, herr talman, tillägga här att det finns en sak som jag i sammanhanget skulle vilja betona: om vi fick ett beslut i dag med ikraftträdande den 1 januari 1982, så skulle man i länsarbetsnämnderna redan nu kunna sätta i gång projekt när det gäller att utbilda arbetslösa människor till att utföra de arbeten som kan ske manuellt.

Det finns exempel på att det har kommit en ensam, ung människa, till arbetsförmedlingen och att man där har frågat honom eller henne: Vill du gå ensam åtta mil ut i skogen och göra ett jobb som du inte är utbildad för, eller vill du ha kontantersättning? Vad skall man förvänta sig att vederbörande svarar? Jo, helt klart: han är inte så pigg på att ta det jobbet.

Länsarbetsnämnderna borde få tidiga direktiv som skulle innebära att man kunde säga: Vi kommer nu att ordna utbildning, vi kommer att ha ett läger för många deltagare där vi ger en utbildning i de arbeten som här skall utföras. Därefter kommer ni i stora arbetslag att få utföra det arbetet under sommaren. – Man skulle då kunna sätta i gång med det i god tid och ge den utbildning som jag är helt klar över behövs. Visst måste man ha rejäl utbildning, kanske framför allt fysisk kondition och träning, innan man kan ge sig ut på detta.

Det finns i propositionen en ganska viktig finess som arbetarskyddsstyrelsen har gett klartecken till, nämligen att sådan röjning skulle kunna ske med endast ett moment, om man tillämpar en del nya metoder för enskild stambehandling som med mycket stor framgång har praktiserats i Finland.

Jag tycker, herr talman, att det mesta av realism och förnuft ligger i att följa propositionen.

Jag är helt medveten om att denna fråga är så svår att inte alla kommer att bli helt nöjda. Men den sorts kompromiss med en restriktiv behandling och dispenser för kemisk lövslybekämpning som föreslås i propositionen tror jag är den bästa medelväg som vi kan följa i dag. Och den finns, herr talman, redovisad i reservation 1, som jag ber att få yrka bifall till.

I detta anförande instämde Lennart Brunander, Märta Fredrikson, Sigvard Persson och Filip Johansson (alla c).

Anf. 80 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag vill kommentera något av det Einar Larsson anförde.

Det är litet svårt att förstå att det framställdes så att jag inte kunde se någon

annan lösning framför mig än den vi presenterade i partimotionen. Det förhållandet är visserligen inte särskilt originellt här i kammaren, men vad som är originellt i det här sammanhanget är att den uppfattning som vi för fram är den som Einar Larsson, Åke Wictorsson, Grethe Lundblad, herr talmannen och jag själv var överens om för ett fåtal månader sedan. Och det var med den uppfattningen som vi gick upp till Anders Dahlgren och överlämnade förslaget tillsammans. Därför tycker jag att det är litet övermaga att här ifrån talarstolen säga att det är ett ensidigt partiintresse som jag företräder.

Vi har lagt fram ett förslag i vår partimotion som är identiskt lika med utredningens förslag för att just den typ av invändning som Einar Larsson nu gjorde inte skulle kunna göras. Jag är därför mycket förvånad.

Jag delar mycket uppriktigt Einar Larssons uttryckta farhågor på en punkt, beträffande den tidsutdräkt som det blir om vi inte fattar beslut i dag. Det är, som jag sade i mitt anförande, skogsbruket som lider av detta, och det är verkligen inte bra.

Men till skillnad från Einar Larsson är jag långt mera intresserad av *vilket* beslut vi kommer att fatta än att det över huvud taget fattas ett beslut – och för den skull kommer vi inte att rösta på propositionen, lika litet som på det socialdemokratiska förslaget.

Det var troligen en alldeles riktig beskrivning att man inom skogsbruket inte heller när utredningsförslaget lades fram var särskilt nöjd. Att man sedan, som det uttrycktes, mera rutinmässigt skällde beror nog på att man har anledning till det. Och det är risk för att man har anledning att efter insatsen här i dag fortsätta att vara missbelåten – om det nu kan kallas skällande.

Det finns inte möjligheter att förvänta sig att man inom skogsbruket skall säga något snällt, vänligt eller berömande eller ens nöjaktigt acceptera det förslag som är framlagt. Det är ett för svenskt skogsbruk dåligt förslag, så man kommer nog inte att vara vänlig den här gången heller. Och jag tror inte att Einar Larsson genom att stödja propositionen på något vis ändrar på den bilden.

Till sist, herr talman: Det var intressant att notera Einar Larssons oinskränkta förtroende för kommunerna. Och i konsekvensens namn stöder han tanken att avgörandena skall ske i länsstyrelsen – det är ett oinskränkt förtroende som verkar uppbyggt på litet svag grund.

Anf. 81 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kritiserade inte, Arne Andersson, ett partis ställningstagande när det gäller motionen och reservationen och första omgången av det hela. Men jag kritiserade den röstförklaring som Arne Andersson lämnade – att ni, om ni inte får som ni har tänkt er, avstår från att ta ansvar för utgången och väljer att bana väg för en lösning som jag tror blir mycket olycklig för berörda parter och inte minst för miljöintresset. Därför skall Arne Andersson i Ljung inte missförstå den kritiken. Det var den andra omgången som jag kritiserade.

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Vidare kritiserade jag i viss mån också sättet att argumentera som om alternativet vore fritt fram för bekämpning. Det alternativet föreligger inte för någon av oss. I det läget menar jag att det vore mera ansvarsfullt att göra ett ställningstagande, där man har hittat fram till en balansgång som konstitutionellt sett är saklig och logisk.

Anf. 82 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det var trevligt att Einar Larsson nyanserade sin kritik av det förslag som jag talade för. För att man verkligen skall förstå på vilken dålig grund Einar Larsson nu nödgas föra debatten – det är inte hans fel, men han får ändå göra det – vill jag tala om att det har förekommit betydande överläggningar mellan våra partier för att vi skulle vara överens.

Jag vill, herr talman, nämna några av de punkter som vi har diskuterat för att det verkligen skall stå klart att moderata samlingspartiet i förhandlingarna inte på något vis har stått fast vid partimotionen och det gemensamma förslaget från utredningen. För att få bort varje känsla av att det skulle vara en prestigeförlust för regeringspartierna att rösta på moderata samlingspartiets partimotion vill jag framhålla några väsentliga punkter när det gäller förhandlingarna om en förändring av propositionen. Således har vi föreslagit att det i lagens 2 § andra stycket skulle tillfogas ett ekonomiskt kriterium. Stycket skulle då ha följande lydelse:

”2. kravet enligt 7 § skogsvårdslagen (1979:429) i fråga om återväxt av skog inte på ett ekonomiskt sätt godtagbart kan tillgodoses genom röjning med mekaniska metoder med hänsyn till skogsmarkens läge och beskaffenhet, skogsbeståndets sammansättning och tillgången på arbetskraft.”

Vi har alltså skjutit in att en ekonomisk bedömning beträffande de olika behandlingsmetoderna skulle tillföras. Vidare hade vi som ett tillägg till samma stycke, för att uppnå lika behandling i samband med dispenser för skogsbrukare bosatta i olika kommuner och olika län, föreslagit att centrala anvisningar skulle utarbetas. För den skull föreslår vi att nämnda stycke kompletteras med föreskrifter om när skogsmarken är av den arten att lövslybehandling med kemiska medel inte skulle äga rum. Sådana centrala anvisningar skulle ha tjänat som underlag för såväl – det är viktigt – kommunernas yttranden som länsstyrelsernas beslut.

Den nyansering som har förekommit beträffande propositionen i regeringspartiernas gemensamma reservation säger någonting om detta. Men dess värre är det så att det i 4 § andra stycket ges särskilt företräde för kommunernas yttrande, vilket gör det hela totalt verkningslöst och ointressant. Ger man sådant företräde för kommunerna, spelar det ju ingen roll vilka centrala anvisningar som finns.

Herr talman! Vidare har vi som en följd av nyss nämnda förslag rekommenderat att det stycke som jag nyss refererade skulle utgå. Det skapar obalans mellan kommunens och skogsvårdsstyrelsens yttranden och ger företräde för kommunens yttrande, vilket är helt oacceptabelt.

Slutligen har vi också i förhandlingarna med regeringspartierna föreslagit att 7 § andra stycket, som gäller besvärsmått för kommuner som inte är

sakägare, skulle slopas. Det var alltså fyra punkter som vi diskuterade. Syftet var att den situationen inte skulle uppstå att vi helt i onödan skildes åt i den här frågan.

Anf. 83 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Vi skall kanske inte offra alltför mycket av kammarens tid på detaljer i våra interna diskussioner. Jag kan bara tillägga att de punkter som Arne Andersson i Ljung här nämnde i viss mån har införts i motiveringen till vad som skulle vara utskottets skrivning över propositionen. Vi har dock inte kunnat tillmötesgå de krav när det gäller själva lagtexten som Arne Andersson nämnde. Så är det ju när det handlar om att kompromissa. Då kan aldrig var och en tänka sig att få all rätt.

Jag tycker att Arne Andersson ger en orättvis beskrivning av länsstyrelsens uppdrag att handlägga den här frågan. Jag kan se framför mig hur länsstyrelsen låter berörda regionala myndigheter – skogsvårdsstyrelse, länsarbetsnämnd, naturvårdskommitté m. fl. – säga vad de tycker. Dessutom låter man en politiskt vald fullmäktigeförsamling i berörd kommun yttra sig. Jag tycker inte att det är orimligt att stor hänsyn skall tas till den politiskt valda fullmäktigeförsamlingens bedömning, som dels innefattar en politisk bedömning, dels ger uttryck för den sakkunskap kommunen kan ha på området. Vi har inte kunnat ta bort denna punkt. Jag tycker inte heller att kombinationen kommun-länsstyrelse i samförstånd är något direkt ovanligt. Jag tycker tvärtom att den kombinationen är önskvärd, rent av lycklig i detta sammanhang.

Tredje vice talmannen anmälde att Arne Andersson i Ljung anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 84 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det är ett mycket märkligt dokument vi nu behandlar: ett utskottsbetänkande där regeringens förslag kommer till kammarens behandling som reservation och som i övrigt visar på en total oenighet. De som följt den här frågan under en längre tid är nog ganska införstådda med varför resultatet har blivit det som nu presenteras. Det är säkert mycken vånda och många funderingar som föregått de skrivningar som vi nu har att ta ställning till. Det finns därför all anledning att göra en kort historik över vad som förevarit.

Frågan om användning av bekämpningsmedel i skogsbruket har varit en av de mest uppmärksammade och debatterade miljöfrågorna under hela 1970-talet. En mycket stark opinion har under lång tid krävt ett förbud mot dessa kemiska medel. Vi har också från vårt parti sedan länge krävt ett förbud. Tyvärr har vi inte i den här församlingen fått något gehör.

I 1979 års valrörelse blev den här frågan en het potatis. Socialdemokraterna gick ut och förklarade att om de vann valet, ja, då skulle gifterna stoppas. Centern var inte sen att hänga på. Thorbjörn Fälldin förklarade i TV hur förnuftigt det var att röja manuellt. Dels skapades nya jobb i de delar av

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

landet där jobben bäst behövdes, dels var det ett friskt och bra arbete. Folkpartiet ville ju inte vara sämre, så därför vädjade den dåvarande jordbruksministern till skogsbruket att inställa de planerade besprutningarna. Ingen kunde ta miste på den strävan som då visades för att äntligen sätta stopp för användningen av kemiska bekämpningsmedel. Nu blev det inte så, som det står i sången, att löftena de står kvar. Det har kammarens ledamöter visat i de voteringar om ett förbud som förekommit med anledning av motioner från vårt parti.

Vart har alla dessa löften tagit vägen? Har Thorbjörn Fälldin och centern glömt hur friskt och nyttigt det är med manuell röjning? Eller glömde Thorbjörn Fälldin att tala om detta för jordbruksministern, när propositionen skrevs?

Anser ni att ni nu har uppfyllt de löften som avgavs i valrörelsen 1979 om att stoppa gifthanvändningen i skogsbruket? Jag kan med säkerhet påstå att det är fler än vi som anser att berörda partier grovt har svikit dessa löften. Eller är det andra omständigheter som inträffat sedan dess, som förändrat ert ställningstagande? Då bör detta i så fall omtalas.

I anslutning till att dåvarande jordbruksministern i valrörelsen vädjade till skogsbruket tillsattes en utredning. Denna avgav ett delbetänkande i december 1980, benämnt Bekämpning av lövsly. Under utredningens arbete rådde ett tillfälligt förbud 1980, vilket av regeringen förlängdes att gälla även under 1981. Att detta förbud förlängdes att gälla även under 1981 torde väl bero på att regeringspartierna inte kunde komma överens om en proposition. I utredningen vidhöll vpk den linje som vi konsekvent hållit i denna fråga. De fyra andra partierna nådde total enighet om det förslag som förordades av utredningens majoritet. Att denna enighet fanns betonades också i ett särskilt yttrande av ledamoten Arne Andersson.

Normalt borde man alltså kunnat utgå ifrån att denna totala enighet även framdeles skulle bestå, men så blev inte fallet. I den proposition som lades hade utredningsmajoritetens förslag övergetts. Så har även skett beträffande socialdemokraternas motion. Den slutsatsen kan väl då dras att utredningens förslag inte var förankrat i dessa partier, utan det var endast personliga åsikter från ledamöternas sida. Detta kan självfallet inte gälla moderaterna, eftersom dessa fortfarande står kvar vid utredningens förslag, men de övriga har flytt fältet.

Eftersom de olika lagförslagen återfinns i betänkandet, ämnar jag inte närmare kommentera dessa, men låt mig ändå nämna följande. Centern vill ju ofta framställa sig som ett miljöparti eller säger sig i varje fall vilja slå vakt om miljön. Här måste ändå noteras att ett statsråd tillhörande centern i den föreslagna lagtexten reducerat problemen med de kemiska medlen till en trivselfråga. Jag har inte läst det av centern nyss tagna miljöprogrammet, men jag vill fråga: Har denna slutsats även tagits med där?

Socialdemokraterna har i sin motion nu gått längre än vad de tidigare har gjort. Det är synd att man inte har nått ända fram genom att ansluta sig till krav på ett förbud. Nu är socialdemokraterna tydligen inte beredda att ta ett

Torsdagen den
10 december 1981*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

sådant beslut i den här församlingen utan vill överföra det ansvaret till kommunerna. Detta föranleder flera frågeställningar.

Är det inte rimligt att anse den fråga som vi nu debatterar som tillhörande skogspolitiken och dess riktlinjer? Varför skall kommunerna bestämma just i denna fråga? Varför inte överlåta hela skogspolitiken till kommunernas kompetensområde? Eller är detta ett första steg för att kommunerna skall överta de skogspolitiska frågorna? Jag har svårt att finna en rimlig förklaring till detta ställningstagande. I det här sammanhanget kan jag inte undgå att se en bild av katten gående kring den heta gröten.

Nu fastslår den socialdemokratiska motionen att kommunen helt självständigt bör få avgöra omfattningen av förbudet. Det är ett mer långtgående krav än regeringens förslag, det kan utan vidare slås fast. Men det framgår också av motionen, att socialdemokraterna förutsätter att bara vissa områden skall undantas. De återkommer även här till att det är fråga om områden som är känsliga ur miljövärds- och friluftssynpunkt. Inom övriga områden skall dispens kunna lämnas, detta i enlighet med regeringens förslag.

Motionens förslag innebär vidare att regeringen till våren skall lägga fram ett lagförslag och att det tillfälliga förbudet skall gälla även under nästa år. Nu har det sagts att ett sådant lagförslag kommer att röstas ned till våren. Det skulle i så fall betyda att vi åter är tillbaka vid utgångspunkten. Jag måste därför ställa följande fråga till socialdemokraterna: Varför begär ni lagförslaget från regeringen, varför författade ni det inte själva? Ni måste ju veta bäst hur en sådan lag skall skrivas, eller finns det andra och för oss okända orsaker till detta handlande?

Man kan också spekulera i vilket resultatet av det kommunala förbudet kommer att bli. I vissa kommuner kommer det nog att bli mer eller mindre förbud – det kommer säkert att helt bero på den lokala opinionen. Givetvis kommer skogsbruket att försöka påverka kommunens beslut i den riktning man där önskar; medel till detta kommer sannerligen inte att saknas. Men skogsbruket kommer också att bli orättvist behandlat: frågan om förbud eller inte blir helt beroende av var skogsmarken är belägen. Det är ett skäligt krav från skogsbruket att likartade förhållanden skall räda i olika regioner.

Nej, erkänn att ett förbud som gäller hela landet och som beslutas i den här församlingen är det enda riktiga! Då uppfyller ni också de löften som givits. Det skulle motverka politikerföraktet. De här krumbukterna förvärrar bara det hela!

Herr talman! Man försöker från olika håll göra slybekämpningsfrågan till en fråga om skogsbrukets vara eller inte vara. Skogsbruket har fört en massiv kampanj, där man målat upp alla de fasanfulla konsekvenserna av att inte få använda de kemiska metoderna. Den kampanjen har blivit för stark t. o. m. för en del av skogsbrukets företrädare, vilket har framgått av offentliga uttalanden från höga skogstjänstemän.

Man försöker t. o. m. påstå att skogsproduktionen skulle upphöra där lövsly uppstår. Detta är ju helt fantastiskt, eftersom björken är och har varit pionjärträdet. Björken har i alla tider så att säga brutit mark för barrskogen,

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

och kännetecknande för den barrskogen har varit att den har blivit av hög kvalitet. Vad som händer i sådana fall är att det nya barrskogsbeståndet försenas – det blir längre omloppstider – men det är ju något helt annat än vad man påstår. Men jag vill slå fast att det självfallet inte är sådana förhållanden vi eftersträvar och att det inte heller behöver bli så om man förbjuder användandet av kemiska medel.

Vi anser att ett borttagande av kemisk lövslybekämpning självfallet måste ersättas, dels med förebyggande åtgärder, dels med manuell röjning. Man skall komma ihåg att uppdykande problem av den här typen i hög grad sammanhänger med sättet att bedriva verksamheten, i detta fall skogsbruket. Mycket talar för att åtgärder i förebyggande syfte skulle få en större betydelse i skogsbruket än vad man nu bedömer.

Enligt vad som framkommit i utredningen blir merkostnaden för att ersätta den kemiska bekämpningen med manuella metoder ca 200 milj. kr. per år de närmaste fem åren. Kostnaden kommer därefter att sjunka, eftersom man räknat med att under dessa år ta igen den stora eftersläpning som i dag råder.

Från skogsbruket har det nämnts mångdubbelt högre belopp – det gäller ju att göra det så avskräckande som möjligt. Man skall nog ta alla dessa uppgifter med en rejäl nypa salt. Det finns möjlighet att genom förenklade metoder göra denna röjning billigare.

Nu råder också det förhållandet, att en eftersläpning i skogsvårdsåtgärderna, sysselsättningsproblem samt ekonomiskt stöd till arbetslösa förekommer sida vid sida. Det bör vara möjligt att ersätta kemiska metoder både med en ökning av den fast anställda personalen och med tillfällig arbetskraft.

Samhällets kostnader för arbetslösheten uppgår till åtskilliga miljarder kronor. Under detta budgetår har 7 miljarder anslagits till arbetsmarknadspolitiska åtgärder; därav 3,8 miljarder till beredskapsarbeten. Det måste väl vara vettigt att använda en del av dessa pengar för att skapa meningsfulla röjningsjobb i stället för att använda kemiska medel. Självfallet är det inte vår mening att arbetslöshetsunderstöd skall dras in för arbetslösa – alla arbetslösa kan inte placeras i röjningsarbete – men det måste vara möjligt att på ett bra sätt använda den arbetskraft och de pengar som redan finns till meningsfulla arbeten.

Självfallet måste också snabba åtgärder vidtas för att främja en övergång till manuella metoder. Tillgång till arbetskraft är till stor del en fråga om planering, utbildning och upplysning. För att fler människor skall kunna sysselsättas i skogsvård behövs utbildning och en aktiv förmedling av dessa jobb. Detta har vi uttalat i vår motion, och riksdagen bör besluta att ge regeringen detta till känna.

Det är nödvändigt att den här frågan äntligen avgörs. Skogsbruket bör få ett klart besked om de riktlinjer som gäller. Det är beklagligt att detta hattande har fått fortgå, och frågan blir tydligen inte avgjord efter dagens beslut heller.

I vår motion 78 har vi ett färdigt lagförslag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. De riksdagsledamöter som vill uppfylla

de löften som deras partier har utfärdat har nu en möjlighet att ansluta sig till vårt yrkande. Vi har också yrkat att snabba åtgärder vidtas för att främja en övergång till manuella metoder.

Herr talman! Jag yrkar bifall till yrkandena 1 och 3 i motion 78.

Anf. 85 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Inom jordbruket och trädgårdsnäringen användes år 1979 nästan 5 000 ton gifter i bekämpningsmedel. Till detta kom ca 490 000 ton handelsgödsel. I skogsbruket användes samma år 100 ton gifter i bekämpningsmedel.

Allmänheten visar en allt större oro för denna giftanvändning. De kemiska föroreningarna är, som redovisades i vår miljömotion 1980/81:1379, ett av våra största miljöproblem. Det måste vara ett oavvisligt krav att människor inte skall komma till skada genom användning av kemiska ämnen. Tillverkare och importörer måste ta ansvar för att deras produkter inte ger upphov till skador. Samhället skall se till att de uppfyller detta ansvar. Det är en uppgift för samhället att avgöra vilka kemiska ämnen och produkter som får användas samt se till att de människor som kommer i kontakt med dessa ämnen har tillräcklig information och kunskap för att kunna hantera dem på rätt sätt.

Av dessa skäl bör vi sträva efter att snarast möjligt avbryta användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jord- och skogsbruk. Redan vid 1978/79 års riksmöte krävde vi socialdemokrater att kommunerna skulle ges möjlighet att säga nej till skogsbesprutning och kräva att mekanisk röjning i stället skulle tillämpas. Vi upprepade detta krav vid 1979/80 och 1980/81 års riksmöten. Löftena står kvar. John Andersson, men de borgerliga riksdagsmajoriteterna har avslagit våra krav.

När det gäller användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket är det mot bakgrund av de risker som många bekämpningsmedel för med sig för såväl människor som miljö angeläget att kraftfulla åtgärder vidtas i syfte att snabbt och i avsevärd grad minska användningen. Det är nödvändigt att vi anlägger en helhetssyn på de problem som användningen av kemikalier medför. Därför kräver vi att forskningen om bekämpnings- och gödselmedlen intensifieras, både grundforskningen och den målinriktade, tillämpade forskningen.

Vi har under senare år upplevt att vissa kemiska medel medför ökade risker för cancer, fosterskador, allergier och ärftlighetsförändringar. Därför måste vi vidareutveckla forskningen särskilt beträffande de kemiska medlens effekter på nervsystemet samt deras fosterskadande och genetiskt skadliga effekter. I fråga om en del av de bekämpningsmedel som varit registrerade under lång tid vet vi inte om de ger skador. Forskningen bör omfatta såväl de bekämpningsmedel som i dag används som alternativa metoder.

Mot denna bakgrund föreslogs i vår miljömotion en rad åtgärder i fråga om de kemiska medlen, såsom förhandskontroll, laboratorieundersökningar, förstärkta epidemiologiska resurser, ökat internationellt informationssamarbete, förbättring av produktregistrets utformning, utvidgad produktkontroll,

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

ökad produktinformation, förbättring av arbetarskyddet, upprättande av gränsvärden, föreskrifter om utrustning och hantering, kontroll och tillsyn, företagshälsovård och en gift- och kemikommission. På praktiskt taget samtliga punkter har dessa förslag numera avvisats av den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Mitt under brinnande valrörelse 1979 tillsatte den folkpartistiska regeringen en utredning om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruken. Denna utredning föreslog i december 1980 att kommunerna inom ramen för sin fysiska planering skulle fastställa vilka områden som var känsliga från miljövårds- och friluftssynpunkt. Inom sådana områden skulle kommunerna kunna förbjuda besprutning. Förslaget var en kompromiss, bakom vilken stod representanterna från fyra partier.

Efter remissbehandling har nu regeringen i proposition 44 framlagt förslag till lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark. Propositionen bryter upp kompromissen och bygger på tankegångar som fördes fram i utredningen av den centerpartistiske representanten. Jordbruksutskottets majoritet avstyrker propositionen, och det betänkande som utskottet har avgivit i ämnet bygger på den socialdemokratiska partimotionen. Orsaken till utskottets ställningstagande är framför allt att propositionen på två väsentliga områden inte uppfyller krav som ställs från socialdemokratiskt håll.

Det gäller för det första förslaget om att länsstyrelsen skall kunna ge dispens inom alla skogsområden. Vi anser att detta ger utrymme för alltför godtyckliga bedömningar. Det leder till betydande osäkerhet såväl för dem som slår vakt om miljö- och rekreationsintressena som för dem som hävdar skogsbrukets behov av att använda bekämpningsmedel. Varje form av meningsfull planering omöjliggöres, vilket är olyckligt både för miljövärd och skogsbruk.

För det andra gäller det kommunernas inflytande över dispensgivningen, som inte blir tillräckligt starkt.

Vår uppfattning är att reglerna för användningen av bekämpningsmedel skall vara klara och entydiga och att kommunerna skall ges ett avgörande inflytande. Varken skogsbruk eller miljöintressen skall behöva sväva i okunnighet om vad som gäller.

Lövslytutredningens förslag innebar att kommunernas beslut om vilka områden som skulle anses känsliga från friluftslivs-, miljövårds- och naturvårdssynpunkter skulle grundas på generella riktlinjer, utfärdade av statens naturvårdsverk. Vi kan inte se det meningsfulla och ändamålsenliga i sådana föreskrifter med hänsyn till de starkt växlande förhållanden som råder inom landet.

Genom andra lagstiftningar har vi gett kommunerna rätt att självständigt styra bebyggelseutvecklingen inom landet. Kommunerna har också fått rätt att säga nej till miljöstörande industrier. Enligt vår uppfattning är de väl skickade att självständigt avgöra inom vilka skogsområden som kemiska medel inte skall få användas.

Det är kommunerna som har de bästa möjligheterna att utifrån lokala förutsättningar bedöma om skogsmarken har sådan betydelse för friluftslivet, naturvärden och lokalbefolkningen att spridning av bekämpningsmedel inte skall få ske.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang något kommentera Arne Anderssons i Ljung inlägg. Han uttryckte sin överraskning över att vi socialdemokrater valt att gå vår egen väg och inte längre stod kvar vid det s. k. kompromissförslaget till lövslyutredningen. Jag vill på den punkten säga att den som har brutit den kompromissen är regeringen, som har lagt fram ett förslag som klart avviker från vad som lövslyutredningen redovisade.

Arne Andersson i Ljung och Einar Larsson, liksom John Andersson, har redovisat en överväldigande oro inför detta att kommunerna skulle ges möjlighet att ensamma fatta beslut utan centrala anvisningar när det gäller användningen av bekämpningsmedel. Med tanke på vad kommunerna rent allmänt har att hantera och med hänsyn till utformningen och organisationen av våra kommuner kan jag inte annat än uttrycka en förundran över den här misstron när det gäller kommunernas möjligheter att hantera dessa frågor. Jag har fullt förtroende för Sveriges kommuner, och jag tror att de är väl skickade att hantera dessa frågor utan att de för den skull behöver få några centrala anvisningar.

Arne Andersson och också flera andra talare har varit inne på att detta leder fram till olika bedömningsgrunder i olika kommuner. Jag ser inte det som en nackdel. Jag upplever det tvärtom som en fördel. Det finns ingenting som säger att man bara därför att man är ägare av ett visst skogsmarksområde har rätt att kräva en identisk behandling i olika kommuner. Kommunerna kan ha olika struktur, vara olika belägna i förhållande till tätorter och annat. Därför är det fullt rimligt att tänka sig att man gör olika ställningstaganden i olika kommuner. Det är precis samma förhållanden som när det gäller samhällsplaneringen i övrigt.

John Andersson påstod att detta inte innebär att kommunerna skulle ha rätt att fatta beslut för hela sitt område. Jag hävdar att vårt förslag innebär en rätt för kommunerna att inom hela sitt område, om de så önskar, besluta om ett förbud mot användning av bekämpningsmedel. Vårt förslag baserar sig naturligtvis i så fall på de krav som vi har angivit, nämligen att det området har betydelse för friluftslivet, naturvärden och lokalbefolkningen. Det är alltså en betydligt vidare tolkning av de här begreppen. Jag kan t. o. m. tänka mig att vi kommer fram till att det finns län och regioner där kommunerna mot denna bakgrund finner att det kan vara lämpligt att ha ett förbud och att förbudet alltså kommer att täcka betydligt större områden än enstaka kommuner. Men enligt vår uppfattning är det på lokal nivå man skall träffa dessa avgöranden, därför att det är där man har den bästa överblicken av förhållandena.

Låt mig föra in ett något mera principiellt resonemang när det gäller kommunernas roll i miljöpolitiken och då kanske speciellt med utgångspunkt i situationen i skogsbruket. John Andersson ställde en del frågor på den punkten.

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

På en rad områden i miljövårdsdebatten upplever vi häftiga konfrontationer mellan centrala institutioner, experter och sakägarintressen å ena sidan och å andra sidan aktiva företrädare för miljöintressena. Konfrontationerna beror på att i så gott som alla miljökonflikter föreligger en riskbedömning som aldrig kan utgöra en fullständig garanti för att inga risker föreligger. Alltför ofta har dessutom de farhågor som miljöintressena givit uttryck åt visat sig vara riktiga, när undersökningarna fördjupats och fullföljts. Under tiden växer allmänhetens oro för de kemiska medlens miljörisker.

Detta skapar en konflikt som det ankommer på oss politiker att söka finna lösningar på, som kan tillfredsställa människornas berättigade krav på medinflytande och delaktighet. Klarar vi inte den uppgiften, uppkommer risker för hela vår samhällsutveckling. Vi kan här inte bortse från att delar av samhällsutvecklingen inneburit problem. Ser vi på utvecklingen i skogsbruket, finner vi att den gett en rationell produktion med hjälp av en hög teknologi. Skogsbrukstekniken bygger på en hög mekanisering och förutsätter också att lövslyuppslagen på hyggesytorna kan bekämpas med billiga bekämpningsmedel.

Detta har bevarat lönsamheten inom skogsbruket. De anställda har kunnat ges en med andra grupper i samhället likvärdig standardutveckling, samtidigt som produktionen i skogsbruket upprätthållits. Baksidan av denna utveckling kan ses i utarmade glesbygder samt i en teknik som människorna uppfattar som ett allvarligt hot och som givit betydande kostnader i form av arbetsmarknadspolitiska insatser och kostnader via socialförsäkringen i form av förtidspensioneringar och sjukskrivningar. Någon slutlig samhällskalkyl över denna utveckling har inte skett.

Med ett större inflytande för de berörda människorna över denna förändring av skogsbruket hade utvecklingen sannolikt varit en annan, som kanske bättre hade uppfyllt våra långsiktiga krav på samhällets utveckling. Det är dock med utgångspunkt i den situation som f. n. råder i skogsbruket som vi måste söka länka in utvecklingen i nya banor.

Enligt vår mening sker bedömningen om hur detta skall ske bäst ute i kommunerna. Där kan miljövårds-, naturskydds- och friluftssynpunkter vägas samman med lokala sysselsättnings- och näringspolitiska bedömningar. Det är ute i kommunerna som förutsättningarna att göra dessa bedömningar finns. Kommunerna skall således, enligt vårt förslag, få rätt att inom ramen för den fysiska planeringen ange vilka skogsområden som skall undantas från besprutning. Inom dessa områden skall totalförbud mot spridning av bekämpningsmedel för bekämpning av lövsly gälla.

Den långsiktiga plan där detta anges skall fastställas av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges beslut bör inte kunna överklagas till annan instans. Enligt vår uppfattning skall kommunerna, innan de fastställer det område för vilket totalförbud skall gälla, inhämta de fackliga organisationernas mening. Genom denna utformning uppnås ett totalförbud mot spridning av bekämpningsmedel för lövslybekämpning över de skogsmarker där kommunen utifrån de lokala förutsättningarna bedömer att sådan

användning ej skall ske. Därmed garanteras ett totalt lekmannainflytande över beslutet om för vilka områden som totalförbudet skall gälla.

Vi anser nämligen, John Andersson, att det bör lämnas till kommunerna att avgöra om de har områden där de kan tänka sig ge dispens för att möjliggöra användande av kemiska medel.

Vi kan tänka oss att det här i landet finns kommuner som är vidsträckta och har skogsmarksområden som inte kan behandlas på annat sätt. Om man lokalt finner det lämpligt, kan man där medverka till en dispensgivning.

Det är skälet till att vi inte vill gå på ett totalt förbud över hela landet. Vi menar att det har ett värde att man kan göra en mera differentierad bedömning.

För de skogsområden inom en kommun som inte omfattas av totalförbudet bör ett generellt förbud mot spridning av bekämpningsmedel för lövslybekämpning gälla. Från detta generella förbud bör det vara möjligt för skogsvårdsstyrelsen att i vissa fall medge dispens. För att sådan dispens skall kunna lämnas bör gälla dels att lövslybekämpning är nödvändig för att skogsvårdslagens krav om tryggande av skogens återväxt skall uppfyllas, dels att omständigheterna är sådana att mekanisk röjning inte lämpligen kan komma i fråga. Vad som är rimligt från skogsvårdssynpunkt får bestämmas på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter.

För att underlätta den långsiktiga planeringen inom skogsbruket bör – om så begärs – dispensansökan kunna prövas i samband med att anmälan om slutavverkning inges.

Orsaken till att vi anser att länsstyrelsen inte skall kunna ge dispens är att vi utgår ifrån att länsstyrelsens lekmannastyrelse skall handlägga dessa ärenden. Vi finner inte att den besitter större kompetens i dessa frågor än vad kommunen ursprungligen haft. Kommunen har alltså tagit ställning i dessa frågor och bestämt i vilka områden det skall vara totalförbud och i vilka områden man kan tänka sig dispens. Sedan kommunen gjort det ställningstagandet är det som återstår mera en skogsteknisk bedömningsfråga, som skogsvårdsstyrelserna uppenbarligen är mera lämpade för. Därmed kan man också förenkla det administrativa hanterandet.

Mot den bakgrunden, herr talman, avstyrker utskottsmajoriteten propositionen och tillstyrker förslagen i den socialdemokratiska partimotionen.

Den nuvarande tillfälliga förbudslagstiftningen omfattar även sådan spridning av bekämpningsmedel som sker genom s. k. fickning och liknande metoder. Enligt utskottsmajoritetens mening talar bl. a. arbetsmiljöskalet för att motsvarande förbud bör gälla även inom ramen för den kommande permanenta lagstiftningen på området. Vi är också medvetna om att man i dag experimenterar med andra metoder. Om sådana metoder kommer fram – och om de inte innebär risker ur arbetsmiljösynpunkt – får vi ta upp frågan till ny behandling. Vi anser dock inte att situationen i dag är så klar att man kan frågå det nu gällande förbudet. På den punkten har alltså utskottsmajoriteten en annan ståndpunkt än regeringen och vissa motionärer.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Samernas intressen beaktas f. n. inom ramen för gällande lagstiftning om hälso- och miljöfarliga varor. Utskottet gör uttalandet att den prövning av dispensärenden genom skogsvårdsstyrelsens försorg som förordas måste ske, i förekommande fall med beaktande av de särskilda bestämmelser som utfärdats till skydd för samernas intressen.

Skogsvårdsstyrelsens beslut i ett dispensärende bör kunna överklagas hos skogsstyrelsen. Över skogsstyrelsens beslut bör besvär kunna anföras hos regeringen. Enligt vår uppfattning föreligger inte anledning att ge kommunerna besvärsmätt även i de fall där de inte är sakägare.

Med hänsyn till att kommunerna skall få praktiska möjligheter att upprätta den plan i dessa frågor som slutligen skall fastställas av kommunfullmäktige föreslår utskottsmajoriteten att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 juli 1983. Fram till dess bör ett fortsatt totalförbud gälla för hela landet. Utskottet uttalar också som sin uppfattning att effektiva åtgärder måste sättas in i strävandena att göra övergången till manuella metoder för röjning och slybekämpning sådana att kravet på god skogsvård inte eftersätts.

Till Einar Larsson vill jag säga att det inte finns några som helst hinder för länsarbetsnämnden att redan i dag påbörja och driva ett arbete för att verkställa denna utbildning. Vi har nu ett totalförbud. Man kan med utgångspunkt i detta sätta i gång arbetet och, i den mån det finns praktiska förutsättningar för det i de olika länen, se till att erforderlig arbetskraft utbildas för manuell röjning, eftersom en sådan i alla lägen kommer att vara huvudalternativet i framtiden.

Utskottsmajoriteten föreslår slutligen att riksdagen skall begära att regeringen låter utarbeta ett nytt förslag till lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark enligt de riktlinjer som här redovisats. Enligt utskottets mening bör ett sådant förslag kunna föreläggas riksdagen förhållandevis snabbt.

I debatten har Einar Larsson antytt att det från regeringen skulle komma en proposition som inte tillfredsställer ett eventuellt riksdagsbeslut på den här sidan. John Andersson har också frågat mig varför vi inte själva snabbt utarbetar ett lagförslag i stället för att begära att regeringen skall göra det. Men i svensk parlamentarisk praxis är det faktiskt på det sättet att riksdagen normalt begär att regeringen skall utarbeta de lagförslag som föreläggs riksdagen. På så vis vinner vi trygghet i ärendehantering och får de formella reglerna prövade på det sätt som är tradition i svensk lagstiftning.

Problemet i dag är alltså att vi har en regering som saknar parlamentarisk majoritet i riksdagen. Denna regering skall, enligt talesmannen för den centerpartistiska gruppen, välja att både sitta kvar, emot ett riksdagsbeslut, dessutom trotsa ett riksdagsbeslut genom att lägga fram ett annat förslag till kammaren och sedan begära att vi skall ha synpunkter på det förfaringsättet. Jag ber, herr talman, att få återkomma med kommentarer vid den tidpunkt då den situationen eventuellt föreligger.

Herr talman! Under hänvisning till vad jag här anförat ber jag att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande nr 16 på alla punkter samt avslag på reservationerna 1 och 2.

I detta anförande instämde Gunnar Olsson och Margareta Winberg (båda s).

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Anf. 86 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Åke Wictorsson för att han förklarade av vilket skäl socialdemokraterna har lämnat det utredningsförslag som också han stod bakom. Det var av flera anledningar en märklig förklaring, framför allt om jag får knyta an till Åke Wictorssons slutord, då han sade att vi har en regering som saknar parlamentariskt underlag och sedan gjorde en utvikning kring det temat. Det var precis den regeringen som Åke Wictorsson hade som förevändning för att han frångick förslaget.

Det var inte vi som frångick förslaget i utredningen, säger Åke Wictorsson. Det var regeringen som gjorde det. Jag vill inte påstå att jag tycker att regeringens inflytande var fördelaktigt, men jag vill gärna buga mig mot Anders Dahlgren och säga att jag är imponerad över den dådkraft han har, när han utövar sådant inflytande på det stora socialdemokratiska partiet att det lämnar utredningsförslaget bara av det skälet att regeringen frångått förslaget. Det var, för att vara försiktig, inte någon speciellt bra förklaring, Åke Wictorsson. Det gäller inte minst med hänsyn till att socialdemokraterna – om jag förstod rätt – inte heller tyckte att det var en särskilt stark regering.

Det är inte ofta man kan läsa enskilda partimotioner och bakom patetiska formuleringar ana en otrolig glimt i ögat hos skrivaren. Det kan man emellertid göra när man läser den socialdemokratiska partimotion som Åke Wictorsson för en stund sedan redogjorde för. Det gäller dispensreglerna, där partimotionen lyder på följande sätt. Dispensreglerna skall vara klara och entydiga, och skogsbruket måste veta vad som gäller. Humorn hos den motionsskrivaren är inte obetydlig. Det enda som är riktigt säkert med ert förslag, Åke Wictorsson, är att ingen skogsbrukare vet vad som gäller beträffande hans dispensansökan. Det som litet senare framkom som en av de bättre bitarna i ert förslag är ju att det faktiskt kan förekomma olikabehandling. Detta var inte särskilt konsekvent, men jag tror att det var upplysande för skogsbruket.

Till sist vill jag framföra följande synpunkter. Åke Wictorsson oroar sig inte nämnvärt över olikabehandlingens ekonomiska konsekvenser. Det beror troligen på hans bedömningsgrunder. Om man är skogsbrukare och kan drabbas av en upp till 2 000 kr. stor skillnad i hektarkostnad för olika typer av behandling, är man nog något känsligare för olikabehandlingens ekonomiska konsekvenser än vad de socialdemokratiska motionärerna är enligt Åke Wictorssons redogörelse. Vi menar bestämt att olikabehandling-

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

ens konsekvenser är så betydande att socialdemokraternas förslag skulle kunna avvisas av enbart det skälet. Nu finns det, herr talman, också andra skäl.

Anf. 87 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Endera talade jag otydligt eller också hörde inte Åke Wictorsson på. Jag sade ordagrant: "Nu fastslår den socialdemokratiska motionen att kommunen helt självständigt bör få avgöra omfattningen av förbudet." Jag sade också att socialdemokraterna i sin motion har gått längre än de tidigare har gjort.

Om Åke Wictorsson jämför denna motion med socialdemokraternas miljöpolitiska motion från 1978, skall han finna väsentliga skillnader. Där talades det om ett kommunalt samrådstvång. Det kravet aktualiserades i debatten under besprutningssäsongen 1979 och började då kallas för en kommunal vetorätt, som det i själva verket inte var. Jag är helt på det klara med hur långt detta förslag går. Sedan må vi ha olika uppfattningar om det lyckliga i att det är kommunerna som skall undanta de här områdena. Jag är fortfarande litet rädd för att det blir skiftande resultat i olika kommuner. Det kommer i stor utsträckning att hänga på den lokala opinionen. Att ge kommunerna denna beslutanderätt är ett sätt att skjuta ifrån sig ansvaret.

Sedan till frågan om att hålla fast vid sina löften. Jag tror att de människor som har sett affischerna med texten "Stoppa gifterna" och som har hört alla uttalanden har fått uppfattningen att man är beredd att genomföra ett förbud. Jag tror inte att de har uppfattat detta så att det endast är känsliga områden som skall undantas eller att det är kommunerna som skall besluta om det.

Även om vi inte tycker att det här är den bästa lösningen på de problem som den kommunala vetorätten utgör så kommer vi självfallet, när våra egna förslag om förbud faller – det är väl tämligen klart att de kommer att falla i voteringen – att ansluta oss till det förslag som vi tycker är näst bäst. Vi har ju i många år försökt påverka utvecklingen i den riktningen att man skall komma ifrån gifterna, och vi ser varje litet framsteg som en seger.

Anf. 88 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Beträffande Åke Wictorssons allmänna formuleringar om hänsyn till, ansvar för och omsorg om människan och människans miljö, har jag inte några som helst invändningar mot dem. Det gäller inte heller i fråga om hans allmänna formuleringar om förtroende för kommunerna. Men detta är, Åke Wictorsson, en sällsynt olämplig fråga att vältra över ansvaret för på kommunerna. Det är väl också därför som kommunerna själva har sagt nej. Jag tror, liksom man gör i kommunerna, att det är väldigt många frågor som med avseende på lämplighet borde gå före denna när det gäller att föra över beslutanderätten till kommunerna.

Annars är det litet rörande att höra Åke Wictorssons omsorg om det kommunala inflytandet, hur han nästan välkomnar en olikformig hantering av lagstiftningen. Det är rörande särskilt mot bakgrunden av de socialde-

mokratiska argumenten för de stora kommunsammanslagningarna, som just skulle syfta till en likformig tillämpning av lagstiftningen.

Sedan smiter Åke Wictorsson undan sitt ansvar för denna otympliga oformlighet som man vill påtvinga kommunerna, när han säger: Det är klart att det finns kommuner med olika struktur, och då är det inte konstigt att det blir olika beslut. Nej, naturligtvis inte! Men det är inte det som min kritik gäller. Min kritik gäller att det finns kommuner med precis samma struktur, men som ändå fattar olika beslut. Det är detta som ger rättsotrygghet, och det är det som jag har vänt mig mot.

Anf. 89 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Till Arne Andersson i Ljung: Jag tycker inte alls att det är särskilt märkligt, att om en kompromiss som har gjorts upp vid ett tillfälle, rivs upp av en part, så intar övriga parter i sammanhanget andra positioner. Dessutom hör det till bilden att vi har diskuterat igenom detta och kommit fram till de avgörande sakerna, framför allt när det gäller frågan om kommunernas inflytande i förhållande till de centrala riktlinjerna. Det är detta som är uttalat i partimotionen och numera också i utskottsmajoritetens utlåtande. Jag tycker inte att det är särskilt märkligt att man gör ett sådant ställningstagande efter utredningens förslag, remissbehandlingen och till yttermera visso ett regeringsförslag som bryter kompromissen.

I fråga om den olika hanteringen är det mängder av ärenden beträffande den fysiska etableringen som hanteras av kommunerna och ger olika ekonomiska resultat. Jag kan alltså inte ställa upp på exempelvis den tanke som moderaterna lanserar, att det vid driftsinskränkningar till följd av inskränkningar i användningen av kemiska medel skall utgå ersättning. Detta är i förlängningen samma resonemang man för, att det skall finnas något slags ekonomiska skäl för utformningen av denna lagstiftning. Jag ställer inte upp på det.

När det gäller John Andersson noterar jag med tillfredsställelse att han i sin replik konstaterar att vi numera från socialdemokratiskt håll går längre än vad vi har gjort tidigare i våra partimotioner. Det skall då jämföras med hans påstående beträffande de eventuella svikna löftena.

Det är klart konstaterat att det finns en konsekvent linje i den socialdemokratiska uppfattningen i de här frågorna, som har redovisats i partimotioner under flera år och nu också i utskottsmajoritetens utlåtande, som vi i dag har att behandla.

Einar Larsson instämmer i mina allmänna formuleringar när det gäller miljövärd och också när det gäller kommunernas betydelse och vikten av att man satsar på den kommunala självständigheten och beslutanderätten. Men, Einar Larsson, varför då inte ställa upp och dra konsekvenserna av detta och stödja våra förslag, som bygger på de här allmänna funderingarna? Varför är centerpartiet så tveksamt i denna fråga? Varför är det ni som måste gå till en överordnad myndighet för att ge direktiv till kommunerna? Är det detta ni menar med er decentralism?

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Anf. 90 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Bara ytterligare en kommentar om utredningens förslag. Det var utan tvivel på det sättet att Åke Wictorsson hade ett ganska betydande inflytande på det förslag som slutligen blev värt gemensamma, och då är det alldeles givet att vi tycker att det hade legat nära till hands att Åke Wictorsson hade hållit fast vid det.

Sedan är det väl en politisk bedömning som man har gjort i det socialdemokratiska partiet. Man ville, på samma sätt som propositionen faktiskt gjorde, ta upp annorlunda förstahandsfrågor att syssla med än det som saken gällde, som jag sade i mitt huvudanförande.

Det är därför som vi inte i andra hand kommer att stödja något av förslagen. Vi kritiserar både propositionen och er på den punkten. Det är den stora skillnaden.

Anf. 91 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det kan väl inte vara så stor prestigeförlust, Åke Wictorsson, att erkänna att det är en väsentlig skillnad mellan er motion i anledning av denna proposition och den motion ni tidigare haft beträffande det s. k. kommunala samrådet. Jag tycker att Åke Wictorsson ändå kan erkänna att det är en väsentlig skillnad.

Sedan detta om att kommunerna skall bestämma över dessa områden. Det är inte bara vi som tycker att det inte är den bästa lösningen – det framgår ju också av remissvaren från kommunerna.

I dag finns det en ledare i en socialdemokratisk tidning, där jag nu i hastigheten kan plocka fram följande kommentar:

”Även om kommuner ska ha en självklar rätt att bestämma sina känsliga miljöområden kan det inte vara vettigt att varje kommun för sig genom majoritetsbeslut ska fastslå hur giftiga man tycker att besprutningsmedlen är. Här behövs bättre konsekvens. Anser socialdemokraterna att regeringsförslaget kan ge utrymme för godtyckliga bedömningar blir den risken inte mindre om beslutet läggs ut på alla kommuner.” Det gäller den olikartade behandling som kan tänkas uppstå i kommunerna, och då blir det en olikartad behandling även av de människor som bor i dessa kommuner. Om man skall tänka litet grand även på skogsbruken, så blir ju de också olika behandlade.

Vi kommer givetvis att biträda förslaget att kommunerna skall ha rätt att undanta områden. Det är i alla fall ett bättre förslag än regeringens. Det ger ju möjligheter att påverka kommunerna. Det uppfordrar till en stor aktivitet ute i kommunerna för att få till stånd dessa lokala beslut. Men självfallet hade det varit bäst om vi hade kunnat få ett centralt beslut om förbud. Därom tycker jag att vi skulle kunna vara överens.

Anf. 92 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Åke Wictorsson upprepar en fråga till mig, som jag besvarade redan i mitt förra inlägg. Eftersom han inte hörde på då, gör han det kanske inte nu heller. Därför är det inte lönt att upprepa svaret.

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Anf. 93 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Det var kanske klokt av Einar Larsson att avstå från att kommentera min fråga. Tystnaden får vara svar nog.

Till John Andersson vill jag säga att jag tycker att detta är en rätt intressant diskussion, som vi har anledning att fortsätta i olika sammanhang. Det gäller frågan om hur man skall utforma ett lokalt inflytande i miljöfrågorna och hur vi skall tillfredsställa kraven på att anpassa den tekniska utvecklingen till olika samhällssektorer till de krav människorna har när det gäller miljö och risker som man vill undvika.

Debatten här visar att vi har väldigt långt att vandra innan vi kommit fram till en mer utformad hanteringslinje. Jag tror att kommunerna i den debatten måste spela en betydligt större roll än vad vi hittills kanske allmänt har föreställt oss.

Vi har debatten om den miljöstörande industrin, och vi har debatten om samhällsplaneringen i stort – stadsplanering och fysisk planering över huvud taget. Jag tror att man liksom måste länka ihop detta med den utveckling som pågår inom kommunerna när det gäller arbetsmarknad, sysselsättningsplanering och näringsplanering.

Orsaken till att vi genomförde kommunsammanläggningarna var helt enkelt att vi skulle få kommuner av en storlek och en styrka som gjorde det möjligt att ta sig an dessa uppgifter och driva dessa frågor i stället för att tvingas flytta över dem på länsstyrelserna eller något annat centralt organ. Det var själva vitsen men kommunsammanläggningen.

Sedan säger man här att befolkningen drabbas olika om man fattar ett kommunalt beslut. Det är en fullständigt grotesk uppfattning om hur en kommunal beslutsförsamling fungerar. Självfallet blir det påtryckningar från olika håll. Jag tar för givet att skogsnäringen kommer att utöva påtryckningar och argumentera. De fackliga organisationerna kommer att utöva påtryckningar och försöka hävda sina uppfattningar. Miljöintressena kommer också att göra det. Men någon måste ju göra en avvägning mellan de här olika intressena. Och vem är bäst skickad att göra det än en vald kommunfullmäktigeförsamling på lokal nivå.

Anf. 94 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Användningen av bekämpningsmedel i skogsbruket har varit en av de mest uppmärksammade och debatterade miljöfrågorna under hela 1970-talet. En av de väsentligaste anledningarna till detta har varit att det i vida kretsar råder en betydande oro för att kemisk bekämpning av lövsly har effekter ur hälso- och miljösynpunkt som är större än vad som f. n. kan påvisas.

En rad forskningsrapporter och utredningar har presenterats rörande effekter i olika avseenden vid användningen av bekämpningsmedel. Det är dock i många fall svårt att få fram helt entydiga resultat. Vår restriktiva politik när det gäller hälso- och miljöfarliga varor har också lett till att flera preparat som används utomlands är förbjudna hos oss.

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Därför talar starka skäl för att vi intar en starkt restriktiv inställning till kemisk lövslybekämpning. Denna uppfattning har kommit till uttryck i propositionen, där det uttalas att det i skogsbruket i princip bör gälla förbud mot kemisk lövslybekämpning. Endast under vissa förutsättningar bör undantag från förbudet kunna lämnas.

Jag vill gärna uttala min tillfredsställelse över att utskottet delar den grunduppfattning om lövslybekämpningsmedlens användning som jag framfört i propositionen.

Den utredning om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket som tillsattes i augusti 1979 lämnade i december 1980 ett delbetänkande om bekämpning av lövsly. Ungefär hälften av remissinstanserna har ställt sig positiva till utredningsförslaget, däribland flera centrala myndigheter. Men förslaget har också avstyrkts av många remissinstanser. På grund av denna remisskritik gjorde jag den bedömningen att utredningsförslaget inte kunde läggas till grund för lagstiftning.

Från storskogsbrukets sida har drivits uppfattningen att den ekonomiska hänsynen bör vara avgörande för insatsen av lövbekämpningsmedel. Restriktionerna bör därför enligt skogsbrukarnas mening vara små eller obefintliga. Mot detta står en bred allmänhet och många remissinstanser, som har uttryckt stor oro och osäkerhet inför användandet av dessa medel och förordat totalförbud.

Förutom dessa motstridiga synpunkter har regeringen haft att beakta 1979 års skogspolitiska beslut, med den långsiktiga produktionsmålsättning som där anges. En bestämd utgångspunkt har därvid varit att detta riksdagsbeslut skall stå fast. Detta är nödvändigt med tanke på den stora betydelse för vårt lands välstånd och exportinkomster som en fortsatt hög skogsproduktion har. I det skogspolitiska beslutet uttryckte riksdagen emellertid att användningen av kemiska lövbekämpningsmedel bör begränsas så långt som möjligt. Jag vill därför betona att de förslag till begränsningar som jag lagt fram i propositionen inte innebär några avsteg från den fastlagda skogspolitiken.

Det bästa sättet att förena dessa olika syften är enligt min mening propositionens förslag. Propositionen innebär förbud mot spridning över skogsmark av lövbekämpningsmedel, men dispens från detta förbud skall kunna lämnas under vissa bestämda förutsättningar. Ett absolut krav för att det skall gå att lämna dispens är att marken är av liten betydelse för friluftslivet, naturvården och den lokala befolkningens trivsel.

För att dispens skall kunna lämnas krävs dessutom att lövslybekämpning är nödvändig för att skogsvårdslagens krav i fråga om återväxt av skog skall uppfyllas och att omständigheterna är sådana att mekanisk röjning inte rimligen kan komma i fråga. Vad som är rimligt från skogsvårdssynpunkt får alltså bestämmas på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter. Därvid skall även tillgången på arbetskraft som kan utföra röjning med mekaniska metoder beaktas.

Regeringens ställningstagande i propositionen innebär således att skogsbruket måste inriktas på att kemisk lövslybekämpning är en förbjuden

teknik. Man får därför i framtiden utnyttja mekaniska och andra röjningsmetoder samt så långt möjligt vidta förebyggande åtgärder för att lösa lövslyproblemet. Har marken däremot liten betydelse för friluftslivet, naturvärden och den lokala befolkningens trivsel och dessutom mycket starka ekonomiska, arbetsmarknadsmässiga och skogsvårdsmässiga skäl talar för kemisk bekämpning bör det finnas en möjlighet att erhålla dispens från förbudet.

Dispensprövningen skall grundas på en samlad bedömning av ett flertal omständigheter. Enligt min mening är länsstyrelsen bäst lämpad att göra denna bedömning.

Skogsvårdsstyrelsen är en sektorsmyndighet och har inte samma möjlighet att göra en samlad bedömning av olika motstående intressen. Förslaget ger dessutom kommunerna ett starkt inflytande i fråga om dispensprövningen.

Propositionen utgör, herr talman, en lösning som på ett väl avvägt sätt tillgodoser de olika intressen vars synpunkter man måste beakta i den här frågan. Jag har redan uttalat min tillfredsställelse över att utskottet delar regeringens grunduppfattning om lövbekämpningsmedlens användning. Men jag beklagar att utskottsmajoriteten trots detta väljer en lösning som bl. a. innebär en betydande rättsosäkerhet.

Jag övergår nu till att granska det socialdemokratiska förslag som har blivit ett majoritetsförslag i utskottet.

Socialdemokraterna säger i utskottsbetänkandet att regeringsförslagets dispensmöjligheter är vittgående och ger utrymme för alltför godtyckliga bedömningar. Om det är något förslag som ger utrymme för alltför godtyckliga bedömningar, så är det – hävdar jag – det socialdemokratiska förslaget. Jag vill även bestrida utskottets påstående att kommunernas möjlighet att förbjuda spridning ger en bättre och säkrare planering beträffande såväl miljö- och rekreationsfrågorna som skogsbruket. Även om kommunens ställningstagande avses komma till uttryck i en långsiktig plan finns det möjligheter att när som helst ändra denna plan, antingen så att förbudet utvidgas, eller så att det inskränks. Detta kan tänkas ske exempelvis när de politiska maktförhållandena inom kommunen ändras eller när kommunen utsätts för påverkan av intressen som har betydelse för kommunens utveckling. Någon garanti finns därför inte för att kommunens ställningstagande i fråga om lövslybekämpningsmedlens användning skall stå sig under en längre tid. Jag vill i stället hävda att en länsstyrelseprövning enligt regeringens förslag skapar betydligt bättre och stabilare förutsättningar när det gäller att planera för skogsmarkens vård och utnyttjande.

En annan brist i det socialdemokratiska förslaget är det förhållandet att kommunens beslut inte kan överklagas av den som på grund av detta kommunala beslut inte får använda sig av kemisk lövslybekämpning. Detta kan leda till att skogsägarna i olika kommuner kommer att behandlas uppenbart olika trots att förhållandena är likartade. Enligt min mening är detta betänkligt inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. Det gäller i lika hög

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

grad det moderata förslaget. Socialdemokraterna och moderaterna har ju här samma grund för samma vetorätt. Det är lika rättsosäkert.

Jag vill även peka på att utskottets förslag ligger i linje med utredningens förslag, att kommunfullmäktige skall kunna förbjuda spridning av bekämpningsmedel över skogsmark som är känslig från miljövårds- och friluftslivsynpunkt. I sitt remissvar ställde sig Kommunförbundet tveksamt till det förslaget.

Enligt Kommunförbundets mening innebär utredningsförslaget att kommunerna får axla ett utrednings-, planerings- och informationsansvar, vars omfattning är svår att överblicka. Mot bakgrund av vad förbundet anfört är det ovisst om kommunerna verkligen önskar ta på sig det beslutsansvar som utskottet vill ålägga dem. I det här sammanhanget bör också påpekas att skilda kommuner har olika förutsättningar i fråga om tekniska och andra resurser när det gäller att ta på sig detta ansvar. En lösning i enlighet med de av utskottet angivna riktlinjerna kan också ses som ett försök att befria regering och riksdag från beslutsansvaret i en svår och besvärlig fråga. I stället kan man bekvämt gömma sig bakom kommunala förtroendemen.

Jag anser i likhet med herr John Andersson att det är anmärkningsvärt att socialdemokraterna inte har presenterat något lagförslag i utskottsmajoritetens förslag. Om nu socialdemokraterna vill att skogsbruket skall få fasta riktlinjer att rätta sig efter och att det nu bör fattas beslut om den fortsatta bekämpningsmedelsanvändningen inom skogsbruket, hade det varit naturligt att också ta fram ett förslag till en lag som riksdagen i dag hade kunnat ta ställning till.

Något klart alternativ till regeringens lagförslag har alltså inte lagts fram. Utskottsmajoriteten har nöjt sig med att ange vissa riktlinjer för en sådan lag och föreslå att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta ett nytt lagförslag på grundval av de riktlinjer som utskottet anger. Jag finner detta förfarande märkligt. Samtidigt som utskottsmajoriteten uttalar sig för att frågan bör avgöras nu, underlåter utskottet att framlägga ett underlag som möjliggör ett definitivt beslut enligt den av utskottet förordade modellen.

I stället föreslås att den tillfälliga förbudslagen förlängs ytterligare ett år till den 1 juli 1983, i avvaktan på att ett nytt förslag skall föreläggas riksdagen.

Det är naturligtvis orimligt att regeringen skall vara tvungen att framlägga en proposition som den inte själv ställer sig bakom. Riksdagen kan ju själv besluta om lagen och låta utskottet utarbeta och lagrådsbehandla ett sådant lagförslag.

Låt mig också konstatera att enligt utskottsmajoritetens förslag skall, när det gäller skogsmark över vilken kommunen inte förbjudit spridning av bekämpningsmedel, skogsvårdsstyrelsen kunna meddela dispens från det generella spridningsförbudet.

Då inträffar det märkliga att trots den kritik som socialdemokraterna riktat mot utformningen av regeringens dispensregler, har utskottet i fråga om de skogsvårdsmässiga omständigheter som skogsvårdsstyrelsen skall lägga till

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

grund för sin bedömning i dispensärenden anslutit sig till de riktlinjer som finns i regeringsförslaget som grund för länsstyrelsens dispensprövning.

I det socialdemokratiska förslaget sägs det: För att sådan dispens skall kunna lämnas "bör gälla dels att lövslybekämpning är nödvändig för att skogsvårdslagens krav i fråga om tryggheten av skogens återväxt skall uppfyllas, dels att omständigheterna är sådana att mekanisk röjning inte rimligen kan komma i fråga. — — — Vad som är rimligt från skogsvårdssynpunkt får bestämmas på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter." Det gäller bl. a. "det geografiska läget, skogsmarkens beskaffenhet, beståndssammansättningen, terrängförhållandena" samt "tillgången på arbetskraft som kan utföra röjning med mekaniska metoder". — Detta är, ärade kammarledamöter, en nästan ordagrann återgivning av propositionstexten.

Utskottsmajoriteten har således efter att ha kritiserat de av mig föreslagna dispensgrunderna ändå godtagit dem i allt väsentligt. Detta tycker jag naturligtvis är tillfredsställande men samtidigt inkonsekvent. Det stärker mig också i övertygelsen att utskottsmajoritetens kritik av regeringsförslaget inte är särskilt väl genomtänkt.

Jag konstaterar också att i utskottsmajoritetens förslag har möjligheten till individuell behandling av enskilda träd tagits bort. Inom detta område pågår en mycket intressant utvecklingsverksamhet, där man kombinerar mekanisk röjning med kemisk behandling av stubbarna och där man alltså inte får en besprutning av markvegetationen. När man vill förbjuda även detta, då är det inte sakskalet man använder.

Mina invändningar mot moderata samlingspartiets förslag sammanfaller till stor del med de invändningar jag har redovisat mot socialdemokraternas förslag. Moderaterna har ju som bekant lagt fram ett motionsyrkande och en reservation som sammanfaller med de förslag utredningen ursprungligen lade fram, dock med en motivering som andas en långt mindre grad av restriktivitet.

Arne Andersson i Ljung står här och argumenterar som om han vore helt oklar över vad det moderata förslaget innebär, nämligen kommunalt veto i långa stycken. En väsentlig invändning mot detta utredningens förslag, som också kom fram i remissyttrandena, är att kommunfullmäktiges beslut om att undanta vissa områden från kemisk bekämpning kan överklagas enbart genom kommunalbesvär. Konsekvenserna av detta har jag tidigare redogjort för i min kritik av det socialdemokratiska förslaget. Men jag är minst sagt häpen över att Arne Andersson ogenerat och hänsynslöst angriper socialdemokraterna när han är lika medskyldig genom sitt förslag.

Moderaterna brukar ju hävda att de slår vakt om rättssäkerheten för enskilda medborgare. Här bortser man alltså från detta och därmed också från remisskritiken på denna punkt. Medborgarna får enligt moderaterna finna sig i ett kommunfullmäktigebeslut, trots att medborgarna kan behandlas olika i olika kommuner — även om de står på samma grundval.

Herr talman! Som jag tidigare sagt kan jag inte komma fram till annat än att det förslag som lagts i propositionen innebär den bästa avvägningen

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

mellan de skilda intressen som skall beaktas i den här frågan. Människors stora oro för kemisk lövslybekämpning i skogsbruket kan stillas genom att man framhåller att det i princip råder totalförbud mot spridning. Inom de områden som har liten betydelse för friluftslivet och naturvården och för den lokala befolkningens trivsel finns det möjlighet att ge dispens om mycket starka skogsvårdsmässiga och ekonomiska skäl talar för detta. Förslaget innebär också, som jag tidigare har påpekat, att 1979 års skogspolitiska beslut kan stå fast.

Följer riksdagen regeringens proposition innebär det att klara riktlinjer i denna fråga läggs fast från årsskiftet. Skogsnäringen får de klara besked, det lugn och den arbetsro som så väl behövs efter 1970-talets uppslitande diskussioner och ryckiga politik. Utifrån vad som gäller kan man ta itu med den eftersläpning i röjningen som snarast måste åtgärdas.

Skulle riksdagen följa utskottsbetänkandet tar den på sig ett stort ansvar. Frågans avgörande skjuts upp på en avlägsen framtid, det tillfälliga totalförbudet förlängs och den uppslitande debatten rasar vidare. Kommunerna riskerar också att få ta över en beslutanderätt som riksdagens majoritet tydligen inte vågar använda sig av i en besvärlig fråga, där enhetliga regler för riket och skogsnäringen erfordras.

Låt mig också, herr talman, något bemöta de talare som varit uppe i debatten före mig. Arne Andersson argumenterar för att frågan om kemisk lövslybekämpning i skogen i verkligheten bör skjutas upp och behandlas samtidigt med frågan om användning av bekämpningsmedel i jordbruket. Den frågan utreds f. n., men ingen kan säga om och när det blir någon fråga för riksdagen. Jag anser att det finns goda skäl att hålla isär frågorna, men moderaterna vill tydligen ha samma bestämmelse för användning av bekämpningsmedel i skogsbruket och i jordbruket. Vi vet också av deras motion hur de vill ha dessa bestämmelser. Kommunfullmäktige skall bestämma var spridning inte får ske. Utanför det området krävs dispens av en statlig myndighet. Vi skulle få en situation där både skogs- och jordbrukspolitiken varierar från kommun till kommun. Jag undrar om moderaterna har insett konsekvenserna av sitt resonemang och sitt förslag.

Jag vill ställa en fråga direkt till Arne Andersson efter den röstförklaring han här har avgivit: Gör moderaterna detta för att få en samtidig behandling av frågorna om jordbrukets och skogsbrukets kemikalieanvändning? Åstadkommer ni detta uppskov för att lättare kunna ge kommunfullmäktigeförsamlingarna rätt att förbjuda lantbrukare att använda handelsgödsel och bekämpningsmedel? Jag tror att det är många som är intresserade av ett svar på den frågan.

Låt mig sedan, herr talman, säga till herr Wictorsson att jag finner det märkligt att han från kammarens talarstol säger att det är regeringen som har brutit kompromissöverenskommelsen. Vill herr Wictorsson verkligen påstå att en proposition i enlighet med utredningens förslag skulle ha fått en fullständig uppslutning från de socialdemokratiska riksdagsledamöternas sida?

Åke Wictorsson sade vidare att propositionen inte ger klara riktlinjer för skogsnäringens planering. Han påstod att det socialdemokratiska förslaget var bättre på den punkten. Men i nästa andetag sade han att det är fullt riktigt att man gör olika bedömningar i olika kommuner. Hörde inte herr Wictorsson själv hur illa det skorrade i öronen?

Herr talman! Om regeringens proposition i dag fälls, är det inte jag som är förloraren – det är skogsbruket. Och det beklagar jag mycket. Men jag vill samtidigt säga att man inom skogsbruket själv verksamt har bidragit till detta, genom de våldsamma och överdrivna attacker som man under snart ett halvt års tid har riktat mot propositionen. Helt aningslöst har man arbetat för att fälla regeringsförslaget i den här frågan och utgått ifrån att allt annat var bättre än det.

Det finns ett ordspråk som duktiga lobbyister nu borde besinna, nämligen: Som man bäddar får man ligga. Jag gissar att faller regeringens förslag i dag ligger skogsbrukets folk ganska illa. Jag beklagar dem för det.

Anf. 95 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jordbruksministern riktade en fråga till mig. Det är riskfritt att ställa en sådan fråga, så mycket mera som han redan har fått svar på den.

Jag har talat om att såväl socialdemokraternas förslag som propositionen är så otillfredsställande för skogsbruket att de inte skall göras till lag. Därför stöder vi inte något av förslagen.

Vi hyser fortfarande förhoppningen att sunda förnuftet skall segra och att skogsbruket skall få möjlighet till kemisk lövslybekämpning, enligt de stränga regler som utredningen föreslog. De innebär ingen risk, Anders Dahlgren! Av det skälet var frågan särskilt obefogad.

Som svar på jordbruksministerns funderingar, om jag möjligen tycker att vi skall ha precis samma regler i jordbruket som i skogsbruket, vill jag gärna fråga: Är det inte så, jordbruksministern, att det är för att den frågan fortfarande står öppen som vi fortsätter att utreda den? Jag trodde att också jordbruksministern kunde tänka sig en sådan lösning.

Något mer fantasifull är frågan om det ansvar som partierna tar på sig om propositionen faller. Vi spelar här helt enligt spelets regler. Detta spel har iscensatts och regisserats av jordbruksdepartementet, med Anders Dahlgren i spetsen! Ni har skrivit en proposition som inte har underlag i riksdagen, lika litet som den har stöd hos svenskt skogsbruk och hos en stor del av remissinstanserna! Till spelets regler hör att en minoritetsregering antingen förankrar sina förslag hos något av riksdagspartierna utanför regeringen eller att man inte gnäller när de faller i kammaren.

Hade jordbruksministern känt det ansvar för jordbrukets framtid i vårt land som han nyss deklarerade, hade det varit enkelt att ta kontakt med vårt parti. Vi hade då tillsammans kunnat komma överens om vad som var den minsta gemensamma nämnaren och hur vi skulle agera i frågan. Så har inte skett. Då hade jordbruksministern inte som nu är fallet stått helt utanför och utan möjlighet att vidare påverka frågans utveckling.

Jordbruksministern har nu själv försatt sig i den situationen att han i fortsättningen får vara enbart administratör för en för skogsbruket viktig fråga. Det är unikt. Det är ovanligt oskickligt spelat. Det enda sättet för jordbruksministern att undvika denna ytterligt pinsamma situation vore att nu – måhända med någon grad av ministerstyre – vädja till i första hand regeringspartiernas företrädare här i kammaren att rösta för utredningens förslag, här företrätt av moderata samlingspartiet.

Anf. 96 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Efter det att jordbruksministern har varit uppe i talarstolen har nu alla beskyllt alla för att deras resp. förslag lämnar utrymme för godtycke. Jag vill bara fastslå som ett faktum att yrkandet nr 1 i motion 78 inte lämnar något som helst utrymme för godtycke.

Propositionens lagförslag sägs innebära ett principbeslut om förbud, men länsstyrelsen kan medge undantag från förbudet. Vidare sägs att stor hänsyn skall tas till kommunernas uppfattning. 2 § anger en mängd olika krav som måste uppfyllas för att dispens skall medges. Mycket märkligt är det här att man gör människors oro och rädsla för de kemiska medlen till en trivselfråga. Människornas trivsel återkommer även i 4 § när det gäller kommunernas bedömning.

Vidare måste man sätta ett frågetecken för vad som avses med skogsmarkens läge och beskaffenhet. Dessa kan ju inte annat än i extrema fall utgöra hinder för mekaniska röjningsmetoder. Har man avverkat det gamla beståndet och utövat skogsvård t. ex. genom plantering, borde det rimligtvis vara möjligt att även utföra mekanisk röjning.

Sedan är det ett intressant stycke i specialmotiveringen. Där säger jordbruksministern: "Jag förutsätter att kommunens yttrande över en dispensansökan utgår från den inriktning i fråga om markanvändningen som är politiskt förankrad inom kommunen." Menar jordbruksministern då att i t. ex. Årjängs och Torsby kommuner, som är kända för sin starka opinion mot den kemiska användningen, är kommunernas yttranden politiskt förankrade och kommer att väga tungt, medan man skall kunna ta litet lättare på vad andra kommuner säger, där det inte har funnits någon opinion mot besprutningarna? I så fall spekulerar man i att det bara i några kommuner i landet finns en tillräckligt stark opinion. Man räknar alltså med att det blir så små områden där det blir ett förbud. Det är mycket märkligt.

Anf. 97 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, Anders Dahlgren, jag har inte fört resonemanget om den fullständiga uppslutningen kring utredningens förslag som jordbruksministern ifrågasatte. Jag har bara konstaterat en faktisk händelseutveckling i sammanhanget och mot bakgrund av det byggt upp redovisningen av vår uppfattning.

Ni socialdemokrater åstadkommer inte en större klarhet och bättre underlag. Ni använder ju samma dispensregler som jag själv har föreslagit i propositionen, säger Anders Dahlgren. Det är ju en fullständig felsyn!

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Yttrandet vittnar om att Anders Dahlgren inte har förstått vårt förslag.

Vårt förslag innebär ju att när kommunerna säger att i de här områdena får kemiska medel inte användas – med hänsyn till friluftslivet, till naturvärden och till den lokala befolkningens synpunkter – kan över huvud taget inte dispens bli aktuell. Det är på den punkten som propositionen skiljer sig radikalt från utskottsmajoritetens ställningstagande. Regeringsförslaget innebär att det är möjligt att ge dispens för gifthanvändning på alla skogsmarker.

Anders Dahlgren citerar Kommunförbundet och talar om hur besvärligt det är att flytta de här frågorna till kommunerna, om risker för olikartad hantering och alltihop det där. Jag har här ett uttalande som centerns partisekreterare gjorde i valrörelsen 1979, citerat i Skaraborgs Läns Tidning:

”Blir det ett socialdemokratiskt förslag om kommunalt veto mot flygbesprutning i skogen skall vi stödja det.

Det löftet gav centerns partisekreterare Allan Pettersson vid den presskonferens han höll i samband med att han på fredagskvällen gästade Skara, - - - .

I det allmänpolitiska anförandet hr Pettersson höll inför valledarna betonade han särskilt centerkravet på en högre livskvalitet, som endast, enligt talarens mening, kan nås genom övergång till ett decentraliserat samhälle av partiets modell.”

Nå, Anders Dahlgren, innebär det decentraliserade samhället enligt centerpartiets modell att man skall lägga beslutanderätten i de här frågorna hos länsstyrelsen, eventuellt uppe hos regeringen? Är det mera decentralistiskt än vår linje, att man lägger avgörandet hos kommunerna?

Jordbruksministern säger att det är orimligt att regeringen skall vara tvungen att ställa sig bakom en proposition som den inte gillar, därför att riksdagen en gång har fattat ett beslut. Det tycker jag också, och den naturliga slutsatsen borde vara att regeringen drog sig tillbaka, så att vi fick en bättre regering.

Jag kan försäkra Anders Dahlgren, att om vi får en socialdemokratisk regering, så kommer den inte alls att dra sig för att lägga fram ett lagförslag på det här området.

Anf. 98 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Visst skall samma regler gälla i jordbruket som i skogsbruket, säger Arne Andersson i Ljung. Varför fortsätter ni då utredningsarbetet? Då borde det räcka med den utredning som har gjorts om skogsbruket, och för moderaternas del gäller att det alltid är kommunfullmäktige som avgör om bekämpningsmedel skall få användas eller inte. Det har ni hävdad i er motion vad beträffar skogsbruket, och det hävdar ni väl också när det gäller jordbruket.

Jag fick inget svar av Arne Andersson om det kommunala vetot och den rättstrygghet som därmed uppstår genom det moderata förslaget.

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Svaret till John Andersson är: Ja, om det inte finns en politisk majoritet i kommunen som får råda, hur skall man då få fram ett beslut?

Jag tackar Åke Wictorsson för det öppenhjärtiga beskedet att det socialdemokratiska ställningstagandet här inte har ett dugg med utredningsförslaget att göra. Sanningen är ju den att den socialdemokratiska uppfattningen om hur bestämmelserna för lövslybekämpningen skall vara utformade grundlades av Sten Andersson på ett torgmöte i valrörelsen 1979. Socialdemokraternas motion och utskottets förslag är i allt överensstämmande med vad som sades vid torgmötet 1979. Något annat hade jag heller inte trott skulle ske. Därför är talet om en enig utredning något av en chimär, som moderaterna och företrädare för skogsindustrin har haft en aningslös tilltro till.

Får jag sedan, herr talman, ta upp det som Åke Wictorsson sade om det kommunala vetot. Det är så, att moderaternas och framför allt socialdemokraternas förslag innebär att man inför ett kommunalt veto i fråga om användning av bekämpningsmedel mot lövsly, som inte går att överklaga på annan än kommunalrättslig grund. Som jag utvecklat i propositionen bör kommunerna ha ett starkt inflytande. Men bedömningen om spridning skall få ske eller inte måste göras med utgångspunkt i vad som ur olika synpunkter är rimligt. Det är därför som jag har valt att lägga beslutanderätten hos en förvaltningsmyndighet. Risker är stor att moderaternas och socialdemokraternas förslag skulle leda till att användningen av bekämpningsmedel mot lövsly kommer att bedömas på vitt skilda sätt inom olika kommuner. Detta påverkar naturligtvis de strävanden som hittills har funnits, att göra samma värderingar i frågor rörande miljö- och skogsvård, oavsett var i landet skogsmarken är belägen.

Socialdemokraternas påstående att deras förslag skulle innebära att skogsbruket fick ett klarläggande besked och ett underlag för en långsiktig planering är både grumligt och motsägelsefullt.

Både socialdemokraterna och moderaterna vill nu ge beslutanderätten om förbud till kommunfullmäktige. Moderaterna vill dock att naturvårdsverket skall ge föreskrifter om hur kommunfullmäktiges bedömningar skall göras. Detta, herr talman, är ett slag i luften, eftersom det inte skulle gå att i sak överklaga kommunfullmäktiges beslut. Man kan inte tvinga fullmäktiges ledamöter att följa föreskrifter av det slag som moderaterna föreslår. Moderaternas förslag innebär samma osäkerhet och samma godtycklighet i lagtillämpningen som socialdemokraternas förslag innebär. Men jag vill gärna säga – och det skall sägas till socialdemokraternas heder – att socialdemokraterna efter remissbehandlingen av utredningen tagit fasta på kritiken mot utredningsförslaget och frångått uppfattningen att naturvårdsverket skulle utfärda de här bestämmelserna. Det är bara moderaterna som står kvar på den ståndpunkten.

Anf. 99 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Anders Dahlgren försöker de gamla ringrävarnas knep att kasta sig över mattkanten för att vinna tid. Annars begriper jag inte ett

ögonblick varför det i det här sammanhanget talas så mycket om jordbruket, som inte har någonting med saken att göra.

Det är någon typ av pajaserikonst att börja tala om att vi moderater tar ställning i jordbruksfrågan. Den har ju utredningen just börjat med, och dess förslag kommer, om allt går väl, att lämnas om ett år.

Allt detta vet Anders Dahlgren så väl. Jag tycker att en minister inte borde understå sig att fälla sådana yttranden.

Jag skall gärna kommentera detta om det kommunala vetot. Vi har en viss tilltro till att centrala anvisningar trots allt ger utrymme för mera likabehandling olika provinser emellan än inga anvisningar alls.

Varför kalla det för kommunalt veto när vi godkänner generellt gjorda undantag inom vissa områden? Tillgodoser det ett behov för t. ex. Anders Dahlgrens väljare? Gör gärna det i så fall.

Jag tycker inte det är så tossigt. Då vet folk nämligen att vissa områden i kommunerna är generellt undantagna i den kommunala planeringen. Detta är förhållandevis enkelt administrativt och ur rättssäkerhetssynpunkt. Jag tycker inte det är särskilt besvärligt.

Allra lustigast blir det när Anders Dahlgren kommenterar utredningen och säger att enigheten är en chimär. Det ger mig anledning att med några få ord beröra hur vi inom moderata samlingspartiet ser på en överenskommelse. Vi står fast vid den tills vi är överens med parterna om att den inte gäller. Vi trodde att den överenskommelse vi gjorde med de fyra partiernas representanter skulle gälla, och att Anders Dahlgren skulle skriva en proposition i enlighet med den.

Jag vill gärna erinra Anders Dahlgren om att i ett mycket högtidligt sammanhang, med många bönder samlade i Älvsborgs län som firade 300 år för 12–15 månader sedan, sade Anders Dahlgren i anledning av denna fråga, att skulle utredningen bli enig, underlättar det skrivning av propositionen. Godtrogen som t. ex. jag – i likhet med en del andra – är trodde jag att enigheten betydde att det var lätt att skriva en proposition i linje med utredningens förslag. Jag hade aldrig den vilda funderingen att enigheten underlättade att skriva tvärt emot. Nu vet jag det.

Anf. 100 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nu börjar debatten bli ganska intressant, även om den enligt mitt tycke är litet förvirrad. Men några korn hittar man ändå.

Jordbruksministern försökte reda ut skillnaden mellan propositionen och socialdemokraternas motion när det gällde den kommunala beslutanderätten. Det tycker jag var intressant. Socialdemokraternas motion säger ju att kommunen är suverän, att det inte går att överklaga beslutet annat än genom kommunala besvär. Men enligt propositionen skall man kunna överklaga ett sådant beslut.

Om man jämför dessa bägge förslag, verkar den socialdemokratiska motionen förmånligast. Får man inte igenom ett beslut på riksplanet, får man fortsätta att slåss för det på det lokala planet. Det är den enda slutsats man kan dra.

Torsdagen den
10 december 198

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

Men det är också intressant att bägge förslagen tycks utgå från en gemensam filosofi. De kommuner, där det finns en stark opinion mot dessa kemiska medel, skall enligt bägge förslagen få möjlighet att besluta om ett förbud.

Det är tydligen en gemensam filosofi som ligger bakom dessa förslag, men det ena förslaget går betydligt längre än det andra. I övrigt är det ingen större skillnad.

Anf. 101 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, herr jordbruksminister, om Arne Andersson i Ljung och jag var aningslösa i bekämpningsmedelsutredningen, måste samma aningslöshet också ha drabbat vår värderade talman Karl Erik Eriksson och jordbruksutskottets ärade ordförande Einar Larsson, som också deltog i denna hantering i utredningen.

Sedan till diskussionen om överklagande. Kommunerna skall enligt regeringsförslaget få ett stort inflytande över dispensärendena. Först skapar man en administrativ tågordning som är helt orimlig. Varje dispensärende skall gå till fullmäktige för yttrande. Sedan skall det vandra vidare till skogsvårdsstyrelsen för yttrande, och slutligen skall länsstyrelsens lekman-nastyrelse avgöra ärendet. Därutöver finns det möjlighet för praktiskt taget varje intressent i landet att överklaga ända upp i regeringen. Hur man rent administrativt skall kunna hantera ett sådant system övergår mitt förstånd. Jag anser att vårt förslag på den här punkten är betydligt rakare och rättigare, eftersom de områden som där är förbjudna verkligen *är* förbjudna, och när det gäller de andra områdena går dispenserna till skogsvårdsstyrelsen, där de hanteras på traditionellt sätt.

Jag skulle f. ö. till Anders Dahlgren vilja ställa en fråga, som jag tycker det vore önskvärt att få ett svar på: Vad menas med "stor hänsyn till kommunens ställningstagande" och i vilka ärenden skall kommunen ha ett direkt avgörande inflytande? Det här är ju, såsom formuleringarna nu är, en kautschukparagraf, som kommer att kunna tillämpas på precis vilket sätt som helst vid den fortsatta hanteringen. I själva verket är ju detta ett grundläggande dilemma i regeringsförslaget. Här har jordbruksministern försökt att gå på slak lina mellan dels miljögrupperna, som han vill tillfredsställa med ett formellt förbud mot spridning av bekämpningsmedel, dels samtidigt skogsbruksintressenterna, som han vill tillfredsställa med hjälp av en dispensmöjlighet som kan hanteras fritt oavsett de lokala opinionerna. Herr jordbruksminister, det är betydande risker med att balansera på slak lina – risken är väldigt stor för att man ramlar ned.

Anf. 102 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag delar Arne Anderssons uppfattning att jordbruket inte berörs av propositionen. Det är inte jag som har dragit i gång den debatten, utan det är moderaterna. Jag hänvisar till deras partimotion, s. 5, där de säger att det skulle ha varit utomordentligt bra, om man hade kunnat vänta med avgörandet i den här frågan tills man kunnat avgöra även jordbrukets

användning av kemiska medel och handelsgödselsanvändningen i såväl jord- som skogsbruk.

Det är bra att Arne Andersson i Ljung nu äntligen försvarar den moderata ståndpunkten och erkänner att det finns ett kommunalt veto, som det inte är möjligt att överklaga, inte ens för sakägaren-markägaren. Det är naturligtvis er rättighet att inta den attityden. Jag har bara förvånat mig över den, eftersom den innebär en rättsotrygghet för den enskilde medborgaren. Enligt min uppfattning har moderaterna inte varit anhängare av en sådan politik. Men vi har nu fått besked, och det tackar jag för.

När Arne Andersson återkommer till frågan om utredning och vad jag skulle ha yttrat någon gång i Västergötland vill jag bara säga att vi naturligtvis skall vara tacksamma för eniga utredningar. Visst är det bra om man kan nå enighet, men inte kan man väl därför avstå från den kritiska prövningen av ett förslag. Och inte heller kan man strunta i vad som kommer fram vid granskningen bara därför att ledamöterna i en kommitté har skrivit ihop sig. Det är väl förslaget i sig självt som måste vara det avgörande. I det här fallet vet vi också att enigheten var tillkämpad och att det inte var någon tillfällighet att utredningens förslag inte innehöll något om kriterierna för tillståndsprövningen. – Socialdemokraterna har fått skriva av propositionen för att få fram sådana kriterier, och moderaterna har fått hänvisa till att naturvårdsverket skall få utfärda föreskrifter. – Utredningens förslag var inte försett med några specialmotiveringar. Skälet var kanske att enigheten då inte skulle ha kunnat bestå. Remissyttrandena visade också att utredningsförslaget inte möttes av någon samlad uppslutning.

Till herr Wictorsson vill jag säga att jag aldrig har anklagat utredningens ledamöter för aningslöshet. Det måste vara ett hörfel, eller också har jag uttryckt mig slarvigt. Det har aldrig varit min avsikt att anklaga utredningens ledamöter för aningslöshet. Jag har alltför stor respekt för gamla riksdagskamrater för att vilja eller våga göra det.

Däremot sade jag att det var skogsindustrin och moderaterna som hade visat denna aningslöshet – och det är en helt annan sak.

Tredje vice talmannen anmälde att Arne Andersson i Ljung anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

13 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1981/82:81 om riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m.

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Lag om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

14 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

*Meddelande om
interpellationer**den 10 december***1981/82:101** av *Blenda Littmarck* (m) till socialministern om remissbehandling av socialstyrelsens förslag om metadonbehandling:

Vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala har sedan 1967 bedrivits ett försöksprojekt med s. k. underhållsbehandling med metadon, dvs. legalföreskrivning av ett opiatpreparat till vissa utvalda missbrukare. Dessa rekryteras enligt förutsättningarna att det skall föreligga långvarigt missbruk samt frånvaro av blandmissbruk och att man skall ha genomgått minst tre misslyckade avgiftningar samt frivilligt ha sökt sig till programmet.

Resultatet av denna behandling har inte fullständigt utvärderats. Ett begränsat antal har undersökts av projektledningen, och i och för sig visas att missbruk av droger upphört hos en del. Men detta bör ställas i relation till de resultat med total drogfrihet som uppnås vid väl fungerande behandlingskollektiv.

Känt är att många misskött programmet och blivit tagna ur det. Den främsta orsaken till detta är att de helt enkelt inte lyckats att bryta med sin tidigare sociala miljö, dvs. att missbruk av andra droger, kriminalitet etc. har fortsatt.

Kontrollen av drogmissbruk på programmet, t. ex. genom urinprov, har inte alltid varit fullständig, och vidare har langning med metadon förekommit, vilket är känt av polisen.

Erfarenheterna från utlandet av metadonunderhållsprogram är långt ifrån entydigt positiva. Nämnas bör att på gatorna i Amsterdam i Holland kör man med buss omkring bland missbrukarna och delar ut dagsdoserna. I USA har de olika programmen tidvis helt urtat.

En arbetsgrupp, tillsatt av socialstyrelsen, lämnade en rapport i juni 1981. Man föreslog att försöksverksamheten vid Ulleråker skulle upphöra och att en reguljär regionsjukvårdsspecialitet i stället skulle inrättas. Socialstyrelsens styrelse ansåg att frågan var av sådan politisk vikt att regeringen bör fatta beslut om detta. Frågan ligger nu hos socialministern för avgörande.

Ärendet har aldrig remissbehandlats, trots dess omfattande verkningar. Innan beslut fattas borde sociala myndigheter, den drogfria narkomanvården, drogpolitiska organisationer, läkare, polisen m. fl. ges tillfälle att yttra sig.

Mot bakgrund av det anförda ber jag att till socialministern få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet för avsikt att sända socialstyrelsens förslag om metadonbehandling på remiss?
2. I så fall till vilka?

1981/82:102 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om rätten till havandeskapspenning:

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Meddelande om
frågor*

Riksdagen beslutade under våren 1979 att kvinnor som, på grund av förvärvsarbetets art i graviditetens slutskede, inte kan fortsätta sina normala arbetsuppgifter skall ha rätt till omplacering med bibehållen lön. De kvinnor som inte kan omplaceras i anställningen får i stället ledighet med ersättning från försäkringskassan, s. k. havandeskapspenning.

Det finns tecken som tyder på att havande kvinnor på senare tid fått all svårare att få havandeskapspenning beviljad. Någon enhetlig bedömning för kvinnor som söker havandeskapspenning finns inte. De beslutsunderlag som ligger till grund för beslut om havandeskapspenning är i alltför stor utsträckning bristfälliga eller saknas helt. Uppenbarligen skiftar bedömningen från fall till fall.

Detta är självfallet ett otillfredsställande sätt att hantera en lagfäst rättighet. Lagen bör ju tillämpas lika för alla kvinnor som söker havandeskapspenning.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga socialministern:

1. Vilka samlade erfarenheter har regeringen av havandeskapspenningens tillämpning?

2. Anser regeringen det påkallat att vidtaga åtgärder för att komma till rätta med nuvarande brister vid tillämpningen av lagen om havandeskapspenning, och vilka är i så fall dessa åtgärder?

15 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 december

1981/82:175 av *Anita Johansson* (s) till statsrådet Ulla Tillander om högstadiundervisningen för elever i Stockholms skärgård:

Värmdö kommun har i maj 1981 hos regeringen begärt att få bedriva försöksverksamhet med alternativ högstadiundervisning för skärgårdselever i Sandhamn, Möja och Svartsjö.

Kommunens syfte är att möjliggöra även för högstadiceleverna att bo kvar i sin hemort under skoltiden. Såväl länskolnämnden som skolöverstyrelsen har tillstyrkt förslaget. De finner det angeläget att försöksverksamheten kommer till stånd och anser att det kan ge viktiga erfarenheter även för andra kommuner med elever i glesbygd.

Ulla Tillander har i flera sammanhang uttalat att hon vill verka för små skolor och att det är särskilt viktigt att tillvarata glesbygdselevernars intressen. Skolministern har nu haft möjlighet att i konkret handling stödja en försöksverksamhet i detta syfte. Hittills har Ulla Tillander inte tagit till

Torsdagen den
10 december 1981

*Meddelande om
frågor*

vara den möjligheten. I stället har Värmdö kommuns begäran förhalats, och kommunen har ännu inte fått något besked från regeringen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga skolministern:

Är regeringen beredd att stödja försöksverksamheten i alternativ högstadiundervisning för skärgårdselever i Värmdö kommun?

1981/82:176 av *Tyra Johansson* (s) till kommunministern om rikskollekt till Svenska Soldathemsförbundet:

Varför har Svenska Soldathemsförbundet tagits bort i nästa års plan för rikskollekter, trots att svenska kyrkans centralråd har tillstyrkt?

Varför lämnades beskedet så sent som i november?

1981/82:177 av *Gertrud Hedberg* (fp) till kommunikationsministern om handikappanpassningen av SJ:s vagnpark:

Den 1 januari 1980 trädde en lag om handikappanpassad kollektivtrafik i kraft. I lagen föreskrivs bl. a. att de färdmedel som används, så långt som möjligt skall vara lämpade för handikappade resenärer.

Hur stor del av SJ:s vagnpark har hittills handikappanpassats i enlighet med lagens intentioner?

Hur har de rullstolsbundnas möjligheter att åka tåg förbättrats sedan lagen infördes?

1981/82:178 av *Erling Bager* (fp) till utbildningsministern om viss översyn av de etiska reglerna för lokalradion:

I programmet Kabaré Apropå, sänt i Göteborgs lokalradio den 28 oktober och i repris den 1 november 1981, angreps två manliga förtroendemän och en kvinnlig tjänsteman vid en kommunal förvaltning i Göteborg på ett uppenbart könsdiskriminerande sätt.

Personerna var namngivna, och ett påstått förhållande dem emellan uppgavs vara anledningen till att tjänstemannen befordrats.

Detta s. k. satirprogram har bemötts med avsky av en bred allmänhet och berörda fackföreningar.

I anledning härav hemställer jag att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Nr 48

Torsdagen den
10 december 1981

*Meddelande om
frågor*

Avser utbildningsministern vidtagna åtgärder för en översyn av de etiska regler som gäller lokalradion, särskilt vad avser könsdiskriminerande inslag i programmen?

16 § Kammaren åtskildes kl. 17.46.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert